

İDARE

Dahiliye Vekaletinin Aylık Mecmuası

Yıl: 10

Mart 1938

Sayı: 120

RESMÎ KISIM

Takdirnameler.

Kanunlar, Meclis kararları, Tefsirler.

Nizamname, Kararname, Talimatnameler.

Çalışma raporları Tamimler.

Tekaüt ve Yetim aylıkları.

MAKALELER

Belçika'da İdari Islahat.

ALİ KEMALİ AKSÜT

İngiltere de memur rejimi II.

HAŞAN ŞÜKRÜ ADAL

Mukaveleler hakkında Devlet Şûrasının salâhiyeti (Ek).

HÜSNÜ BERKER

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

1938

Resmî Kısım

Takdirnameler

Salih Sayın

Mektupçuluk K. Mümeyyizi

Emin Özdemir

İ. H. Birinci kâtibi

Vazifenizi ifa hususundaki gayret ve işinizdeki intizam ve ciddiyetiniz takdire değer görülmüş olduğunu tebliğ ve muvaffakiyetinizi dilerim.

29/1/938

Bitlis Vali V.

Rıfat Şahinbaş

Kanunlar, Meclis kararları Tefsirler

Askerî Tayinat ve Yem Kanununun bazı maddelerini
değiştiren 1257 sayılı kanuna ek kanun

Kanun No: 3310

Kabul tarihi: 14/1/1938

Neşri tarihi: 21/1/1938

Madde 1 — 12 Eylül 1330 tarihli Askerî Tayinat ve Yem Kanununun 12 Mayıs 1928 tarih ve 1257 sayılı kanunla değiştirilen 33 üncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Askerî hizmetlerde kullanılan köpeklerle bunların yetiştirilecek yavrularına aşağıda gösterilen tayinat gündelik olarak verilir:

Gram

350 Et

450 Ekmek

5 Tuz

10 Sabun (su ve yemek kablarının ve kendilerinin temizliği için)

30 Gazyağı (icabında haşarat ve tufeylâttan korunmaları için)

Yukarıda gösterilen gıda istihkaklarının aynen verilmesi kabil olmayan zaman ve yerlerde esas istihkakın tutarı dâhilinde olarak yiyebilecekleri gıda maddeleri ile mübadelesi ve mübadele şekilleri Millî Müdafaa Vekâletince tespit olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Millî Müdafaa, Dâhiliye, Gümrük ve İnhisarlar ve Ziraat Vekilleri memurdur.

19/1/1938

Kanun No.	Düstur Cilt Tertip	Sahife	Resmî Gazete Sayı	
Askerî Tayinat ve Yem Kanunu muvakkati	2	6	1286	1952
Askerî Tayinat ve Yem Kanunu muvakkatinin 7 ve 9 uncu maddelerine tezyil olunacak fıkara 3 809 hakkında kanun	2	1171	354	
879 Askerî Tayinat ve Yem Kanununun 4 ve 36 ncı maddelerinin tadiline ve 39 uncu maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun Askerî Tayinat ve 1060 Yem Kanunu	3	7	2601	404
1257 Muvakkatine müzeyyel kanun Askerî Tayinat ve Yem Kanununun 33, 38, 40 ncı maddelerini muadil kanun	3	8	1421	608
1325 Askerî Tayinat ve Yem Kanunu Muvakkatine müzeyyel kanun Askerî Tayinat 1495 ve Yem Kanununun birinci maddesine müzeyyel kanun	3	9	848	899
1776 Kuvvetli Tayın Kanunu	3	10	1593	902
1960 Askerî Tayinat ve Yem Kanununun müzeyyel «demirbaş erzak ve yem» kanunu	3	12	233	1760
Askerî Tayinat ve Yem Kanunu muvakkatine müzeyyel 1325 numaralı kanunun birinci 3 2112 maddesini tadil eden kanun	13	420	2367	

Kanun No.	Başlığı Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
2247	Askerî Tayinat ve Yem Kanununun bazı maddelerinin tadili hakkında kanun 3	13	1216	2420
2326	Tayinat ve Yem Kanununun birinci maddesine müzeyyel kanun 3	13	1801	2540
2831	Kuvetli tayın hakkındaki 1776 numaralı kanunun 3 üncü maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun 3	16	1610	3144
Tefsir 160	Askeri Tayinat ve Yem Kanunu muvakkatine müzeyyel kanunun birinci maddesinin tefsiri 3	11	1221	1503

İlk ve orta tedrisat muallimlerinin terfi ve tecziyeleri hakkındaki 1702 sayılı kanunun 2 inci ve 2517 sayılı kanunun 1 inci maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun

Kanun No: 3313

Kabul tarihi: 14/1/1938

Neşri tarihi: 21/1/1938

Madde 1 — İlk ve orta tedrisat muallimlerinin terfi ve tecziyeleri hakkındaki 1702 sayılı kanunun 2 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Şu kadar ki, bunlardan liseyi veya öğretmen okulunu veya lise derecesinde bir okulu bitirdikten sonra kendi sahalarında yüksek bir tahsil yapmış olanlar hakkında bu kanunun birinci maddesi hükmü tatbik olunur.

2 — 1702 ve 1880 sayılı kanunların tadiline dair olan 2517 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Orta öğretmen müesseselerinde resim beden terbiyesi,

müzik, dikiş, biçki dersi vermekte olan öğretmenlerin üzerlerindeki ders ve müzakere saatleri sayısı birinci fıkrada tespit edilen miktardan az ise Kültür Bakanlığı bu öğretmenleri, mütebaki ders saatlerini münasip göreceği yerlerde ihtisasları dâhilindeki derslere tahsis etmeğe mecbur tutabilir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmü neşri tarihinden başlar.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini yerine getirmeğe Dâhiliye, Maliye ve Maarif Vekilleri memurdur.

19/1/1938

Kanun No.	Düstur Cilt Tertip	Sahife	Resmî Gazete Sayı
9	3	12	1065
Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu			1863
İlk ve orta tedrisat muallimlerinin terfi ve 3	15	1267	2735
1702 tecziyeleri hakkında kanun			
İlk ve orta tedrisat muallimlerinin terfi ve 3	17	1367	3335
1880 tecziyeleri hakkındaki kanunun bazı maddelerinin tadiline dair kanun			
1702, 1880 numaralı kanunların tadiline dair 3	15	1267	2735
2517 kanun			
1702, 1880 numaralı kanunların tadiline dair 3	17	1367	3335
3043 olan 2517 sayılı kanunun birinci maddesinde sözü geçen çizelgenin değiştirilmesi hakkında kanun			

**Muhasebe i Umumiye Kanununun 44 üneii maddesini
tadil eden kanun**

Kanun No: 3321

Kabul tarihi: 14/1/1938

Neşri tarihi: 21/1/1938

Madde 1 — 26 Mayıs 1927 tarih ve 1050 numaralı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 44 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

20 inci maddenin muhasiplerin mesuliyeti hakkındaki hükmüne hâlel gelmemek üzere kanunları mucibince müruru zamana uğrayan varidat bakayasının kayıtları Maliye Vekâletince terkin olunur.

Muvakkat madde — 1 ikinci kânun 1938 tarihine kadar müruru zamana uğraması hasebiyle kayıtları terkin edilecek olan varidat bakayasından takibat evrakı müsibitesi bulunamayanları hakkında muhasiplerin mesuliyetine gidilmez.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur.

19/1/1938

Kanun No.		Düster Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
1050	Muhasebe-i umumiye kanunu	3	8	1373	607
1552	Muhasebe-i Umumiye Kanunu nun 92 inci maddesine ilâvesine dair kanun Bir fıkra	3	111	70	1415
1856	Muhasebe-i Umumiye Kanunu nun 83 üncü maddesine Bir fıkra ilâvesine dair kanun	3	12	915	1860
2069	Muhasebe-i Umumiye Kanunu nun 83 üncü maddesine Bir fıkra ilâvesine dair kanun	3	12	915	1860

Kanun No.	Başlığı	Düstur Cilt Tertip	Sahife	Resmî Gazete Sayı
2586	Muhasebe- i Umumiye Kanununun 99 uncu maddesi hükmünün jandarmaya da teşmili için mezkûr maddenin tadiline dair kanun	3	16 3	2857
2875	Muhasebe-i Umumiye Kanununun 99 uncu maddesini değiştiren 2586 numaralı kanun hükmünün Gümrük Muhafazası Genel Komutanlığı askerî kurumları hakkında da tatbikine dair kanun	3	17 136	3197
Karar 389	Muhasebe-i Umumiye Kanununun 57 inci maddesinin muhtacı tefsir olmadığı hakkında meclis kararı	3	9 130	790
527	Muhasebe-i Umumiye Kanununun 48 inci maddesinin tefsirine mahal olmadığı hakkında meclis1 kararı	3	11 16	1368
618	Muhasebe-i Umumiye Kanununun 118 inci maddesinin muhtacı tefsir olmadığına dair meclis kararı	3	12 64	1721

**(1334 - 1918) dâhilî istikraz tahvillerinin (1938) ikramiyeli
tahvillerse ve (1933) Türk borcu tahvillerinin de dâhilî
istikraz tahvillerde mübadelesine dair karnın**

Kanun No: 3322

Kabul tarihi: 14/1/1938

Neşri tarihi: 27/1/1938

Madde 1 — Halen tedavülde bulunan (1334 - 1918) dâhilî istikraz tahvillerini faiz, ikramiye, itfa, konversiyon,

müruru zaman, muafiyet, imtiyaz ve servis itibariyle 2094 numaralı kanuna müsteniden ihraç edilen Ergani tahvillerinin aynı olmak üzere yeniden 'çıkarılacak hâmiline muharrer tahvillerle mübadeleye Maliye Vekili mezundur.

(1334 - 1918) dâhilî istikraz tahvillerinin 1 Mayıs 1938 tarihli kuponları tediye vazedilmeyecek ve buna mukabil bu tarihten itibaren bu tahvillerin yeni tahvillerle mübadelesi icra kılınacaktır.

Madde 2 — Yeni tahviller ikramiyeli (1938) tahvilleri unvanını taşıyacak ve miktarı 1918 tahvillerinin tedavülde bulunan miktarını geçmeyecektir.

Madde 3 — Bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki sene zarfında 1933 Türk borcu tahvilleri hâmilleri, diledikleri takdirde, bunları devletin dâhilî istikraz tahvilleri ile mübadelesini talep edebilirler. Mübadelede 500 frank itibarî kıymette bir adet 1933 Türk borcu tahvili mukabilinde yirmi lira itibarî kıymette bir adet dâhilî istikraz tahvili verilir. Mübadeleye arz edilecek Türk borcu tahvilleri ile bunlar mukabilinde verilecek Devlet tahvillerinin mübadele tarihinde vadeleri hulûl etmeyen kuponları muhtevi olması lâzımdır.

Madde 4 — Bu mübadeleyi 2794 numaralı kanun ile kurulmuş olan Amortisman Sandığı mevcudiyet yapar. Sandık mübadele yolu ile verilecek dâhilî istikraz tahvillerinden hangilerinin verilmesi lâzım geldiğini mevcuduna göre tayin etmek salâhiyetini haizdir.

Madde 5 — Halen Hazineye mevcut olup bir cihete tahsis edilmemiş olan Hazine malı 1918 dâhilî istikraz tahvilleri Amortisman Sandığına devrolunur.

Bu tahvillerin bütçeden ödenecek mayıs taksiti de yine bu sandığa verilir. Ancak 1938 tahvillerinin tabı ve ihraç masrafları da bu paradan tefrik edilir.

Gerek 1933 Türk borcu tahvillerinin gerek Anadolu demiryolu esham ve tahvilâtının mübadelesinin kolaylaştırmak maksadı ile Amortisman Sandığına yeniden iki milyon liraya kadar Hazinece avans verilir. Sandık bu avansları bilâhare portföy gelirlerde kapatır.

Madde 6 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 7 — Bu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	22/1/1938 Resmî Gazete Sayı
2094	İkramiyeli dâhilî istikraz kanunu akdi Kanunu	3	14	117	2307
2794	Amortisman sandığı hakkında kanun	3	16	1488	3035
3136	Anadolu demiryolları ve Haydarpaşa liman şirketleri esham tahvil ve mümasil senetlerinin Sivas _ Erzurum veya Ergani tahvillerde mübadelesine ve amortisman sandığı halikındaki 2794 numaralı kanuna bazı hükümler ilâvesine dair kanun	3	18	413	3540
3248	2794 numaralı kanuna bazı hükümler ilâvesine dair olan 3136 numaralı kanuna ek kanun	3	18	1379	3639

2887 sayılı kanunun tadiline dair kanun

Kânun No: 3323

Kabul tarihi: 14/1/1938

Neşri tarihi: 27/1/1938

Madde 1 — 2887 sayılı kanunun 1 inci maddesi aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir:

Tunceli vilâyeti halkından olup da her ne sebeple olursa olsun şimdiye kadar gizli kalanlarla doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve kayıp vakalarını yazdırmamış olanlar hakkında (2576) sayılı kanun hükümlerine göre tayin edilmesi lâzım gelen cezalar affolunmuştur

Bu kanunun tatbiki müddetince yukarıda yazılı işlerden dolayı takibat yapılmaz ve verilecek nüfus cüzdanların cüzdan bedeli, harç ve damga resmi alınmaz.

Bu vilâyet ahalisinden nakli hane ve tebdili mekân vukuatını yaptırmamış olanlardan alınması lâzım gelen cezalar da affedilmiştir.

Madde 2 — (2576) sayılı kanunun pulsuz ve cezasız tescile dair hükümleri Tunceli Vilâyeti halkı hakkında 1 ikinci kânun 1940 tarihine kadar tatbik olunur.

Madde 3 — 2887 sayılı kanunun 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tunceli vilâyeti halkından olan 1316: 1335 (dâhil) doğumlulardan saklı, yoklama kaçağı ve bakayanın askerlik işlerinden dolayı görülecek cezalar affolunur ve muvazzaflık hizmetleri (6) aya indirilir. Daha büyük yaşta bulunanlar yaşları arasına ihtiyata geçirilir.

Madde 4 — 2887 sayılı kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

2887 sayılı kanunun neşrinden evvel firari ve izinsizlerden işbu kanunun meriyet müddeti içinde askerlik şubelerine gelenlere ve getirilenlere bu suçlarından dolayı ceza verilmez ve piyade kıtalarında (6) ay muvazzaflık hizmete tâbi tutulur.

2887 sayılı kanunun neşrinden sonraki firari ve izinsizlerden bu kanunun meriyet müddeti içinde şubelerine gelenlere bu suçlarından dolayı ceza verilmez ve sınıfına mahsus muvazzaflık müddetleri tamamlattırılır.

Madde 5 — Bu kanun neşri tarihinden 1 ikinci kânun 1940 tarihine kadar muteberdir.

Madde 6 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22/1/1938

		Resmî	
Kanun	Düstur	Gazete	
No.	Başlığı	Tertip	Cilt Sahife Sayı
2576	Gizli nüfusların yazımı hakkında kanun	3	15 1423 2752
2887	Tunceli halkından olup da ve askerlik Nüfus Göre kanunlarına Kendilerine verilmesi lâzım gelen bazı cezaların3 afine ve nüfus yazımı ile askerlik işlerine dair kanun		17 215 3204

Muhasebe-i Umumiye Kanununa ek kanun

Kanun No: 3325

Kabul tarihi: 17/1/1938

Neşri tarihi: 27/1/1938

Madde 1 — Mukavelenameleri mucibince imtiyazlı şirketlerle müteahhitlerden teftiş mukabili alman memaliğin bütçe haricinde sarfı ve kadroda gösterilmeksizin bu kabil şirket ve müteahhitler nezdinde komiser veya fen memuru istihdamı caiz değildir. Ancak yeni akdolunan mukavele dolayısı ile bir malî sene zarfında işe başlayan şirket ve müteahhitlerden teftiş mukabili alınacak meblağ bir taraftan varidat bütçesindeki tertibi mahsusuna irat kayıt diğer taraftan bu memaliği tecavüz etmemek üzere İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunacak kadro dairesinde komiser veya fen memuru bit tayin ücretleri mensup oldukları daire bütçesinin müstahdemini daima terfihlerine tahsisat olarak ilâve ve tesviye olunur. Bunlardan müteakip malî sene bütçesinin tanziminden evvel tayin olunanların o sene kadrolarına ve bütçenin tanziminden sonra tayin olunanların ikinci müteakip sene kadrolarına ithali mecburidir.

Madde 2 — Varidat bütçesinde nâzım varidat unvanı altında bir kısım açılmıştır. Bu kısma Maliye Vekâletince

hususî kanunları mucibince diğer Devlet daireleri nam ve hesabına cinayet edilip bu dairelere verilecek varidat kayıt olunur.

Nâzım varidat hesabında kayıtlı varidat Maliye Vekâleti masraf bütçesinde laçılmış olan hususî fasıldan alâkadar dairelere tediye edilir.

Madde 3 — Daire bütçelerinde seferberlik adile birer rakamsız fasıl açılır. Bu fasıllara seferberlik hizmetleri için icap eden tahsisat İcra Vekilleri Heyeti karar ile diğer fasıllardan münakale yapılmak suretiyle temin olunur. Bu maddenin hükmü mülhak bütçelere de şamildir.

Madde 4 — 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 47 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Maaştı zatiye düyunu dahi bu maddedeki esasa tevfi kan cari sene bütçesinden verilir.

Madde 5 — Bu kanun 1 Haziran 1938 tarihinden muteberdir.

Madde 6 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22/1/1938

3814 sayılı Resmî Gazetede münderiç 3321 numaralı kanun haşiyesine bakınız.

**Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki kanunun bazı maddelerini
değiştiren 2550 sayılı kanunun ikinci maddesine bir fıkra eklenmesi
hakkında kanun**

Kanun No: 3327

Kabul tarihi: 17/1/1938

Neşri tarihi: 27/1/1938

Madde 1 — Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki 1918 sayılı kanunun 57 ve 60 ncı maddelerini değiştiren ve bu kanuna bir madde ekleyen 2550 sayılı kanunun ikinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Bu madde mucibince gümrük kaçağı eşya bedeli ile kaçak altınların değerinden ve bunların para cezalarından tazminat karşılığı olarak Hazinece irat kaydedilen yüzde yirmiler Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti masraf bütçesindeki tazminat tertibine tahsisat olarak ilâve olunur.

Madde 2 — Bu kanun 1 Haziran 1938 tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	22/1/1938 Resmî Gazete Sayı
1918	Kaçakçılığın men ve takibine dair	3	13	75	2000
2271	Kaçakçılığın men ve takibine dair kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanunun 58 inci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun	3	14	1329	2425
2278	1918 sayılı kanuna eklenen kaçakçılığın men ve takibi hakkında kanun	3	14	1428	2428
2550	Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki kanunun 57 şe 60 ncı maddelerini değiştiren ve bu kanuna bir madde ekleyen kanun	3	15	1349	2748
2635	Kaçakçılığın men ve takibine dair olan kanunun 71 inci maddesinde yazılı müddetin uzatılmasına ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair kanun	3	16	103	2891
2/1959 Kararname					
	Kaçakçılığın takibinde ve muhafaza hususunda büyük yararlıkları görülenlere verilecek ikramiye hakkında nizamname	3	16	591	2937

Halk Bankası ve Halk Sandıklarının sermayeleri hakkında kanun

Kanun No: 3331

Kabul tarihi: 17/1/1938

Neşri tarihi: 27/1/1938

Madde 1 — Halk Bankası tesisi hakkındaki 2284 numaralı kanunun 2 inci maddesinde zikredilen Hazine iştiraki, Hazineye mevcut tahvillerin satışı ile temin edilir.

Madde 2 — Halk sandıklarının ilk tesislerinde sermayelerine iştirak etmek üzere Hazinece birinci maddede gösterilen şekilde temin edilecek 200.000 lira, İktisat Vekâleti emrine bir bankaya tevdi olunur. Bu para ile alınacak Halk sandıklar hisse senetleri Halk Bankasına mal edilir.

Madde 3 — 2284 sayılı kanunun tesisini derpiş ettiği Halk sandıklarına resmî menabiden alınacak iştirak hisseleri, vilâyet idare-i hususi yelerile belediyelerin her sene bütçelerinde meclisi umumî ve belediye meclisleri tarafından tespit. Olunacak miktarla karşılanır.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye, Dâhiliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

22/1/1938

2284 Halk bankası ve halk sandıkları Kanunu

3 14 1436 2430

Hizmetten ayrılan Nafia memur ve müstahdemlerinin yapamayacakları işler hakkındaki 7/5/1934 tarih ve 2428 numaralı kanunun bilinci maddesini muaddil kanun

Kanun No: 3328

Kabul tarihi: 17/1/1938

Neşri tarihi: 27/1/1938

Madlde 1 — 7/5/1934 tarih ve 2428 numaralı kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Nafia Vekâleti ile bu vekâlete bağlı idareler kadrolarında istihdam edilen bîlumum mühendis, mimar, ressam, fen memurları, muhasebe ve levazım işlerinde çalışan bütün memur ve müstahdemler ve diğer işlerde çalışan daire ve şube ve kalem âmirlerde bunlardan yukarı derecede bulunan memur ve müstahdemler her ne suretle olursa olsun hizmetten ayrıldıkları tarihten itibaren beş sene içinde:

A) Gerek doğrudan doğruya ve gerekse bilvasıta şerik, mümessil, komisyoncu gibi her hangi bir nam ve sıfatla olursa olsun Nafia Vekâletine veya bu vekâlete bağlı idarelere taallük eden işlerde münakaşalara veya taahhütlere giremezler ve bu işlerin müteahhitlerinden iş alamazlar ve bu işlerde kullanılamazlar.

B) Sermayesinin tamamı veya nisfından fazlası umumî, hususî ve mülhak bütçelerle idare olunan daire ve müesseselere ve belediyelere ait olanlar müstesna olmak üzere Nafia Vekâletinin kontrolü altında bulunan imtiyazlı şirketler nezdinde hiç bir hizmet görmedikleri gibi bu şirketlerde idare meclisi reisi ve azası ve murakıp dahi olamazlar.

C) Yukarıdaki fıkralarda yazılı müteahhitlerin ve imtiyazlı şirketlerin işlerini vekâlet ve bu vekâlete bağlı idareler teşkilâtında takip edemezler.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Adliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

22/1/1938

2428 Hizmetten ayrılan Nafia memur ve müstahdemlerinin

yapamayacakları işler hakkında kanun

3 15 443 2700

Oyun âletleri resmi hakkında kanun

Kanun No: 3330

Kabul tarihi: 17/1/1938

Neşri tarihi: 27/1/1938

Madde 1 — Kulüp, kahvehane ve gazinolarla kır bahçelerinde ve emsali eğlence mahallerinde bulunan beher bilardodan senevi beş lira ve tavla, dama ve satranç tahtalarının beherinden senevi üç lira resim alınır.

Madde 2 — Birinci maddede yazılı yerleri işletenler her sene haziran ayı içinde bu yerlerde mevcut resme tâbi oyun âletlerinin cinsini ve miktarını gösterir bir beyannameyi makbuz mukabilinde bağlı bulundukları varidat idaresine vermeğe ve tahakkuk ettirilecek rüsumu mallandığına yatırarak her oyun âleti için alacağı levhaları oyun âletlerinin münasip bir yerine vaz eylemeğe mecburdurlar.

Madde 3 — Temmuzun birinci gününden itibaren yapılacak yoklamada levhasız görülecek oyun âletlerinin resmi iki kat olarak alınır.

Madde 4 — Birinci maddede yazılı yerleri işletenler malî yıl içinde yeniden satın alacakları oyun âletlerini, aldıkları tarihten itibaren on gün içinde bir beyanname ile varidat idaresine bildirmeğe ve ikinci maddede yazılı şekilde resim ve levha muamelesini yapmağa mecburdurlar.

Madde 5 — Varidat memurları her sene temmuz ayı içinde mıntıklarında bulunan birinci maddedeki yerleri dolaşarak buralarda bulunan oyun âletlerinin resmi ödenmiş olup olmadığı tetkik etmeğe ve bu kontrolü senenin gayri muayyen zamanlarında asgarî üç defa tekrar etmeğe mecburdurlar.

Defterdar, Malmüdüdü, varidat müdürü, varidat kontrol memurları ile varidat kontrolörleri ve maliye müfettişleri de bu mahallerde kontrol yapmağa salahiyetlidirler.

Madde 6 — Yoklamalarda resmi ödenmemiş olarak götürecekt oyun âletleri zabıt varakası ile tespit olunarak ikin

ci madde hükmüne göre resim ve cezası tarh ve en çok bir hafta içinde mükellefe ihbarname ile tebliğ olunur. Bu tarhiyata karşı yapılacak itiraz ve temyiz taleplerinde ve bunların tetkik ve karara raptında 2395 numaralı kanun hükümleri aynen cari olur. İtiraz komisyonu kararlarına karşı varidat idaresince temyizden tetkikat talebinde bulunmak salâhiyeti vilâyetlerde varidat müdürlerine ve kazalarda en büyük mal memurlarına aittir.

Madde 7 — Yukarıdaki madde mucibince tarh edilen resim ve cezalar, itiraz müddetinin itirazsız geçmesi veya itiraz halinde tetkiki itiraz komisyonu kararı ile tahakkuk etmesini müteakib on beş gün içinde tahsil olunur. Temyiz talebi tahsile mâni değildir. Ancak temyiz komisyonu karar ile fazla alındığı tebeyyün eden resim ve ceza mükellefe ret ve iade edilir. Tahakkuk eden resim ve ceza, müddeti içinde ödenmediği takdirde % 10 zamlı ve Tahsili Emval Kanunu hükümlerine göre tahsil olunur.

Madde 8 — Yoklamalarda levhasız görülen oyun aletlerinin yoklamadan evvel beyannamesi verilmiş ve resmi de ödenmiş olduğu anlaşılır ise levha talik edilmemiş olmasından dolayı cezaen resimlerinin yüzde yirmisi 6 ve 7 inci maddelerde yazılı şekil dairesinde tahakkuk ettirilerek tahsil olunur.

Madde 9 — Taallûk ettiği malî yıl içinde tarh edilmeyen ve tarh edilip de katileştiği malî yılı takip eden beş yıl içinde tahsil olunmayan resim ve cezaları müruru zamana uğrar.

Madde 10 — Oyun kâğıtlarından alınmakta olan istihlâk resminin tezyidi hakkındaki 33 numaralı ve 30 Eylül 1336 tarihli kanun ile bu kanuna müzeyyel 57 numaralı ve 27 teşrinisani 1336 tarihli kanun ilga edilmiştir.

Madde 11 — Bu kanun 1 Haziran 1936 tarihinden muteberdir.

Madde 12 — Bu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

22/1/1938

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
	Kararn Oynu kâğıdının istihlâk resmine dair ame kanun	2	9	705	2973
	Kanun Oyun kâğıdının resmi is Kanun	2	10	155	3185
	Kararn Oyun kâğıdından alman resme müteallik ame kanuna müzeyyel kararname	2	12	457	4223
33	Kanun Oyun kâğıdının alınmakta olan istihlâk resminin tezyidi hakkında kanun [490 numaralı kanunun 11 inci maddesine muhalif hükmü kaldırılmıştır	3	1	85	4
57	Kanun Oyun kâğıtlarından alman rûsumu istihlâkiyenin tezyidine dair kanuna müzeyyel kanun [490 numaralı kanunun 11 inci maddesine muhalif hükmü kaldırılmıştır.]	3	1	148	8
2935	Kazanç vergisi kanunu	3	15	234	2662

Türk Parası Kıymetini Koruma Kanununa Ek kanun

Kanun No: 3336

Kabul tarihi: 14/3/1938

Neşri tarihi: 19/3/1938

Madde 1 — Türk Parası kıymetini koruma hakkında neşrolunan 1567 numaralı kanunun 6 inci maddesinde yazılı olup 2100 numaralı kanunla iki sene ve 2686 numaralı

Kanun ile üç sene temdit edilmiş olan müddet, hitamı tarihinden itibaren üç sene müddetle temdit edilmiştir. Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

17/3/1938

Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanununun 48 inci maddesini değiştiren kanun

Kanun No: 3337

Kabul tarihi: 21/3/1938

Neşri tarihi: 28/3/1938

Madde 1 — 1683 sayılı Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanununun 48 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Yetim maaşı birinci derecede zevceye ve evlâda, bunlar bulunmadığı takdirde ikinci derecede dul ana, muhtaç ve malûl zevç ve babaya tahsis olunur ve bunlara yetim denilir.

Memurlar veya mütekaitle ikinci derecece bulunan istihkak sahihlerinin birinci derecede müstahaklar arasına sokulmasını bir beyanname ile talep eylemek hakkını haizdirler.

Ancak bu yolda beyanname verilmemiş olsa dahi muhtaç olan dul ana ile malûl veya altmış beş ve daha ziyade yaşta bulunan muhtaç babaya talepleri üzerine birinci derece yetimler arasında maaş tahsis olunur.

Maaş tahsisi için zevç ve babaların yaşlarının altmış beş veya daha ziyade olması veya her kaç yaşında olursa olsun maiyetlerini tedarik edemeyecek derecede malûl bulunması ve her iki takdirde tahsis kılınacak maaşa muhtaç olması lâzımdır.

Altmış beş yaşına vusul nüfus kay dile; malûliyet, mahallince istihsal kılınacak raporun Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti veya Sıhhiye işleri dairesi tarafından tasdikiyle; muhtaçlık, kendisini veya beslemesine mecbur ol

duğu aile efradını infak edecek kadar irat, servet veya kazancı olmadığına dair mahallî Hükümet idare heyetince verilecek mazbata ile tahakkuk eder.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

25/3/1938

1683 numaralı Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanunu için 3792 sayılı Resmî Gazetede münderiç 3283 numaralı kanun haşiyesine bakınız.

**Hariçten satın alınan buharlı ve motorlu gemilerle
memlekette yapılan mümasilleri için getirilecek
eşyanın gümrük resminden istisnasına
dair kanun**

Kanun No: 3339

Kabul tarihi: 21/3/1938

Neşri tarihi: 28/3/1938

Madde 1 —Devlet müesseseleriler Türkler ve Türk sermayesi ile müteşekkil şirketler tarafından satın alman ve kuvvet sevkileri buhar makinesi, elektrik veya dâhilî ihtirak motorlu veya kombine olan alelumum gemilerle Türkiye’de bunlar tarafından yeniden veya mevcut gemilerin bazı aksamından istifade etmek suretiyle yapılacak veya yaptırılacak mümasil gemilere lüzumu olan veya mevcut gemilerdeki istimal kabiliyeti kalmayıp değiştirilmesi veya yedek olarak bulundurulması zarurî olan tekne malzemesi ve bunların her türlü aksam, malzeme ve teçhizatı ve sair her nevi gemi alet ve edevata ve demirbaş eşya ve mefruşatı, yerli mallardan matlup fennî evsafta temini mümkün olanlar hariç olmak ve faturaları İktisat Vekâletince tasdik edilmek şartı ile 1940 malî yılı sonuna kadar gümrük resminden muaftır.

Madde 2 — 12 Haziran 1936 tarih ve 3044 sayılı kanun kaldırılmıştır.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanun hükümlerini icraya Maliye, İktisat ve Gümrük ve İnhisarlar Vekilleri memurdur.

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	25/3/1938	
					Resmî Gazete	Sayı
418	Türkler ve Türk şirketleri tarafından iştirâ olunan buharlı sefainin gümrük resminden istisnasına dair kanun	3	5	647		
1699	Buharlı sefainlerin gümrük resminden istisnasına dair kanun [1935 nihayetine kadar.]					
3044	Devlet müesseseleriler Türkler veya Türk sermayesiyle müteşekkil şirketler tarafından satın alman buharlı gemilerle memlekette yapılan emsalleri için getirilecek eşyanın gümrük resminden istisnası hakkında kanun	3	3	17	1369	3335

Müzelerle ören yerlerini ziyaret edenlerden alınacak ücret hakkında kanun

Kanun No: 3340

Kabul tarihi: 21/3/1938

Neşri tarihi: 28/3/1938

Madde 1 — Umuma açılmış olan müzelerle açık müze haline konmuş tarihî binaları ve tanzim edilmiş ören yerlerini ziyaret edenlerden onar, açık bulunan millî saraylarla Topkapı sarayı müzesini ve müstemilâtını ziyaret edenlerden ellişer, Ayasofya müzesini ziyaret edenlerden yirmi beşer kuruş duhuliyeye alınır. Bu ücretler Ulusal Bay

ram ile Genel ve hafta tatil günlerinde yarıya indirilir. Sıhhiye müzeleri duhuliyesiz ziyaret edilir.

Madde 2 —

- A) Alelumum mektepler talebesinden,
- B) Kıta halindeki erat ile subaylarından,
- C) Rehberlerde toplu halde gelen Halkevi gibi kültür kurumlan üyelerinden,
- D) Ecnebi memleketler talebe ve izci gruplarından (Mütekabiliyet esasına göre),
- E) Hususî müsaadeyi haiz sanat ve ilim müntesiplerinden,
- F) Resmî Devlet misafirlerde maiyetleri ve mihmandarlarından duhuliyeye ücreti alınmaz.

Madde 3 — 14 kânunusani 1926 tarih ve 718 sayılı kanun mülğadır.

Madde 4 — Bu kanun 1 Haziran 1938 tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini icraya Millî Müdafaa, Maliye, Maarif, Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekilleri memurdur.

25/3/1938

718 1341 senesi Muvazene-i Umumiye

Kanununun beşinci maddesine müzeyyel kanun 3 7 367 279

**863 sayılı subaylar heyetine mahsus terfi kanununun bazı maddelerini
değiştiren 2900 sayılı kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair
kanun**

Kanun No: 3342

Kabul tarihi: 23/3/1938

Neşri tarihi: 30/3/1938

Madde 1 — 2900 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

Hiç bir subay mensup olduğu sınıfın kıtasında rütbesine ait asgarî müddetin en az üçte biri kadar bilfiil hizmet etmedikçe terfi edemez. Bu müddetler kurmay subayları için harpte hâsıl olacak ihtiyaca göre başbuğlukça lüzumu kadar azaltılabilir.

Asteğmen ve teğmen rütbesinde olan havacı subayların terfileri için rütbelerine mahsus asgarî müddetin hesabında kara ve hava sınıfları kıtalarında yapacakları hizmet müddetlerinin mecmuu bilfiil kıta hizmetlerinden sayılır.

Sınıfında kadro mucibince rütbesinin mukabili kıtaat bulunmayan subayların terfileri mafevklerinden alacakları siciller üzerine yapılır.

Harp Akademisi ve Yüksek Levazım Mektebi tahsilinde bulunan subaylarla kurmay stajyerleri ve kurmay subaylarının akademiye ve Yüksek Levazım Mektebine gireceklerin de bu mektebe girmezden evvel tahsil esnasında ve tahsilden sonra memur edilecekleri muhtelif muharip kıta komutanlıklarında ve levazım sınıfı için kıta sayılan yerlerdeki hizmetleri dahi esas sınıfları kıta hizmetlerinden sayılır.

Alelumum muavin sınıflar mensuplarından Harp Akademisini muvaffakiyetle itmam edenler, piyade sınıfına nakledilirler. İşbu nakilden evvel muavin sınıf kıtalarında geçen hizmetleri, kıta hizmetinden sayılır. Ancak terfi için piyade sınıfında sicil müddeti olan bir sene (Jandarma stajyer subayları ile mühendis subayları altı ay) bulunup muvafık sicil almak meşruttur.

Mühassısı tabip ve baytar ve kimyagerlerin hasta hanelerle bakteriyoloji hane ve seroloji hanelerdeki ihtisas hizmetleri kıta hizmeti olarak kabul edilir.

Sanayii harbiye ve harita sınıflarına mensup subaylar sınıflarına ait kadro dâhilinde mafevklerinden alacakları sicil üzerine terfi ederler. Ancak birinci fıkrada mezkûr kıta subaylarından gayri mezkûr fıkradaki emsali nasıplardan evvel terfi edemezler.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Millî Müdafaa Vekili memurdur.

28/3/1938

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
863	Ordu zabitan heyetine mahsus kanun	3	7	2233	401
1252	Askerî terfi kanununun bazı mevaddını muaddil kanun	3	9	839	894
1494	Ordu zabitan heyetine mahsus 863 ve 1252 numaralı terfi kanunlarının tadili hakkında kanun	3	10	1589	1215
1604	Ordu zabitan heyetine mahsus terfi kanunlarını muaddil kanunun muvakkat maddesinin tadili	3	11	382	1490
2018	863 numaralı ordu zabitan heyetine mahsus kanuna bir madde tezyili ve aynı kanunun 1494 numaralı kanunla tadil edilmiş olan birinci maddesine bir hüküm ilâvesi hakkında kanun	3	11	721	2139
2162	Ordu zabitan heyetine mahsus 863 numaralı terfi kanununun 14 üncü maddesiyle bu kanunun ve 1494 numaralı kanunla tadil edilen 10 uncu ve 16 ncı maddelerinin değiştirilmesi	3	14	575	2393
2573	863 numaralı subaylar heyetine mahsus terfi kanununun 1494 ve 2018 numaralı kanunlarla değiştirilen kanunun birinci ve ikinci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun	3	14	575	5393

2900	Subaylar heyetine mahsus terfi ZVÖ kanununun bazı maddelerini değiştiren 2753 sayılı kanunun ikinci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun	3	17	323	3220
Tefsir 108	863 numaralı kanunun 14 üncü maddesinin tefsiri	3	8	-	553
Tefsir 197	2162 numaralı kanunun 3 üncü maddesinin tefsiri	3	15	1051	2717
Karar 219	Zabitanın terfi tarihlerinden itibaren maaş hakkının verilmesi	3	7	-	328

Ortaokul öğretmeni kursuma iştirak eden öğretmen okulu mezunları hakkında kanun

Kanun No: 3344

Kabul tarihi: 25/3/1938

Neşri tarihi: 30/3/1938

Madde 1 — Ortaokul öğretmeni yetiştirmek maksadı ile Gazi Terbiye Enstitüsünde açılan kurslara devam etmiş veya devam edecek olan Öğretmek Okulu mezunu öğretmenlerden ilkokul öğretmenliğine dönmüş veya dönecek olanlar ile ortaokul öğretmeni iken mezkûr kursa iştirak etmiş veya edecek olanların kursta geçirdikleri ve geçirecekleri müddet öğretmenlik terfi kıdemlerine zammedilir ve bu müddet için bunlara maaş verilmez.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini Maliye, Dâhiliye ve Maarif Vekilleri yerine getirir.

28/3/1938

Hayvanlar Vergisi Kanununun bazı hükümlerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair kanun

Kanun No: 3343

Kabul tarihi: 23/3/1938

Neşri tarihi: 30/3/1938

Madde 1 — 20/1/1936 tarih ve 2897 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti hududu içinde bulunan koyun, kıl keçi, tiftik keçi, sığır, manda, deve ve domuzların sahipleri bu kanun mucibince vergiye tabidirler.

Vergi mükellefiyeti her yıl kayıt müddetinin girmesiyle ertesi malî yıl için başlar.

Malî yıl girdikten sonra ecnebi memleketlerden Türkiye'ye ithal edilen hayvanlardan o yıl için vergi alınmaz.

Madde 2 — Mezkûr kanunun birinci maddesinin (B), (C) ve (E) fıkraları aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

B) Bu kanun mucibince hayvanların kaydiye başlandığı tarihte henüz iki yaşını bitirmemiş sığır, manda ve develer,

C) Hükümetçe tayin olunacak şartlar dairesinde memleket iç ve dışından tedarik edilip damızlık oldukları resmî vesikalarla teyit olunan huğa, teke ve koçlar.

E) Devlet, vilâyet ve belediyelere ait hayvanlar.

Madde 3 — Mezkûr kanunun 16 inci maddesinin «Binek hayvanı sahipleri de hayvanlarının yoklama muamelesini havi kayıt ilmühaberlerini beraberlerinde bulundurmakla mükelleftir» diye yazılı 8 inci fıkrası Kaldırılmıştır.

Madde 4 — Mezkûr kanunun 18 inci maddesi aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir:

Vergi, hayvan başına aşağıda hizalarında yazılı miktarda alınır:

Nev'i	Kuruş
Merinos koyunu	20
Tiftik keçi	25
Koyun ve kıl keçi	40
Sığır	35
Manda	75
Deve, domuz	100

Madde 5 — Mezkûr kanunun 23 üncü maddesi aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir:

16 ve 20 inci maddelerde yazılı haller müstesna olmak üzere bu kanun mucibince alınacak vergilerle ceza zamları aşağıda yazılı müddetlerde ve iki müsavi taksitte tahsil olunur.

Birinci taksit müddet: koyun, kıl keçi, tiftik, merinos, deve ve domuzlar için haziran:

Sığır ve manda için eylül aylarının ilk haftasıdır.

İkinci taksit müddeti: Mezkûr ayları takip eden ayların birinci haftasıdır.

Ancak memleketin iklim şartlarına göre gereken bölgelerde koyun, keçi ve tiftik için taksit zamanlarının temmuz ve ağustos aylarının ilk haftaları olarak tespitine Maliye Vekilliği salahiyetlidir.

Müddeti içinde vergi taksitlerini ödemeyenler hakkında Tahsili Emval Kanunu hükümleri tatbik olunur.

Madde 6 — Mezkûr kanunun 26 inci maddesinin son fıkrası aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir:

Nüfusu iki bin ve daha aşağı olan yerlerde, 9 uncu madde mucibince kayıt defterine dâhil edilmemiş olan hayvanlar hakkındaki malûmatını bildirmeyen köy muhtar ve ihtiyar meclisleri azası ile belediyece kayıt muamelesini yapmakla tavzif edilmiş olanlara, köy veya mahallerinde yapılan yoklama üzerine kaçak hayvan bulunduğu takdirde ikramiye verilmez.

Madde 7 — Mezkûr kanunun 31 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Verginin taallûk ettiği malî yılın hululünden itibaren bir mail yıl içinde tarh edilmeyen ve tarh edilip te katileştiği malî yılı takip eden beş malî yıl içinde tahsil olunmayan vergiler müruru zamana uğrar.

Madde 8 — 1454 numaralı kanunun 13 üncü maddesi mucibince hayvanlar vergisinden ayrılmakta olan ve 2459 numaralı kanunun 6 inci maddesine tevfi kan tayyare resmi olarak Hazinece cibayetine devam olunan hisseler 1938 malî yılı bidayetinden itibaren bu vergi tahsilatından tefrik edilmez.

Muvakkat madde — 1938 malî yılı vergileri bu kanun hükümleri dairesinde tarh olunur.

1937 ve daha evvelki malî yıllar vergilerinin gerek itiraz, temyiz ve ikramiye işlerine gerek mükellefiyet, vergi nispeti ve müruru zamana müteallik muameleleri taallûk ettiği zamanlarda mer'î bulunan kanun hükümleri dairesinde intaç olunur.

Madde 9 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 10 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye, Adliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

28/3/1938

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
2897	Hayvanlar vergisi kanunu	3	17	300	3218
932	932 Hayvanlar vergisi misil zamlarının kesri munzam hesabına ithal edilmemesi lâzım geleceğine dair karar	3	17	428	3266
	3343 numaralı kanunda zikri geçen kanunlar:				
	1325 tarihli Tahsili Emval Kanunu	2		624	313
1454	Bilvasıta vergilere munzam kesirlerin tevhide ve nispetlerinin tadiline dair kanun	3	10	1161	1199
2459	Tayyare resmi hakkında kanun	3	15	618	2714

Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanunun 58 inci Maddesinin tefsiri**Tefsir No: 227**

1683 sayılı Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanununun 58 inci maddesindeki «fili hizmet», mezkûr kanunun ikinci maddesindeki mebdelere göre hesap edilir.

14/1/1938

1683 numaralı Tekaüt Kanununa ait haşiye için 3792 sayılı Resmî Gazetede münderiç 3285 numaralı kanunla, 3802 - 3805 sayılı Resmî Gazetelere bakınız.

Nizamname, Kararname, Talimatnameler

Türk parası kıymetini koruma

2

Kararname No: 3080

Neşri tarihi: 19/1/1938

23/11/1937 tarih ve 2/7695 sayılı kararnameye ektir: Altın fiyatlarda bir istikrar temini ve altın ticaretinin nizam altına alınmasını temin maksadile hazırlanarak Maliye Vekilliğinin 14/1/1938 tarihli tezkeresiyle tevdi olunan ilişik Türk parası Kıymetini koruma hakkındaki 12 numaralı kararnameye ek kararnamenin meriyete konulması; İcra Vekilleri Heyitinin 14/1/1938 tarihli toplantısında onanmıştır.

14/1/1938

Türk parası kıymetini koruma hakkındaki (12) numaralı kararnameye ek kararname

Madde 1 — Memleket dâhilinde altın ticareti yalnız Maliye Vekâletince mezun kılınacak bankalar tarafından yapılır.

Madde 2 — Kuyumcular, antikacılar gibi sanat ve ticaret erbabı ile dişçiler, meslek ve sanatları icabı olarak, işlenecek, işlenmiş veya masnu altın alım ve satımını yapabilirler.

Madde 3 — Hurda halinde veya masnu olan altının alım ve satımı tamamı ile serbesttir.

Madde 4 — Birinci ve ikinci madde hükümlerine göre altın ticareti veya altından mamul evya alış veriş yapan ve üçüncü maddede yazılı muameleleri sanatı mutade halinde icra eden hakikî veya hükmi şahıslar aldıkları veya sattıkları altınların nevi ve miktarı ile alış ve satış tarihlerini ve fiyatlarını ve müşterilerin isim ve hüviyetlerini mahallin kambiyo murakabe merciince musaddak bir deftere kaydetmeğe mecburdurlar. Bunlar bu kararnamenin neşri tarihindeki mevcutlarını da bu deftere geçirirler.

Kambiyo murakabe mercileri altın ticaretine ve altın alım ve satımına ait muamelâta müteallik hususatin tetkiki için bankaların ve alelumum eşhas ve müessesatın evrak ve defterlerini tetkike salâhiyettardırlar.

Bankalar, şahıs ve müesseseler kambiyo murakabe menülerince istenilen yalnız altına müteallik her türlü malûmatı bunlarca tayin edilen müddet içinde itaya evrak ve vesaiiki teslim mecburdurlar.

Madde 5 — İşbu kararname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 6 — İşbu kararnamenin icrasına Maliye Vekili memurdur.

2/7695 Türk parası kıymetini koruma

hakkında 12 numaralı kararname 3 19 71 3790

Kararname No: 3119

Neşri tarihi: 7/3/1938

Başvekâletçe tanzim ve Şûrayı Devletçe görülerek 14/ 1/1938 tarih ve 754 sayılı tezkere ile tadilen tevdi olunan ilişik: «Mülkî memurların sicilleri üzerine tekaüdünkilerinin icrası ve tezkiye varakalarının tanzimi hakkındaki nizam

name» nin meriyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 16/2/1938 tarihinde onanmıştır.

16/2/1938

**Mülkî memurların sicilleri üzerine tekaüdünkilerinin icrası
ve tezkiye varakalarının tanzimi hakkında Nizamname**

Madde 1 — 1683 numaralı Tekaüt Kanununun üçüncü maddesine 2936 numaralı kanunla eklenen «F» fıkrası mucibince mülkî memurların sicilleri üzerine tekaütlükleri bu nizamname hükümleri dairesinde icra edilir.

Madde 2 — Her memur için üçüncü maddede yazılı talimatla muayyen birinci ve ikinci derecede tezkiye âmirleri tarafından her sene bağlı numuneye göre bir gizli tezkiye varakası doldurulur. Tezkiye varakalarının, yazılı izahata göre, bütün hanelerinin doldurulması mecburidir. Tezkiye varakalarında hâk ve silinti yasaktır. Bunların müsveddeleri muhafaza edilmez. Tezkiye varakalarının altları doldurulan âmir tarafından imza edileceği gibi tezkiye varakası doldurulurken bir yanlışlık yapılmış ise okunacak surette çizilerek doğrusu yazıldıktan sonra bu tashihlerin de ayrıca imza ile tevsik edilmesi icap eder.

Şûrayı Devlet ve Divanı Muhasebat reis ve daire reislerde azaları bu nizamname hükümlerine tâbi değildirler.

Madde 3 — Gizli tezkiye varakalarını dolduracak âmirler aşağıda yazılmıştır:

- A — Başvekil, vekiller,
- B — Vekâlet müsteşarları, umum müdürler, müdürler, şube müdürleri,
- C — Umumî müfettişler, valiler,
- Ç — Elçiler, daimî maslahatgüzarlar, elçilik müsteşarları,
- D — Teftiş heyeti reisleri, bulunmadığı halde başmüfettişler,

E — Kaymakamlar,

F — Vilâyetlerde merkez teşkilâtına mensup en yüksek âmirler,

G — Başkonsoloslar, konsoloslar.

Her memur için kadro vaziyetine ve teşkilâtın icabına göre yukarıda sayılan âmirlerle bu mevkilere tekabül eden âmirlerden kimlerin birinci ve ikinci derecede gizli tezkiye varakası doldurmağa salâhiyetli olacağı ve icabı halinde kanaatine müracaat edilecek üçüncü derece âmirlerin kimler olacağı bu nizamnamenin neşri tarihinden itibaren iki ay içinde her vekâlet ve dairece usulü dairesinde tanzim olunacak bir talimatla tespit edilecektir.

Madde 4 — Müfettişler muamelelerini teftiş ettikleri memurlar hakkında aynı esaslar dâhilinde birer rapor kaleme alarak o memurların sicillerinin saklanacağı makama göndermeğe mecburdurlar.

Madde 5 — Âmirlerin dolduracakları gizli tezkiye varakaları ile müfettişlerin kaleme aldıkları raporlar münderecatı memurların sicillerine işaret edilmeyip gizli dosyalarına konulur. Gizli dosyalar merkezde memurun müdürlerinin ve taşrada valilerin muhafazaları altında bulunur.

Madde 6 — Gizli tezkiye varakası do duracak memurun tezkiye âmirleri maiyetinde en az altı ay çalışmış olması şarttır. Bu sebeple umum arasında tezkiye varakası doldurulamayanların tezkiye varakaları ertesi seneye bırakılarak emsali arasında doldurulur.

Madde 7 — Her memurun gizli tezkiye varakasına, fotoğraf çıkartmak mümkün olan yerlerde, fotoğraf isi yapıştırılacaktır.

Madde 8 — Gizli tezkiye varakaları numunesinde yazılı sıhhat raporlarının üç senede bir alınması mecburidir. Ortadaki seneler için memurun sıhhi vaziyetince rapor raptına lüzum görülen bir hali varsa o takdirde rapor alınır. Hükümet doktorları tarafından memurlar meccanen muayene edilerek raporları verilir.

Madde 9 — Üçüncü maddede yazılı talimatla gösterilen tezkiye âmirleri senenin ilk altı ayı içinde tezkiye varakasını doldurmakla mükellef oldukları memurların varakalarını behemehâl doldurup ait olduğu makama göndermeğe mecburdurlar.

Madde 10 — Gizli tezkiye varakası dolduran âmirlerle bu yolda rapor kaleme alan müfettişlerin garaza binaen veya hususî bir maksatla hakikate uygun olmayan mütalaalar yazdıkları anlaşıldığı takdirde birinci defasında vazifelerini suiistimalden dolayı haklarında takibat icra edilecek ve tekrerrü halinde sicillin tekaüde sevk olunacaktır.

Madde 11 — Her memur için gizli tezkiye varakası doldurmağa salâhiyetli âmirler tezkiye varakalarını ayrı ayrı doldurup imza ettikten sonra üzerinde memura ait gizli tezkiye varakası» ibaresi yazılı ve kapalı bir zarf içinde bu tezkiye varakalarını saklamakla vazifeli makama gönderirler.

Madde 12 — Gizli tezkiye varakalarını alan makam bunları tetkik ederek nizamname hükümlerine mugayir gördüğü takdirde imza eden âmire iade ederek noksanlarını ikmal ettirir.

Madde 13 — İki âmir tarafından bir memur hakkında ayrı ayrı doldurulan tezkiye varakalarında yazılı esaslı hususlar hakkında kanaatları yekdiğerine aykırı mahiyette görüldüğü takdirde bunların fevkindeki âmire gönderilerek o memur hakkında kanaatini yazması istenilir. Bu âmirin kanaatına itibar olunur.

Fevkinde, gizli tezkiye varakası doldurmağa salâhiyetli iki âmiri bulunmayan memurlar için bir derece ile iktifa olunacağı gibi iki dereceye tâbi memurlar da üçüncü derece âmir bulunmadığı takdirde kanatlarda tenakuz husulünde ikinci âmirin kanaatına itibar olunur.

Madde 14 — Makamca tetkikinde nizamname hükümleri dairesinde bir muamele icrasına mahal görülmeyen gizli tezkiye varakaları usulü dairesinde saklanır.

Madde 15 — Mahrem tezkiye varakaları münderecatına göre haklarında muamele icrası lâzım gelen memurların evrakı tetkik ve bir karara raptedilmek üzere makamca salâhiyetli inzibat komisyonuna verilir. Mahrem tezkiye varakası veren âmir, alâkadâr memurlar hakkındaki evrakın müzakeresinde inzibat komisyonunda bulunamazlar.

Madde 16 — Birinci derecede âmiri vekil olan memurlarla umumî müfettişlerin, müsteşar, vali ve sefirlerin sicilleri üzerine tekaüde şevkleri İcra Vekilleri Heyeti kararı ile yapılır.

Madde 17 — A - İrtikâp ve irtişa şüphesi altında bulunmak,

B - Kumar oynamayı itiyat etmek,

C - Kendisinin veya karısının emlâk ve serveti ve ailesinin her günkü sarfiyatı, geliriyle mütenasip bulunmak.

Yukarıda sayılan vaziyetlerdeki memurlardan gerek kendilerinin gerek karılarının bütün servetlerini ve yaşayış tarzlarını, membalar ile gösterir bir beyanname istenilir. Kendisinden beyanname istenilenler bu beyannamayı vermeğe ve beyannamede yazılı servete haklı bir surette malik olduklarını ispat etmeğe mecbur olup verdikleri beyannamenin hakikate uygun olmadığı anlaşılanlar ve iddialarını ispat edemeyenler sicilleri itibariyle tekaüde sevk olunur.

Madde 18 — Memurin Kanununda ihracı istilzam edeceği yazılı olan fiiller haricinde kalan ve memurluk haysiyet ve şerefine uymayan kötü itiyat ve hareketleri gizli tezkiye varakaları ile sabit olanlar sicilleri itibariyle tekaüde sevk olunurlar.

Madde 19 — Hırsızlık, emniyeti suiistimal, dolandırıcılık, iftira gibi suç mahiyetinde olan fiil ve harekette bulundukları şayi olmakla beraber maddî ve manevî kâfi delil bulunmamasından dolayı haklarında takibat yapılamayan ve bu fiil ve hareketleri gizli ayrı ayrı iki tezkiye va-

rakasile teeyyüt eden memurlar sicilleri itibariyle tekaüde sevk olunur.

Madde 20 — Cumhuriyet rejimine mugayir ve memleketin içtimai nizamını bozmağa müsait akideleri yaymağa çalıştığı memurların bu fiil ve hareketleri gizli tezkiye varakaları münderecat ile teeyyüt ettiği halde sicilleri üzerine tekaüde sevk olunurlar.

Madde 21 — 17, 18, 19, 20, 21 inci maddelerde sayılı haller hariç olmak üzere iki senelik gizli tezkiye varakası ve umumî surette sicilli münderecatı itibariyle memuriyette bakası amme hizmeti menfaatine uygun görülmeyen memura, zata mahsus işaretiyle tayine salahiyetli en yüksek âmiri tarafından mahrem tebligat yapılır ve bir sene daha tecrübe edilir. Mahrem tebligat alan memurun mafevkleri irşadat ile o memurun ahlâkını ıslaha gayret ederler.

İşbu tebligatı mucip olan sebep yine zail olmaz ve o memurun ertesi sene aldığı tezkiye varakası da evvelki tezkiye varakası münderecatını teyit ederse o memur salahiyetli inzibat komisyonu kararı ile sicili itibariyle tekaüde sevk edilir.

Madde 22 — Sicili itibariyle tekaüde sevk edilecekler için fiil tasrih edilmeksizin yalnız sicili itibariyle tekaüde sevk edildiği gösterilmekle iktifa edilir.

Madde 23 — Vefat eden memurlarla 65 yaşını ikmalden dolayı tekaüde sevk edilenlerin ve bir daha devlet hizmetine girmeyecek şekilde hizmetten ayrılanların gizli tezkiye varakaları bu varakaları saklamağa salahiyetli makamca imha edilir.

Madde 24 — Gizli tezkiye varakaları münderecatı memurların her hangi bir memuriyete tayin ve terfilerinde salahiyetli komisyon ve makamlarca göz önünde bulundurulur.

Madde 25 — Mülkî memurlardan sicilleri üzerine tekaüde sevk edilenler hakkında 1683 numaralı Tekauit Kanununun 26 inci maddesi hükmü tatbik olunur.

Madde 26 — Mahrem tezkiye varakaları hakkında

5/4/1934 tarihli ve 2/377 numaralı kararname ilga edilmiştir.

Madde 27 — 2936 numaralı kanunun birinci maddesi mucibince 1683 numaralı Tekâüt Kanununun 3 üncü maddesine eklenen (F) fıkrasına dayanılarak kaleme alınmış ve Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamnamenin hükümleri Resmî Gazetede basıldığı günün ertesinden itibaren yürümeğe başlar.

Madde 28 — Bu nizamname hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

T. C.

..... Vekâleti

Mahrem

Tezkiye Varakası

İsmi :

Memuriyeti :

Sicil No. :

En son çıkarılan resmi:

SUALLER

1 — Sin ve sıhhat noktasından işlerini iyi yapmağa mâni bir hali olup olmadığı.
«Numunesi veçhile tabip raporu alınarak bu varakaya rapt edilecektir.»

2 — Zekâ derecesi ve kavrayış kabiliyeti.

3 — Kanun ve nizamlara ve talimatlara vukufu ve riayeti derecesi.

- 4 — Vazifesine merbutiyeti ve devamı, çalışmasında intizam, gayreti, dikkati veya müsamahası... Sabır ve tahammülü, fedakârlığı, ciddiyeti, ketumluğu, itimada şayan olmak derecesi.
- 5 — İş sahihlerine karşı muamelesi, nezaketi veya şiddeti. Âmirine ve maiyetine karşı muamelesi.
-
- 6 — Maiyeti üzerinde nüfusu, maiyetini sevk ve idarede muvaffakiyeti. Maiyet yetiştirmek hususundaki kabiliyet ve muvaffakiyeti.
- 7 — Meslek şubelerinden hangisinde ihtisası vardır, ihtisası derecesi nedir, ihtisası dâhilindeki şubeyi müstakillen idareye kudreti var mıdır, ihtisası yoksa mesleğin ilmi işleriyle ne dereceye kadar tevekkül eder, umumî olarak ilmi kudreti ne merkezdedir.
-
- 8 — Fevkalâde haller karşısında anî karar vermek kabiliyeti... Kararlarında isabet ve nüfuzu nazarı... Kararlarında • katiyet ve tereddüdü, kararlarını icraya iktidarı... Fikri takibi.
- 9 — Son tezkiyeden sonra inzibatî ceza görmüş müdür, takdirname almış mıdır, vazifesinden dolayı işten el çektirilmiş midir, kanunî takibata tâbi tutulmuş mudur, takibat neticesi ne olmuştur.
-

- 10 — Vatanî duygusu ve teceddüt ve terakkiye taraftarlığı derecesi... Cumhuriyete sadakati.
-
- 11 — İyi ve fena huyları nelerdir. Vazife haricinde tavur ve hareketi ve terbiye ve nezaketi ve imtizaç ve teşriki mesai kabiliyeti nasıldır.
- 12 — İstikameti ve menfaati, menfaati zatiyesine düşkünlüğü derecesi.
-
- 13 — Kinciliği, garazkârlığı ve yalan söylemek itiyadı var mıdır, varsa derecesi.
- 14 — Hafif meşrepliği veya ağırbaşlılığı.
-
- 15 — İşret, kumar vesaire zevklere meyli ve bunların vazifesine tesiri derecesi.
- 16 — Bulunduğu yerde malî ve ailevî rabitası olup olmadığı ve derecesi.
-
- 17 — Muktesit veya müsrif olduğu, varidat ile maişet tarzı arasında muvazene olup olmadığı, zatî ve ailevî serveti bulunup bulunmadığı, borcu itiyat edinip edinmediği.
-
- 18 — Kendisinin ve karısının mahrem sicile geçmeği istilzam eden fiil ve hareketleri.
- 19 — Adabı muaşerete vukufu ve riayeti derecesi, temiz ve muntazam giyinip giyinmediği ve hürmet celbine muvaffakiyet derecesi.
-

- 20 — Korkaklığı ve mütereddiliği var mıdır, cesareti ve teşebbüsü fikrî ve azim kârlığı derecesi.
- 21 — Resmî veya şahsî gailelerinden fütura düşmüş ise vazifesine tesiri ve bu halin nasıl izale olunabileceği.
- 22 — Vazifesinin ehli olup olmadığı.
- 23 — Yukarı vazife iktidarı derecesi.
- 24 —

Hangi şubede daha bileceği. Fazla muvaffak ola

Âmirinin memuriyeti:

Yazıldığı tarih

İmzası:

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
738	Memurin Kanunu	3	7	1065	336
1683	Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanunu	3	11	1582	1517
2936	Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanunu nun bazı maddelerinin tadili ve bazı maddelerine fıkra hakkında kanun eklenmesi	3	17	453	3276
	Memurların gizli tezkiye varakları hakkındaki 2/377 numaralı kararname	3	15	302	2685

Kararname No: 8124**Neşri tarihi: 2/3/1938**

Vakıflar Umum Müdürlüğünün 4/10/1937 tarih ve 219715/170 sayılı tezkeresiyle teklif ve Şûrayı Devletçe görülerek 17/1/1938 tarih ve 780 sayılı tezkere ile tadilen tevdi olunan ilişik «22/Î1935 tarihli Cami Hademesi Nizamnamesinin 21 inci maddesini değiştiren nizamnamenin» meriyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 16/2/1938 tarihinde onanmıştır.

16/2/1938

22/4/1935 tarihli Cami Hademesi Nizamnamesinin

21 inci maddesini değiştiren Nizamname

Madde 1 — Cami Hademesi Nizamnamesinin 21 inci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Bir camide birinci, ikinci gibi sıraya tâbi olarak birden fazla kimse tarafından yapılan hizmetlerde yer açıldıkça «Vakfiyelerinde ayrıca bir şart yoksa» ondan sonrakiler - ilmi hizmetlerde esasen imtihan ile alınmış ve cami hizmetinde en az altı sene çalışmış olmak şartı ile sırası ile yürütülür.

Sırada bulunanlar bu şartları haiz değilse açık hizmet hakkında üçüncü maddeye 21/12/1936 tarihli nizamname ile eklenen fıkra hükmü tatbik olunur.

Ölünün yetişmiş oğlu veya oğulları olup ta müsabakaya dâhil oldukları takdirde o camide en son açık kalacak veya diğer bir camide o dereceye muadil olarak açılacak hizmet için müsabaka yapılmak mecburidir.

«Sonsuz izin almış ve niyabetle üzerlerine evvelce cihet verilmiş olanlar yerlerinde kalır.»

Madde 2 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname hükümleri Resmî Gazetede basıldığı günden itibaren 45 gün sonra yürümeğe başlar.

Madde 3 — Bu nizamname hükümlerini Başvekil yürütür.

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
6995	Cami Hademeleri Nizamnamesi	3	9	46	
69	Cami Hademeleri Nizamname sinin 32, 38 inci maddeleri hakkında Şûrayı Devlet kararı	3	10	182	1105
9180	Cami Hademesi Nizamnamesine zeyil Cami Hademeleri Nizamnamesinin	3	11	378	1497
12398	bazı maddelerini değiştiren nizamname	3	12	147	2060
18/16	Cami Hademesi Nizamnamesinin 7 ve 14 üncü maddelerinin telfiki hakkında Şûrayı Devlet kararı	3	14	1624	2454
2/239					
2	Cami Hademesi Nizamnamesi	3	16	124	2991
2845	Cami ve mescitlerin tasnifine ve tasnif harici kalacak cami ve mescit hademesine verilecek muhassasat hakkında kanun	3	17	13	3163
2/574	Cami Hademesi Nizamnamesinin bazı maddelerinin değiştirilmesi 3 ve 13 üncü maddelerine birer fıkra eklenmesi hakkında nizamname Değiştirilen maddeler 3, 5, 6, 10, 11, 13, 19, 22, 40 dır.	3	18	176	3496

Kararname No: 8133**Neşri tarihi: 4/3/1938**

3201 sayılı Emniyet Teşkilâtı Kanununun 14 üncü maddesine göre Dâhiliye Vekillîğince teklif ve Şûrayı Devletçe görülerek 21/1/1938 tarih ve 888 sayılı tezkere ile tadilen tanzim ve tevdi olunan ilişik «Emniyet Muamelât Memurları Nizamnamesi» nin meriyete konulması İcra Vekilleri Heyetince 16/2/1938 tarihinde onanmıştır.

16/2/1938

Emniyet Muamelât Memurları Nizamnamesi

Madde 1 — Emniyet teşkilâtında fili polis işlerinin dışında kalan yazı, hesap, levazım işleri muamelât memurları tarafından ifa olunur.

Muamelât memurlarının mesleğe kabulleri ve tâbi tutulacakları muameleler bu nizamname hükümlerine tâbidir.

Madde 2 — Muamelât memurlarının dereceleri ve maaşları aşağıda gösterilmiştir:

			Maaşı T. L.
Birinci Sınıf	Muamelât	Memuru	35
İkinci »	»	»	30
Üçüncü »	»	»	25
Dördüncü »	»	»	20
Beşinci »	»	»	16

Madde 3 — Muamelât memurlarının vilâyet emniyet kadrolarına göre tayin olunan vazifelerde kullanılma şekilleri her vilâyette bir sistemde olmak üzere umum müdürlükçe tespit olunur. Bunların hizmetlerinin tanzimi ve kontrolü emniyet müdür ve âmirlerine aittir.

Madde 4 — Muamelât memurları polis hak ve salâhiyetini haiz değildirler.

Madde 5 — Muamelât memurları silâhsız olup polis kıyafet nizamnamesinde yazılı elbise ve üniformayı giyerler ve derecelerine mahsus işaretleri taşırlar.

Madde 6 — Muamelât memuru olabilmek için aranılacak vasıf ve şartlar şunlardır:

A - Türk olmak,

B _ Lâakal orta mekteplerden mezun olmak «Bu şartı haiz olanlardan müteaddit talip bulunduğu veya talihler arasında orta mektep mezunları bulunmadığı halde müsabaka ile alınır.

C - Fiilî askerlik hizmetini yapmış olmak,

Ç - Sarhoşluk, kumarbazlık ve diğer fena hallerle tanınmış olmamak,

D - Süflî işlerle iştigal etmiş olmamak,

E - Vazifesini ifaya mâni bedenî ve aklî veya sâri hastalıklardan biriyle malûl olmamak,

F - Ağır hapis veya altı aydan fazla hapis cezası ile veya namus ve haysiyeti muhil bir suç ile mahkûm olmamak,

G - Ecnebi kız ve kadın ile evli olmamak ve yaşar bulunmamak.

Madde 7 — Emniyet teşkilâtı muamelât memurluğuna girmek isteyenler verecekleri arzuhallere aşağıda yazılı vesikaları bağlayacaklardır:

A - Nüfus kâğıdı,

B - Mektep şahadetname veya tasdiknamesi,

C - Aşı kâğıdı,

Ç - Fiilî askerlik hizmetini yapmış olduğuna dair vesika,

D - Hal tercümesi kâğıdı,

E _ 9X12 ebadında iki fotoğraf.

Bundan başka vazifesini ifaya mâni bedenî veya aklî hastalıklardan veya sâri hastalıklardan biriyle malûl olmadığı tam teşekküllü bir hastahane heyeti sıhhiyesince muayene ile sabit olduğu raporla tevsik olunacağı gibi altıncı maddenin Ç, D, F ve G fıkralarına taallük eden vaziyetleri usulen yaptırılacak tahkikat ile tevsik olunmak iktiza eder.

Madde 8 — Tekaüde sevk edilmiş olan polis mensuplarından muamelât memurluklarında kullanılmalarından istifade umulanların 2388 numaralı kanunda yazılı yaş hadlerini geçmiş olmamak ve başkaca istihdamlarını mâni bir halleri bulunmamak şartı ile muamelât memurluklarına tayinleri caizdir.

Madde 9 — Altıncı maddede yazılı şartlar göz önünde tutulmak üzere yedek subaylar, yabancı dil bilenler, hesap ve levazım işlerinde ihtisas sahibi olduğunu vesika ile ispat edenler ve polisten hiç bir ilişkisi olmaksızın istifa edenler diğer talihlere tercih olunarak muamelât memurluklarına tayin olunurlar.

Madde 10 — Maliye meslek mektebi mezunları altıncı maddede yazılı şartları haiz oldukları takdirde hesap işlerde mükellef olan muamelât memurluklarına tercihan tayin olunurlar.

Madde 11 — Polis enstitüsünün orta kısmına sevk olunup kursta muvaffak olamayan lise mezunları muamelât memurluklarına tercihan tayin olunabilirler.

Madde 12 — İlk defa devlet memurluğuna muamelât memurluğu ile girenler iki sene müddetle staj iver olarak vazife görürler. Bu müddet sonunda ehliyetleri tahakkuk fiden ve iyi sicil alanların memuriyetleri Emniyet Umum Müdürlüğünce tasdik olunur.

İyi sicil alamayarak kullanılmağa lâyık görülmeyenlerin alâkaları kesilir. «Bu gibiler bir hak iddia edemezler.»

Madde 13 — Polis memur ve komiserleri derecelerine muadil muamelât memurluklarına maaşı ile naklen veya terfian tayin olunabilirler. Bu suretle muamelât memurluğuna nakolunanların kıdemleri muamelât memurluğunda yürütülür. Bunlar için yeniden muamelât memurluklarına gireceklerde aranılacak şartlar aranmayacağı gibi halen muamelât memurluklarına muadil işlerde kullanılanların müktesep hakları mahfuz tutulur.

Madde 14 — Bulunduğu derecede en aşağı üç sene terfi müddetini ikmal eden muamelât memurları âmirlerin

den iyi sicil aldıkları takdirde kıdem tablosundaki sıraya ve mevcut münhallere göre terfileri yapılır.

Madde 15 — İstifa eden muamelât memurları üç sene zarfında müracaat ettikleri takdirde, münhal varsa tekrar kabul olunabilirler.

Madde 16 — Muamelât memurlarına Emniyet Umum Müdürlüğünce umumî hükümlere göre senede bir ay izin verilir.

Madde 17 — Muamelât memurlarının inzibatî cezayı müstelzim fiil ve hareketleri vukuunda aldıkları maaş derecelerine göre salâhiyetli inzibat komisyonları ve makamlarca emniyet teşkilâtı mensuplarına verilecek inzibatî cezalarına dair 9/11/1937 tarihli nizamname hükümleri dairesinde inzibat cezaları tayin olunur.

Madde 18 — Muamelât memurlarının tekaüdünkileri 1683 numaralı tekaüt kanunu hükümleri dairesinde yapılır.

Madde 19 — Muamelât memurlarının muayene ve tedavileri emniyet teşkilâtı mensupları hakkındaki mevzuata tâbidir.

Madde 20 — 3201 sayılı ve 4/6/1937 tarihli Emniyet Teşkilât Kanununun 14 üncü maddesine dayanılarak kaleme alınmış ve Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname hükümleri Resmî Gazetede basıldığı günün ertesiinden itibaren yürümeğe başlar.

Madde 21 — Bu nizamname hükümlerini Dâhiliye Vekili yürütür.

		Resmî		
Kanun		Gazete		
No.	Başlığı	Düstur	Tertip Cilt	Sahife Sayı
3201	Emniyet Teşkilât Kanunu 3	18	1101	3629
2/7620	Polis mesleğine giriş ve terfî esaslarını gösteren nizamname 3	19	11	3758
2/7621	Emniyet teşkilâtı mensuplarına verilecek inzibatî cezalara dair nizamname 3	19	15	3759

315

1683	Tekaüt Kanunu	3	11	1581	1517
2388	Polis mensuplarının yaş hadlerine dair kanun	3	15	208	2652

2

Kararname No: 8202**Neşri tarihi: 17/3/1938**

Ziraat Vekilliğince hazırlanarak 21/12/1937 tarih ve 63/42198 sayılı tezkere ile teklif ve Şûrayı Devletçe görülerek 4/2/1938 tarih ve 1710 sayılı tezkere ile tadilen tevdi edilen ilişik «Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin birinci maddesinin değiştirilmesine ve ikinci maddesinin kaldırılmasına dair nizamname» meriyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 17/2/1938 tarihinde onanmıştır.

17/2/1938

Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin birinci maddesinin değiştirilmesine ve ikinci maddesinin kaldırılmasına dair Nizamname

Madde 1 — Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununa göre hayvanların ve maddelerinin Türkiye'ye sokulması ve Türkiye'den çıkarılması için açık bulundurulacak veya kapatılacak kapı ve iskeleler, Ziraat Vekâletince tespit edilir. Bu kapı ve iskelelerde rüsumat idareleri bulunmak meşruttur.

Madde 2 — Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin ikinci maddesi kaldırılmıştır:

Madde 3 — Devlet Şûrasınca görülmüş olan bu nizamname hükmü Resmî Gazetede basıldığı günün ertesiinden itibaren yürümeğe başlar.

Madde 4 — İşbu nizamname hükmünü Ziraat yürütür.

Kanun No.	Başlığı	Düştur Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
1234	Hayvanların sağlık zabıtası hakkında kanun Madde 68 — Bu kanunun mevkii tatbikat vazından mukaddem meri olan Hayvan Sağlık zabıtasına müteallik kanunlar mülğadır. Ancak zabıta sıhhiye-i hayvaniye rüsumuna dair elyevin mer'i tarifenin tatbikine devam olunur.	3	9	775	888
1693	Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 39 uncu maddesinin tadiline dair kanun	3	11	1764	1522
1775	Hayvanların Sağlık Zabıtası Kanununun 22, 46 ve 48 inci maddelerinin tadili hakkında kanun	3	12	1764	1760
Karar 480	Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Kanununun bazı maddelerinin tadiline dair olan 683 numaralı kanunun ikinci maddesinin tefsirine mahal olmadığı hakkında Meclis kararı	3	10	360	1120
Nizamname 11656	Hayvan Sağlık Rabıtası Nizamnamesinin meriyete vazı hakkında kararname	3	12	1143	1901
Nizamname 12353	Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin 116, 152, 154 üncü maddelerde 309 uncu maddesi- nin A, 463 üncü maddesinin A, 485 inci maddesinin G, H fıkralarının tadili hakkında nizamname	3	13	144	2057

Nizamname 13160	Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin birinci bendine bir fıkra ilâvesi hakkında nizamname	3	13	1234	2161
Nizamname 14156	Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesine müzeyyel nizamname	3	14	460	2382
Nizamname 2/27	Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin bazı maddelerini değiştiren nizamname Değişen maddeler: 40 ncı maddenin (D) fıkrası değiştirilmiş, 41 inci maddeye ilâve, 42, 59 uncu maddeler değiştirilmiştir. 146 ncı maddenin son fıkrası tadil, 314, 374, 398 inci maddelerle, 495 inci maddenin e fıkrası değiştirilmiştir. 409 uncu maddenin sonuna fıkra ilâve, 7 numaralı numunede değişiklik.	3	15	147	2614
Nizamname 2/1764	Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin birinci maddesine bir fıkra ilâvesine dair nizamname	3	16	509	2898
Nizamname 2/1836	2/27 numaralı kararname ile meriyete giren Hayvan Sağlık				

Kanun No.	Başlığı	Düstur Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
Nizamname 2/1932	Zabıtası Nizamnamesinin bazı maddelerini değiştiren nizamnamenin 11 inci maddesini değiştiren nizamname	3	16	553	2907
	Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin bazı maddelerini değiştiren nizamnamenin onuncu maddesiyle 495 inci maddeye eklenmiş olan fıkranın kaldırılması hakkında nizamname	3	16	575	2935
Şûrayı Devlet Kararı 250/226	Hayvanat ve mevaddı hayvaniye menşe ve sağlık şehadet namelerinin damga resmine tâbi olup olmadığı hakkında Şûrayı Devlet kararı				1300
Nizamname 2/6158	Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin 1 inci maddesine bir fıkra eklenmesine dair nizamname	3	13	468	3565

Çalışma raporları

Yüksek Vekâlete

ÖZÜ:

Umum Müdürlüğümüzün ikinci kânun 1938 ayına ait iş raporu H.

İkinci kânun 1938 ayı içinde Umuna Müdürlüğümüze Vekâlet ve vilâyetlerden (2075) evrak gelmiş, bu evraktan (145) i birinci, (535) i ikinci, (1002) si üçüncü, (393) ü dördüncü şubeye verilmiştir.

Birinci Şube: Tesellüm eylemiş olduğu bu evraktan (130) adedinin muamelesini tamamlamış ve (15) adedini de muameleden müstağni görerek hıfzetmiştir.

İkinci Şube: İkinci kânun ayı içinde tesellüm eylediği (535) birinci kânun ayından devreylediği (104) ve şubelerden gönderilen (43) evrakla birlikte ceman (682) evraktan (426) adedini intaç ve (90) adedini muameleden müstağni görerek hıfz eylemiş ve (166) adedinin de bir kısmı imzada ve bir kısmı da ayın son günü gelmiş olması dolayısı ile muamelesi ikmal edilemediğinden Şubat 1938 ayma devrolunmuş ve ayrıca resen (15) evrak yazılmıştır.

Bunlardan başka bu ay içinde bu şubece başlıca yapılan işler şunlardır:

1— İstanbul vilâyetinin bazı nüfus dairelerinin pek perişan bulunan defterlerinin tamiri için (200) liralık tediye emri gönderilmiştir.

2— Nüfus esas defterlerine yazılacak kadınların kimin zevcesi olduğunun behemehâl işaret olunmasının temini 20/1/938 tarih ve 1163/316 sayılı yazı ile vilâyetlere tamim edilmiştir.

3— Memleketimizde dolaşan yerli, yabancı seyyah ve ziyaretçilerin hususî defterlerine resmî mühür ve imza basılmasının temini 27/1/938 tarih ve 1451/376 sayılı tamim ile Nüfus Müdürlüklerine bildirilmiştir.

4— Pul ve kıymetli evrak hakkındaki talimat mucibince pul ve cüzdan hasılatının behemehâl her hafta sonunda mal sandıklarına yatırılması, aksi hareket edenler hakkında kanunî takibatın yapılacağı 31/1/938 tarih ve 1613/410 sayılı yazı ile vilâyetlere tebliğ edilmiştir.

5— Tunceli vilâyetinin nüfus, askerlik muamelelerine ait 2887 sayılı kanunun hükmü 3323 sayılı kanunla 1/1/940 tarihine kadar uzatılmış ve yeniden bazı hükümler ilâve edilmiştir. Kanunun tatbik edildiği müddetçe Tunceli halkına ait hüviyet cüzdanlarının bedelsiz, harçsız, resimsiz olarak verilmesi ilâve edilen hükümler cümlesinden olduğundan ya elli bin adet kıymetsiz hüviyet cüzdanı bastırılması ve yahut mevcut hüviyet cüzdanlarından icap eden miktarın kıymetsizlendirilmesi Maliye Vekâletine yazılmıştır.

Üçüncü Şube: Tevdi edilen (1002) evrak ile geçen aydan devrolunan (112) evrak ile birlikte ceman (1114) evraktan (1237) adedinin muamelesini tamamlamış (108) adedi Başvekâletten gelecek kararı beklemekte, (442) adet tekiden yazılmış ve (211) adedi incelenmek üzere Şubat 938 ayma devrolunmuştur.

İkinci kânun ayı içinde bu şubece (5208) kişinin yurttaşlığa kabul muamelesi ikmal ve intaç edilmiş ve muhtelif devlet tabiiyetlerinde bulunan (12) kişinin de tabiiyetleri tetkik olunarak haklarında gereken kararlar verilmiştir.

Dördüncü Şube: Tevdi olunan (393) evrak ile geçen aydan devrolunan (29) ve diğer şubelerden gelen (33) evrak ile birlikte ceman (455) evraktan (361) adedinin muamelesini ikmal ve (94) adedini de muameleden müstağni görerek hıfzetmiş ve tevdi olunan evrakın hepsini intaç etmiş bulunduğu cihetle Şubat 938 ayma evrak devretmemiştir.

Bundan başka Vekiller Heyeti kararı ile yasak bölge ilân edilmiş olan Sason mintıkasından henüz sevk edilmemiş olan halkın ve Reisicumhur Atatürk'ün son doğu seyahatlarında hava, su, ziraat, endüstri ve maden bakımından yerlerinin değiştirilmesi kararlaştırılan Tunceli halkının Vekâletimizle Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti arasında çizilecek bir programla münasip mahallerde yerleştirilmeleri hakkındaki Yüksek Başkanlığın emirleri üzerine başlanan etütlere devam olunmuş ve iskân işlerinin düzeltilmesi maksadile İskân Umum Müdürlüğünde toplanan komisyona iştirak edilerek toplantılara başlanmıştır.

Saygılarımla arz eylerim.

Yüksek Vekâlete

ÖZÜ:

*Umum Müdürlüğümüzün Şubat
1938 ayma ait mesai raporu H.*

Şubat 1938 ayı içinde Umum Müdürlüğümüze Vekâlet ve vilâyetlerden (1891) evrak gelmiş, bu evraktan (113) ü birinci, (428) i ikinci, (972) si üçüncü, (378) i dördüncü şubeye verilmiştir.

Birinci Şube: Tesellüm eylemiş olduğu bu evraktan (98) adedinin muamelesini tamamlamış ve (15) adedini muameleden müstağni görerek hıfz etmiştir.

İkinci Şube: Şubat ayı içinde tesellüm eylediği (428), ikinci kânun ayından devreylediği (166) ve şubelerden gönderilen (15) evrakla birlikte ceman (609) evraktan (354) adedini intaç ve (103) adedini muameleden müstağni görerek hıfz eylemiş ve (132) adedinin de bir kısmı imzada ve bir kısmı da ayın son günü gelmiş bulunması dolayısı ile muamelesi ikmal edilemediğinden Mart 1938 ayına devir olunmuş ve ayrıca resen (45) evrak yazılmıştır.

Bunlardan başka bu ay içinde bu şubece başlıca yapılan işler şunlardır:

1— Nüfus idarelerinde mevcut kütük vukuat defterlerinin tamir ve tecildi için on iki vilâyete 1807 lira 50 kuruş tahsisat havalesi gönderilmiştir.

2— İdare mecmuasına ek olarak bastırılmakta olan nüfus kılavuzu için vilâyetler idaresi tahsisatının azlığından dolayı muavenet olarak nüfus evrakı matbuası faslından 440 liralık tahsisat verilmiştir.

3— A) Emekliye ayrılan veya vefat eden askerî subay ve memurlarla mülkî memurlar veya ailelerine tahsis olunacak maaşların vaktinde bağlanmasını temin için nüfus kayıtlarının toplu bulundurulması lâzım geldiğinden vazife icabı bulundukları mahallerde nüfusa taallük eden vakaların esas kayıtlarına derhal bildirilmesi ve bu işlere ait muamele ve muhaberelerin intizam ve süratinin temini.

B) Nüfus idarelerinin eşhas hakkında resmî dairelerden istenilen malumatı alâkadarların ellerindeki hüviyet cüzdanlarına değil, nüfus kayıtlarına istinaden vermeleri.

C) Soyadı kanun ve nizamnamesi müddetinin hitamından itibaren altı ay geçtiği halde bazı kaza idare heyetlerince müruru zaman nazarı dikkate alınmayarak ceza kararı verildiğinden bu hususta yapılan tamimin göz önünde bulundurulması vilâyetlere tebliğ olunmuştur.

Üçüncü Şube: Tevdi edilen (972) ve geçen aydan devir olunan (211) evrak ile birlikte ceman (1183) evraktan 866 adedinin muamelesini tamamlamış, (209) adedi Başvekâletten gelecek kararı beklemekte, (108) adedi incelenmek üzere Mart 1938 ayına devrolunmuştur.

Şubat ayı içinde bu şubece (1557) kişinin tabiiyetleri tetkik olunarak haklarında gereken kararlar verilmiştir.

Dördüncü Şube: Tevdi olunan (378) ve diğer şubelerden gönderilen (28) evrakla birlikte ceman (406) evraktan 1303 adedinin muamelesini intaç ve (30) adedini muameleden müstağni görerek hıfzettiği ve (66) adedi üye

rinde inceleme yapmak üzere Mart 1938 ayma devreyleymiş ve ayrıca resen ve tekiden (38) evrak yazmıştır.

Bunlardan başka bu şubece şubat ayı içinde alman Vekiller Heyeti kararı ile beş nüfuslu bir aile Erzurum'dan Çoruma sevk edilmiş, Sason yasak belgesi ve Tunceli halkının yerleştirilecekleri yerlerin tespitine ait incelemelere devam olunmuştur.

Saygılarımla arz eylerim.

Yüksek Vekâlete

ÖZÜ:

Umum Müdürlüğümüzün Mart 1938 ayına ait mesai raporu H.

Mart 938 ayı içinde Umum Müdürlüğümüze (2544) evrak gelmiş, bu evraktan (147) si birinci, (510) nu ikinci, (1293) ü üçüncü, (594) ü dördüncü şubeye verilmiştir.

Birinci Şube: Tesellüm eylemiş olduğu evraktan (133) adedinin muamelesini tamamlamış ve (14) adedini muameleden müstağni görerek hıfzetmiştir.

İkinci Şube: Mart ayı içinde tesellüm eylediği (510), Şubat ayından devreylediği (132) ve diğer şubelerden gönderilen (27) evrakla birlikte ceman (669) evraktan (403) adedini intaç ve (85) adedini muameleden müstağni görerek hıfzetmiş ve (181) adedinin de bir kısmı imzada ve bir kısmı ayın son günü gelmiş bulunması dolayısı ile muamelesi ikmal edilemediğinden Nisan 938 ayma devrolunmuş ve resen (32) evrak yazılmıştır

Mart ayı içinde bu şubece yapılan işlerin başlıcaları şunlardır:

A— Silifke kazası nüfus tahriri masraf bakiyesi ile defterlerinin tebyizi için (513) liralık, tediye emri mahalline gönderilmiştir.

B— Muamelâtı teftiş edilen nüfus memurlarının teftiş lâyhalarını alır almaz gönderilen noksan ve yanlışlığın hemen tamamlanmasına ve düzeltilmesine başlayarak noksan ve yanlışlıklar tamamlandıktan sonra her maddeye ayrı ayrı cevap teşkil edecek surette Vekâlete malûmat verilmesi.

C— Şimdiye kadar soyadı seçip nüfus idarelerine bildirmeyenlerin nihayet bir ay içinde defterleri çıkarılarak vali ve kaymakamlar tarafından nizamname mucibince birer soyadı verilmek suretiyle soyadı işinin sona erdirilmesi lüzumu tekml vilâyetlere tamim edildiği.

Üçüncü Şube: Tevdi edilen (1293) ve geçen aydan devrolunan (108) evrak ile birlikte ceman (1401) evraktan (1000) adedinin muamelesini tamamlamış, (179) adedi Başvekâletten gelecek kararı beklemekte, (222) adedi incelenmek üzere Nisan 938 ayma devrolunmuştur.

Bu şubece mart ayı içinde (625) kişinin yurttaşlığa kabul muameleleri ikmal ve intaç edilmiş ve muhtelif devlet tabiiyetlerinde bulunan (9) kişinin de tabiiyet durumları tetkik olunarak haklarında gereken kararlar verilmiştir.

Dördüncü Şube: Tevdi olunan (594), Şubat ayından devreylediği (66) ve diğer şubelerden gönderilen (68) evrakla birlikte ceman (728) evraktan (571) adedini intaç ve (95) adedini muameleden müstağni görerek hıfzetmiş ve (62) adedini üzerinde gereken incelemeler yapılmak üzere Nisan 938 ayma devreylemiştir.

Bu şubece mart ayı içinde yapılan işlerin başlıcaları şunlardır:

A— Vekiller Heyeti kararı ile iki nüfuslu bir ailenin Diyarbakır'dan Kastamonu'ya ve yedi nüfuslu bir ailenin de Urfa'dan Tekirdağ'ına nakilleri yapılmıştır.

B— Sason yasak bölge mıntıkasının halkı hakkında ittihaz edilen karar haricinde şimdiye kadar elde edilenlerle ileride bu bölgelerden çıkması tahmin edilen (1500) kişinin öncekiler gibi batıya şevklerinin ve 937 bütçemizin

395 inci faslından mütebaki on bin liranın Seyhan ve İçel vilâyetleri kültür ocaklarının zarurî masraflarına karşılık tutulmak üzere Parti Genel merkezi emrine verilmesinin karara bağlanması Yüksek Başvekâlete arz edilmiştir.

Saygılarımla arz eylerim.

Tamimler

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

Sayı: 241

1— İdare heyetlerince verilen ve 937 senesi içinde Şûrayı Devlet Mülkiye Dairesince bozulan kararların vilâyetler üzerine nispetini gösteren cetvelin bir sureti ilişik olarak' gönderilmiştir.

2— Geçen yıllara nazaran ekseri vilâyet idare heyeti kararlarının bozulma nispetinin daha az oluşu şayanı memnuniyet olmakla beraber bazı vilâyetlerde nazarı dikkati celp edecek derecede bu nispetin yükseldiği görülmüştür. Bozma sebepleri arasında valiler yerine ekseriya mektupçuların riyaset ettikleri, idare heyetleri muamelâtında evvelce tespit edilen tebligata, itiraz arzuhallerinin kaydına, şahitlerin dinlenmesine dair usul noksanlarından başka memurların müdafaası alınmadan karar vermek ve Şûrayı Devletin fesih ve iade mazbatalarını dosyada bulundurmamak, mühürsüz ve hükümsüz mazbatalar göndermek, tekemmül eden evrakı uzun müddet merciine göndermemek gibi bariz ve esaslı noksanlardan ileri geldiği anlaşılmıştır.

3— 19/2/937 tarih ve 813 sayılı tamimde bertafsil bildirilen bu gibi noksanların göz önünde bulundurulmasını ve Vekâletçe de memurin muhaberati kanununa mütedair kararların muntazam takibi mümkün olabilmek için badema her aynı sonunda ilişik cetveldeki numunesi veçhile işaret edilen malûmatın Vekâlete irsalini rica ederim.

4— Vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

31/3/938

/ / 938 ayında memurun muhakemati kanununa tevfik an verilkenlar/ta 1609 No.lu kanun dairesinde takibata msaade edilen memurlara ait cetvel

Dahiliye memurlari		Digər daire memurlari	
Meni muhakeme	1609 No. lu K.	Meni muhakeme	1609 No. lu K.
adet	adet	adet	adet

Elde mevcut neticelenmiş evrak ile aynı ayda gelen evrak sayısı

Dahiliye memurlari				Digər daire memurlari			
Aynı ayda gelenler		Elde mevcut olanlar		Aynı ayda gelenler		Elde mevcut olanlar	
Memurin M.	1609 No.	Memurin M.	1609 No.	Memurin M.	1609 No.	Memurin M.	1609 No.
adet	adet	adet	adet	adet	adet	adet	adet

**1937 Yılında Ş. D. Mülkiye dairesince tatbik edilen
idare heyetleri kararlarının vilâyetlerin herbirine
göre bozma nisbetini gösterir istatistiktir.**

Vilâyet adları	Biten	İade	% desî	Vilâyet adları	Biten	İade	% desî
Afyon	127	17	11,60	Yekûn	1992	356	
Ağrı	17	10	37,03	Kars	39	11	22,00
Amasya	114	9	5,69	Kastamonu	47	10	17,54
Ankara	114	7	5,78	Kayseri	55	12	17,91
Antalya	57	10	14,92	Kırklareli	41	12	22,64
Aydın	77	12	13,48	Kırşehir	94	39	29,32
Balıkesir	151	20	11,69	Kocaeli	68	9	11,68
Bilecik	52	9	14,75	Konya	110	9	7,56
Bingöl	20	6	23,07	Kütahya	39	7	15,21
Bitlis	33	3	8,33	Malatya	61	14	18,66
Bolu	35	6	14,63	Manisa	87	16	15,53
Burdur	65	26	29,67	Maraş	29	3	9,37
Bursa	47	31	39,74	Mardin	11	5	31,25
Çanakkale	53	17	24,28	Muğla	49	4	7,54
Çankırı	57	9	13,63	Muş	25	6	19,35
Çoruh	49	7	12,50	Niğde	84	21	20,00
Çorum	42	4	8,69	Ordu	36	14	28,00
Denizli	113	17	13,07	Rize	29	11	27,50
Diyarbakır	34	6	15,00	Samsun	41	13	24,07
Edirne	61	10	14,08	Seyhan	70	12	14,63
Elâzığ	31	3	8,82	Siirt	15	4	21,05
Erzincan	14	3	17,64	Sinop	32	6	15,78
Erzurum	50	9	15,25	Sivas	65	13	16,66
Eskişehir	76	20	20,83	Tekirdağ	23	6	20,68
Gazi Antep	40	8	16,66	Tokat	52	7	11,86
Giresun	47	8	14,54	Trabzon	29	2	6,45
Gümüşane	27	3	10,00	Tunceli	10	0	000
Hakâri	15	4	21,05	Urfa	51	14	21,53
İçel	40	9	18,36	Van	20	4	16,66
İstanbul	71	11	13,41	Yozgat	36	17	32,07
İzmir	212	35	14,17	Zonguldak	60	14	18,91
İsparta	51	7	12,06	Yekûn	3400	671	
Yekûn	1992	356					

VİLÂYETLER İ. U. Md.

Ş. 2

Amele olmayan kimselere amele vesikası verilmemesine dair

Sayı: 495

1— İş bulmak ve yahut iş yerlerinden dönmek üzere en az beş kişilik grup halinde seyahat eden amelelerin devlet demiryolları esas tarifesi tenzilâtından istifadesi için mülkiye memurlarınca amele olduklarına dair vesaik verilmekte ise de bazı mülkiye memurlarının ve bilhassa muhtarların tediye kabiliyeti müsait tüccar veya sanatkârlara da amele vesikası vermek suretiyle demiryolları varidatını zarara sokduklarına dair Nafia Vekâletinden alınan yazının bir örneği ilişik olarak gönderilmiştir.

Gereğinin ehemmiyetle nazara alınmasını tamimen dilerim.

2— Gereği için vilâyetlere, bilgi olarak Umumi Müfettişliklere yazılmıştır.

15/2/1933

Nafia Vekâletinin 24/1/938 tarihli ve T. 122

sayılı yazısı suretidir:

İş bulmak ve yahut iş yerlerinden dönmek üzere en az beş kişilik gruplar halinde seyahat eden ameleye devlet demiryollarında esas tarifelerden yüzde 70 tenzilât yapılmaktadır. Bu mühim tenzilâta, demiryolları bakımından başka, fakir halkın iş sahalarına giderek kazanması ve inşaat mahallerinde amele bulunabilmesi gibi umumî sebeplerle de lüzum görülmüştür.

Tenzilât nispetinin yüksek olması, maksadın suiistimal edilmesi teşebbüslerini tevhit edebileceğinden bu tarihlerin yalnız amele olduklarını mahallerinin en büyük mülkiye memurundan, bulunmadığı takdirde köy muhtarlarından vesika getirmek suretiyle tevsik edenlere tatbik edilmesi kabul edilmişti.

Amele tarifesinden istifade ederek seyahat eden yolcular hakkında yapılan tetkiklerde, bunların birçoklarının amele olmayıp tediye kabiliyeti müsait tüccar veya sanatkâr oldukları ve vesika veren mülkiye memurlarının ve bilhassa köy muhtarlarının müsamaha ederek bunlara amele vesikası verdikleri anlaşılmıştır.

Bu suretle Devlet demiryollarının maksat haricinde nakliyat yapmasını mucip olan bu hilâfi hakikat vesikaların reddi hususunda Devlet demiryollarınca da tabir ittihazına tevessül edilecek ise de ihtiyaç erbabının daha fazla sıkılmalarına mahal vermemek için keyfiyetin yüksek makamlarından alâkadarlara tamim edilmek suretiyle iblâğının da münasip olacağı düşünülmüştür.

Muktezasına müsaade buyrulmasını ve neticenin bildirilmesini saygılarımla dilerim.

V i. Ş. 2 M.

ÖZÜ:

***Divanı Muhasebat ilânlarının günü
gününe esbabına tebliğ ettirilmesi H.***

Sayı 578

1— Vakit ve zamanı ile tebliğ edilmeyen divanı muhasebat ilâmlarının bin netice tevhit ettiği mahazir hakkında Divanı Muhasebat Riyasetinden alman 3/1/938 tarih ve 589 sayılı tezkerenin bir örneği aynen ilişik olarak gönderildi. Hazine hukukuna taallûk eden ve bin netice zayıyatı hazineye sebebiyet verecek olan bu gibi ahvalde vukua

getirilecek herhangi bir tebâhhur caiz olamayacağımdan badema doğrudan doğruya vilâyetlere gönderilecek ilâmların hemen esbabına tebliğ ettirilerek tebellüğ varakasının divana iade edilmesine itina olunmasını tamamen ehemmiyetle rica ederim.

2— Vilâyetlere, Umumî Müfettişliklere ve Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

Divanı Muhasebat Reisliğinin 31/Kâ. S./938 T. ve

859 sayılı yazısı örneğidir.

Gaziantep merkez mal müdürlüğünün 932 yılı idare hesabının tetkik ve muhakemesi neticesinde sadır olan 562 sayılı ilâm muhasip Sezai'ye tebliğ edilmek üzere 6/8/935 tarih ve 76416/2713 sayılı yazımızla Gaziantep vilâyetine gönderilmiştir.

Vilâyetten alman 28/8/938 tarih ve 2853/305 sayılı tahriratta mumaileyhin Eyüp maliye şubesi tahakkuk memurluğunda bulunduğu bildirilmesi üzerine ilâm ve tebliğ varakası 16/9/935 tarih ve 77990/3126 sayılı yazımızla İstanbul vilâyetine gönderilmiştir.

Tebliğ varakasının iade edilmemesi üzerine 3/10/936, 5/3/937, 26/4/937 tarih ve 103875/3751, 701, 1474 sayılı yazılarla tekit olunduğu halde bir cevap alınamaması yüzünden keyfiyet 8/7/937 tarih ve 2540 sayılı yazımızla (zata mahsustur) kay dile İstanbul vilâyetine ayrıca yazıldığı ve bu yazımızda 27/8/937, 18/12/937 tarih ve 3375/5324 sayılı yazılarla tekit dahi olunduğu halde bu hususta vilâyetçe hiç bir işarda bulunulmamaktadır.

İlâmlar alâkadarlara tebliğ edilmedikçe mevkii icraya vaz edilemeyeceği ve tebligat işinin tehiri yüzünden hazine alacağının tahsili mümbitini bir hale gelmesi de muhtemel bulunduğu cihetle hazine hukukunu siyaneten tebligat işinde itinalı hareket olunması keyfiyetinin bilumum alâkadarlara bir kere daha tamimine müsaade buyurulmasını derin saygılarımla rica ederim.

Ş. 2

ÖZÜ:

3223 sayılı kanunla kurulan beş kazanın hudutları H.

Sayı: 581

1— 3223 sayılı kanunla yeniden teşkil edilmiş olan beş kaza hudutlarının tayin ve tespitine dair 3829 numaralı resmî Gazetede münteşir İcra Vekilleri heyetinin 23/12/ 937 tarih ve 2/7862 sayılı kararına dayanılarak:

- a) Erzurum'un Karayazı kazasına; Söylemez, Göksu nahiyelerinde yukarıda sözü geçen kararname ile yeniden kurulan Elmalidere nahiyesi,
- b) Tuncel'inin Kalan kazasına; Kahmut, Haydaran ve Türüşmek nahiyeleri,
- c) Diyarbakır'ın Çınar kazasına; Akpınar nahiyesi,
- ç) Mardin'in İdil kazasına; Aryan ve Basbirin nahiyeleri bağlanmış ve Pertek kazasının Çarsancak nahiyesi bu kazadan alınarak Mazgirt'e verilmiştir.

Tebliğ olunur.

2— Bütün vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

23/2/1938

Ş. 2

ÖZÜ:

Üçüncü tertip 18 inci cilt düstur 11.

Sayı: 613

1— Başvekâlet neşriyat müdürlüğünce neşredilen üçüncü tertip 18 inci cilt düsturlarından () tanesi vilâyetiniz namına postaya verilmiştir.

Alındığının bildirilmesi ve demirbaş eşya defterine beher cildin bedeli olan 1 lira 50 kuruşun kaydedilerek zayi

edenlerden bu fiyat üzerinden tazmin ettirilmesini tamimen dilerim.

2— Vilâyetlere, Umumî Müfettişliklere ve Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

28/2/1938

Ş. 2

ÖZÜ:

*Sekizinci Arttırma ve Yerli
malı haftası H.*

Sayı: 490

1— İdare âmirlerinin el ve yol veren değerli yardımları ile bu yıl (sekizinci artırma ve yerli malı haftası) nın yurdun her bucağında pek canlı ve parlak bir surette kutulandığından bahisle idare âmirlerine sözü geçen kurum genel sekteretliğince derin şükranlar bildirilmektedir.

Mucibi memnuniyet görülen keyfiyetin alâkadarlara tebliğini dilerim.

2— Bütün vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

9/2/1938

MAHALLÎ İDARELER U. Md>

Ş. 2

Sayı: 1889/1-1-2

Cumhuriyetin 10 uncu yılından beri geçen beş seneye yakın devre zarfında vilâyet hususî idaresiyle vilâyet dâhilindeki belediye ve köy idareleri tarafından gerek ikmal, gerek yeniden inşa suretiyle vücuda getirilen mektep, hastahane, dispanser, doğum, müşavere evi, sıfat istasyonu,

hususî muhasebe, belediye dairesi, köy odası, köy konağı ve emsali hizmet tesislerde bu idarelere ait akaratın.

Yeniden şose haline getirilen, tamir edilen ve toprak tesviyesi yapılan yolların kilometre uzunluğunun.

Bu yollar üzerinde beton, kargır, ahşap olmak üzere yapılan köprülerin sayı ve uzunlukları yekûnunun, kaç yerde fennî su tesisatı, elektrik, mezbaha, iskele, anıt ve benzeri.

Belde tesisleri kurulduğunun miktar itibariyle acele telle bildirilmesi rica olunur.

10/3/1938

Sayı: 1474/1-1-2

1— Varidatı on bin ve daha yukarı olan belediye bütçelerde yapılan işlerin Vekâletçe bilinmesi faydalı görüldüğünden ilişik numuneye göre teşrinisani ve mayıs sonlarında tanzim olunacak cetvellerin bu ayları takip eden ayların 15 ine kadar postaya verilmesi;

2— İş cetvellerinin bütçe tatbikatına mütenazır ve hakikate uygun olması, dört nüsha olarak tanzim edilecek olan bu cetvellerden birer örneğinin dosya halinde bu cetvelleri tanzim edecek olan belediyelerle vilâyet ve kazalarda saklanarak vali, kaymakam ve belediye reisleri tarafından seleften halefe devir keyfiyetinin usul ittihazı;

3— 937 ilk altı aylık cetvelin en kısa bir zaman zarfında tanzim ettirilerek gönderilmesi rica olunur.

4— Umumî Müfettişliklere, bütün vilâyetlere ve teftiş sırasında Mülkiye Müfettişlerince nazarı dikkate alınmak üzere Teftiş Heyeti Riyasetine yazılmıştır.

22/2/1938

Belediyenin adı

Yapılmış ve yapılacak olan iş ve tesisler	Bütçeye mevzu	Tenzil edilen tahsisat	Zam edilen tahsisat	Satır tahsisat	Keşif bedeli	İhale bedeli	İhale tarihi	İhale tarihinden itibaren 1/2'inci altı ay zarfında yapılan iş miktarı	Yapılan işe nazaran tahakkuk ettirilen istihkak	Tahakkuka nazaran yapılan tahsisat	DÜŞÜNCELER		937 mali yılı bütçesine kadar yapılan	
	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira			İş miktarı	Bedeli tutarı
Su tesisi														
Elektrik tesisi														
Mezbaha														
Haller														
Pazar, panayır														
Yollar														
Asri mezarlık														
Belediye akararı														
Hastane														
Dispanser														
Doğum Evi														
Bahçe ve parklar														

Ş.3

Sayı: 1470/1-1-2

1— 2257 sayılı kanunun 8 inci maddesine tevfikân 1/12/937 den itibaren tedavülden kaldırılan ve aynı madde hükmüne müsteniden aynı tarihten itibaren bir sene içinde mal sandıklarına ve hazineye devredilmek üzere Merkez Bankası ve şubelerine vuku bulacak tevdiatta kabul edileceği Maliye Vekâletince ilân olunan nikel 25 kuruşluklarla bronz 10 kuruşlukların bazı yerlerde türeyen muhtekirler tarafından bu paraların geçmeyeceği ve devlet tarafından alınmayacağı ileri sürülerek değerlerinden çok dün bir para mukabilinde toplanmakta ve bu meyanda bilhassa köylünün işgal edilmekte olduğu Kastamonu'da çıkan Doğru Söz gazetesinde görülmüştür.

2— Bu işi gayri meşru kazanç vasıtası edinerek halkı aldatanlar ve devlet parasını kıymetinden aşağı düşürenler hakkında umumî mevzuata ve köy kanununun 13 üncü maddesinin 31 inci fıkrasına göre sıkı takibat yapılması ve bu hallerin önlenmesi icap eder.

3— İlân edilen müddet içinde bu paraları değiştirmeyen köylülerin mal sandıkları ile yegâne temas vasıtası olan tahsildarlara vergi borçlarını verdiklerinde 1/12/938 tarihine kadar bu paraları vermek suretiyle elden çıkarmaları mümkün olduğu da Maliye Vekâletiyle bil muhabere anlaşılmış olduğundan işin buna göre ayrıca ve müstacelen tedbirlenmesi ve keyfiyetin bütün köy idarelerine ehemmiyetle tebliğ ve mutat vesaitle alakadarına iblâğı, köylünün mutazarır olmasına mahal ve imkân verilmemesi tamimen rica olunur.

4— Bütün vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

22/2/1938

Sayı: 1472/1-1-2

Hususî idare ve belediyeler kefalet sandığına bağlı bulunan bu idareler kefilli memurlarından bir kısmının meşguliyetlerine tevdi edilen nukut ve ayniyatın muhaseplerce zaman zam(an teftiş ve mürakabe edilmemesi yüzünden sandık sermayesini müteessir edecek derecede zimmet ve ihtilaslar zuhur etmektedir. Bunların önüne geçmek için hususî muhasebe müdür ve memurları ile belediye muhaseplerince kefilli memurlar hesaplarının daima mürakabe ve kontrol edilmesinin teminini ve alâka göstermeyen muhasepler hakkında kanunî takibat yapılması rica olunur.

Vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

22/2/1938

Sayı: 1471/1-1-2

Vilâyet ve belediye bütçelerinden Halkevlerine yapılan yardım hakkında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinden Parti Başkanlıklarına gönderilen 31/12/937 tarihli ve 5/1100 sayılı yazıda işaret olunduğu üzere Halkevleri için lüzumlu olan tahsisatın vilâyet ve belediyelerce 938 yılı bütçelerine konulmasının temin buyrulmasını rica ederim.

22/2/1938

Sayı: 2475/1-1-2

Ziraî ve sınaî istihsal sahalarında ve bir kısım motörlerin tahrikinde kullanılan ve ucuz, pratik bir muharrik kuvvet vasıtası olan mazot ve motorin gibi petrol müştakları Hatlarının artırıldığı hakkında vaki şikâyetler nazarı dikkate alınarak yapılan tetkikat neticesinde kârı

ve vergileriyle birlikte halen motorinin depoda maliyet fiyatının 7 kuruş olduğu ve bu miktar bile sanayi ve ziraatın muharrik kuvvet istihsal maddesi için çok iken buna bazı belediyeler tarafından yüksek istihlâk resmi konulmakta ve müstehlikle geçinceye kadar binen nakliye masrafı ve saire yüzünden tahammülün fevkinde bir hadde çıkmakta olduğundan mükerrer vergilere müsait olmayan petrol ve müştaklarından alman istihlâk resminin kaldırılması İktisat Vekâletinden istenmektedir.

Mevzuubahis resmin büsbütün kaldırılması belediyelerin malî durumu ve mevzuat bakımından halen imkân dâhilinde görülememekle beraber gerek ziraatta ve gerekse sınaî istihsalâtta kullanılması itibariyle müstehliklerce ucuz fiyatla tedarik edilmesi lâzım gelen petrol müştaklarından belediyelerce azamî tarife üzerinden istihlâk resmi alınması, fiyatların tereffüüne amil olacağı ve bir takım şikâyetlere sebebiyet vereceği nazarı teemmüle alınarak belediyelerin ileride böyle bir varidat membaından mahrumiyetlerine meydan kalmamak üzere bu mevat için asgarî tarifenin tatbikine itina olunması tamimen tebliğ olunur.

Bütün vilâyetlere yazılmış ve İktisat Vekâletine cevaben arz edilmiştir.

28/3/1938

NÜFUS İŞLERİ U. Md.

Ş. 2

ÖZÜ:

Askerî Subay ve memurlarla mülkî memurların nüfus vakaları H.

Sayı: 1697/418

Emekliğe ayrılan askerî subay ve memurlarla mülkî memurlarımıza ve bunların öksüz ve dullarına aylık bağlamak hususunda güçlük çekilmemek ve zaruret ve sefaletlerine meydan verilmemek için bunlara ait muamelelerin ilgili Vekâletlerce her ne kadar çok çabuk ve zamanında sona erdirilmesine çalışılmakta ise de bu işin sona erdirilmesi ilkönce nüfus kayıtlarının toplu ve bir arada bulunmasına ve çıkarılacak kayıt örneklerinin hemen gönderilmesine bağlıdır.

Bunun temininde ise birçok güçlüklerle karşılaşarak aylar ve hatta senelerce uğraşıldığı halde bazen bir ailenin nüfus kayıtlarını bir araya toplamak imkânı elde edilememektedir.

Bu yüzden bu ailelerin aylık bağlama işi senelerce uzayarak sefaletlerine sebebiyet verilmekle beraber yeis ve ümitsizliğe düşen öksüzlerin ve dulların yüksek makamlara müracaat ile sızlanmalarını mucip olmaktadır.

İşi yolunda ve vaktinde görüp beyhude muhaberele kapı açmamak ve bunların sefaletlerine mahal bırakmamak için herhangi bir subay veya memurun vazife icabı bulunduğu mahalde nüfusa taallûk eden doğum, ölüm, evlenme ve boşanma vakaları bildirilen mahallin nüfus müdür veya memurluklarınca gereken iş yapıldıktan sonra alâkadarların esas nüfus kütüklerimizde yerli olarak kayıtları bulundukları mahaller nüfus müdür ve memurluk-

larına vakit geçirmeksizin vaka ilmühaber veya ilâmlarının tasdikli örneklerini muntazaman göndermesine ve ilmühaber veya ilâm örneklerini alan nüfus müdür ve memurlarının dahi ait olduğu mahalle veya köy kütüklerine geçirmesine ehemmiyet vermesi ve maaş bağlama işinde herhangi bir taraftan istenilen kayıt örneklerinin okunaklı yazılarla yazılması ve bütün meşruhatı ile çıkarılıp gönderilmesi ve her kayıt örneğinde kaza nüfus müdür veya memurun resmî mühür ve imzası üstüne hangi kaza nüfus müdür veya memuru olduğunun öz ve soyadlarıyla behemhâl yazılması lüzumunun daima göz önünde bulundurulması ehemmiyetle tamim ve tebliğ olunur.

Umumî Müfettişliklere, valiliklere ve Teftiş heyeti reisliğine yazılmıştır.

1/2/1938

ÖZÜ:

***Soyadı cezalan için ittihaz
olunan yersiz kararlar H.***

Sayı: 2657/738

Soyadı kanun ve nizamnamesinin soyadı almak için tayin ettiği müddet 2/7/936 tarihinde hitam bulduğundan bu tarihten itibaren altı ay zarfında karara bağlanmayan soyadı cezaları için Türk Ceza Kanununun 102 inci maddesinin 6 ncı bendi mucibince müruru zaman tahakkuk eyleyeceği 8/6/937 tarihli ve 6690/2037 sayılı tamimle bildirildiği halde yine bazı kaza idare heyetlerince bu müddet geçtikten sonra karar ittihaz olunduğu anlaşılmaktadır.

Mezkûr tamim hükümlerini daima göz önünde bulundurarak yanlışlığa meydan verilmemesi tekrar ve tamimen rica olunur.

Umumî Müfettişliklere, valiliklere ve teftiş heyeti reisliğine yazılmıştır.

23/2/1938

ÖZÜ.

***Nüfus idarelerinin eşhas hakkında
vereceği cevapların kütük kaydına
istinat ettirilmesi H.***

Sayı: 2656/736

Medenî ve şahsî ahval hakkında mahkemelerden, noterlerden ve diğer dairelerden vuku bulan istizaha bazı yer nüfus idarelerinin kütük kaydını tetkik etmeden alâkadarların ellerindeki cüzdanlara bakarak cevap verdikleri ve kütükteki son vaziyetin cüzdanlara işlenmemiş olması hasebiyle noksan veya hakikate aykırı verilen malûmat yüzünden birçok yolsuz ve yanlış kararlar ittihazına ve bin netice umumî hakların ziya uğramasına sebebiyet verildiği anlaşılmaktadır.

Nüfus idarelerince verilecek cevapların mutlaka kütük kaydına dayanması ve son vukuatı ihtiva etmesi lâzım geleceğinden bu lazıme riayet etmeyerek yanlışlığa ve yolsuzluğa sebep olanlar hakkında takibat yapılmasının gerekenlere önemle tebliği tamimen rica olunur.

Umumî Müfettişliklere, valiliklere ve teftiş heyeti reisliğine yazılmıştır.

23/2/1932

ÖZÜ:

Soyadı işlerinin sona erdirilmesi II.

Sayı: 3887/1055

1— Soyadı kanun ve nizamnamesinin soyadı seçmek için tayin ettiği müddet 2/7/936 tarihinde sona erdiğinden bu tarihten sonra soyadı alamayanların listesinin nüfus idarelerince çıkarılarak kanun ve nizamname hükümlerine tevfikân bunlara vali ve kaymakamlar tarafından ad verilmesi ve tescil olunarak bu işin arkasının alınması 1/ 4/937 tarihli ve 3795/1144 sayılı umumî yazımızla bildiril-

eliği halde elan bazı yerlerde bu işin yapılmadığı gerek yurt içinde, gerekse dışında bulunan yurttaşların mütevali müracaatlarından anlaşılmakta ve bunlardan bazılarının evrakı seçilen adın daha önce başkası tarafından alındığından bahisle ve başka bir ad seçilmesi kaydı ile iade edildiği ve bazı mahallerde de doğum vukuat ilmühaberlerine tebligata rağmen soyadı yazılmadığı görülmektedir. Soyadı kanun ve nizamnamesi 2/7/936 tarihinden sonra soyadı seçmek hakkını nezretmiş ve bu gibilere ancak vali ve kaymakamlar tarafından ad verileceğini tasrih etmiştir. Binaenaleyh beyhude muhabereye ve yanlışığa mahal kalmamak üzere mevcut soyadı beyanname ve defterlerinden henüz kütüklere işlenmemiş olanlar varsa bunlar derhal tescil edilmekle beraber şimdiye kadar soyadı seçip nüfus idarelerine bildirmeyenlerin nihayet bir ay içinde defterlerinin çıkarılarak ad verilme ve tescil edilme işinin bitirilmesi ve bulunduğu yerde belediye ve muhtarlıklarca toptan verilen defterlere nazaran soyadı alıp ta bugüne kadar kayıtlı olduğu yerlere bildirilmemiş olanların da yine bir ay içinde ait olduğu yerlere, yani nüfus kütüklerinde kayıtlı bulundukları mahal nüfus idarelerine bildirilerek ad verilmemiş ve tescil edilmemiş kimse bırakılmaması ve bundan sonra yapılacak teftişlerde bu işi bitirmedikleri görülecekler hakkında kanunî takibat yapılacağıının da alâkadarlara hatırlatılması tamimen ve tekrar rica olunur.

2— Valiliklere ve Teftiş Heyeti Reisliğine yazılmış ve bilgi olarak Umumî Müfettişliklere arz edilmiştir.

18/3/1938

SEFERBERLİK U. Md.

Sayı: 198

1— Hava taarruzlarında Alarm, yapmak için belediyelerce satın alınan canavar düdüklerinin bir millî müdafaa vasıtası olması hasebiyle, bu düdüklerin haiz olmaları lâzım gelen vasıflar ve şartlar M. M. Vekâleti fen sanat dairesi tarafından tespit olunmuş ve geçen sene Ankara'da mütehasıs bir komisyon tarafından yapılan tecrübelerle iştirak eden firmaların düdükleri 16/9/937 gün ve 855 sayılı tamimle vilâyetlere tavsiye edilmişti. Buna rağmen bazı vilâyetlerin sözü geçen firmalar haricinde tecrübesi yapılmamış düdüklerden mubayaada bulundukları anlaşılmıştır.

2— Yukarıda sözü geçen tamimimize bağılı olarak yollanan M. M. fen sanat U. Müdürlüğü komisyonunun mütalaalarını havi yazının 7 inci maddesindeki kaydın tekrar ve dikkatle okunması ve sözü geçen mütaleanamenin 2 inci maddesinde bahsedilen hatalara düşmemek için alınacak düdüklerin sureti bağılı şartnameye göre ihalesi lâzımdır.

3— Geçen sene yapılan tecrübeye iştirak etmemiş ve Vekâletimizce, vilâyetinize tavsiye olunmamış herhangi bir firmanın düdüğünün mubayaası, vilâyetinizce daha uygun görüldüğü takdirde evveleminde o firmanın, satmak istediğı düdük numunesinin M. M. Vekâleti fen - sanat dairesinin tecrübesinden geçmesi ve Vekâletimizce de vilâyete tavsiye edilmesi şarttır. Bu esas şartlar hilâfında düdük satın alınmamasının teminini ve aksi halin mesuliyeti mucip olacağının alâkadarlara tebliğini dilerim.

4— U. Müfettişliklere ve vilâyetlere yazılmıştır.

7/3/1938

Alarm sirenleri hakkında fennî şartname

A— Umumî maddeler:

1— ile mukim arasında

akdolunan mukavelenameye tevfikân tek motorlu (çift motorlu) alarm sireni aşağıdaki şartlar altında mubayaa, muayene ve tesellüm edilecektir.

2— Muayeneler vilâyetinin tayin edeceği mütehasıs lar marifetiyle da yapılacak ve tecrübe ve muayene için lâzım olan bilcümle masraflar müteahhide ait olacaktır.

3— Müteahhit firma satmağı taahhüt ettiği düdüklerim tafsilâtlı resimlerini imalden evvel Vekâlete verecek ve Vekâletçe tetkik ve tasdik olunduktan sonra sirenler buna göre imal edileceklerdir. Düdüklerde yapılan müteakip ıslah ve tadillerden vakti zamanı ile Vekâlet haberdar edilerek müsaadesi alınacaktır.

B— Fennî şartlar:

4— Sirenler sesi tevlit eden pervane, pervane zarfı ve bunları kaplayan çatı ile pervaneyi döndüren elektrik motoru ve motorun içerisine yerleştirildiği kaideden tereküp eder. Bundan başka montörü harekete getiren şalter, şalter üzerinde düz ve alçalıp yükselen (uluyan) ses çıkaran tertibat bulunacağı gibi uzaktan kumanda eden tertibat (nâkilleri hariç) birlikte verilecektir. Tek motorlu sirenler yüksek frekanslı (400 herce kadar) düz, 200-400 arasında mütehavvil (uluyan) ve iki motorlu sirenler ise bunlardan başka 150 hariçten aşağı düz ses veren tertibatı haiz olacaktır.

5— Motor: En az dört ve en çok beş kilovat takatinde (VDE) ye uygun olarak binalı yataklar içinde şakulî surette çalışmaya göre imal olunmuş, pervane kanadım iki saniye zarfında tam devrini aldirmaya müsait, hariçte ve uzun zaman kalmaya müsait olacak şekilde tecrittî elektrik motorludur. Üç fazlı motorlar kısa devre montörleri cereyanı

daimî montörleri kampanya sargılı olacaklardır. Cereyanın cinsi ve voltu sipariş esnasında konacakları yere göre sipariş esnasında tespit olunur. Motorun adedi devri sirene 200-400 herç arasında frekans vermeğe müsait olmalıdır. Daimî rejimde bu frekans 370-385 olacak şekilde tanzim olunacaktır. Bu seste sirenin on metredeki ses şiddeti 110 fondan ve 600 metredeki 55 fondan aşağı olmayacaktır. (Bu esnada hava sakin ve diğer şartlar normal olacaktır). Mütehavvil (uluyan) ses verildiği zaman frekans münhanisi zamana göre mümkün mertebe mütecanis ve periyodun devamı dört saniye olacak şekilde tertip olunacaktır. Motorun daimî çalışma müddeti en az on dakikadır. Bu müddet sonunda hiç bir yerindeki hararet 60 dereceyi geçmeyecektir.

6— Pervane: Kopma mukavemeti en az milimetre murabbaima yirmi kilogram olan hafif maden halitasından imal edilmiş ve 5 inci maddede zikredilen frekanstaki sesleri çıkarmağa müsait kanatları havi olacaktır. Yekpare ve tazyikli 'dökümle vücuda getirilmiş olacak, döküm kusurları, pürüz ve sonradan kaynak veya lehim suretiyle ilâvelerden arî olacaktır. Üzeri oksidiyonla havaya karşı mahfuz ve ayrılmaz bir tabakayı ihtiva edecektir. Pervanenin motor miline tespiti tek bir somunla yapılacak ve bu somun kolaylıkla ve kendiliğinden laçka olup düşmeyecek şekilde tertip olunacak, somun tel veya pim gibi kopması ve düşmesi mevzuu bahis olan şekillerle tespit edilmeyecektir. Pervanenin mümkün olduğu kadar hafif olması ve tevzin keyfiyetinin asgarî ve sağlam ilâvelerle temini tercih sebebini teşkil eder. Dönen kısımların yağlama tertibatı motor içerisine yağ kaçırmayacak surette tertip edilmiş olacaktır.

7— Pervane zarfı hafif maden veya dökme demirdendir. Döküm kusurlarından arî pürüzsüz ve iyi bir şekilde işlenmiş olacak, dışına bir kat astar ve iki kat yağlı boya sürülecektir. Pervane ile zarf arasındaki hava payı 0.6-1.1 milimetre olacak ve laçkalık bulunmayacaktır. Pervanenin azamî devri olan dakikada 3.000 devrinden sonra yüzde 20

bir fazlalıkla yani 3.900 devirle ve 5 dakika müddetle döndürüldüğü vakit pervanenin kutrarı tagayyürü şekli bir milimetreden ve baki tagayyür miktarı 0.1 milimetreden fazla olmayacaktır.

3— Dödüğün oturduğu kaide dökme demirdendir. Bu kaide ya motorun sitatörünü teşkil edecek surette vücuda getirilmiş ve yahut bir şakulî motor bu kaide üzerinde asla yerini değiştirmeyecek surette bağlanmış olacaktır. Kaide üzerinde sirenin yerine tespiti için delikler, nâkillerin bağlanması için mevki ve mahalleriyle mütenasip ve (VDE) ye uygun irtibat kutusu ile toprak teli için rabıt yeri bulunacaktır.

9— Sirenin çatısı en az bir milimetre kalınlığında galvenizli saçtan ve presle tazyik edilmiş şekilde vücuda getirilmiş olacak sirenin içerisine yağmur ve karın direkt olarak girmesine müsaade etmeyecektir. Üzeri okside edilecek veya iki kat yağlı boya ile boyanacaktır. Pervane mahfazasındaki deliklerin dışı kuş ve sairenin içlerine girmesine müsait olmayacak surette tel bir kafes ile kapanacağı gibi çatının diğer yerlerinden de giremeyecek surette tertibatlı olacaktır. Çatının düdüğ gövdesine tespiti emin, cıvata ve somunlar sarsıntı ile yerlerinden çıkıp düşmeyecek ve dışardan tespit edilecek şekillerde olacaklardır.

10— Sirenin etiketinde motor takati, volt, cereyan cins ve şiddeti rabıt sureti normal adedi devir mütenavip cereyan motorlerinde takat faktörü, fabrika alâmeti ve ismi, imal senesi ve numarası yazılacaktır.

11— Her sirenle birlikte elektrikli şema, montaj resimleri, bakım ve işletme talimatı, tarif nameler, bozukluklara ait noktaları bildirir risale birlikte verilecek (Türkçe). Bunlar muayene komisyonunca tetkik edilerek kabul olunacaktır.

12— Sirenin lüzumlu akşamının yağlamağa mahsus yabanlık, kreş tulumbası, temizlik için bir el hava körüğü ve diğer lüzumlu avadanlık birlikte verilecektir.

13— Muayeneler;

A— Göz muayenesi, boya muayenesi, hava payı genişliğinin muayenesi.

B— Devamlı ve m tekaıtti işletme tecrübesi ve aynı zamanda elektrikli takat mesahası.

C— Ses şiddeti mesahası (Fon metre ile), frekans muayenesi.

D— S rşarj muayenesi ve ısınma derecesinin tayini; olmak üzere d rttd r.

14— Göz muayenesinde; sökülmüş sirenlerde muhtelif parçaların çatlak, patlak, döküm kusurları,  ukurluklardan arı bulunduğu, boyanın iki kat ve düşmez şekilde olduğu, pervanenin silinmez şekilde okside edildiği tespit edilerek, dönen kısımla pervane zarfı arasındaki hava payı muhtelif yerinden mesaha edilerek yukarıdaki maddelerde zikredilen ebada mutabık olduğu tahkik olunacaktır.

15— Yüksek frekanslı düz sesle ve on dakika müddetle siren işletilecek ve bu esnada motorun çektiği elektrik cereyanı ve on dakika sonundaki hararet miktarı tespit olunacak ve bunlar yukarıdaki maddelerde zikredilen miktarlara ve motor etiketine uygun olacaktır.

16— Ses şiddeti sağın bir havada (r zg r sürati iki metreyi geçmeyecek) on ve altı yüz metrede bir fon metre ile mesaha edilecek, bulunan miktarlar 5 inci maddedeki hadlerden aşağı düşmeyeceği gibi bu esnada devir adedine nazaran tespit edilecek olan frekanslarda yine 5 inci maddedeki hadleri tahakkuk ettirmelidir. Birinci tecrübede motor durdurulduktan ve hararet mesahası yapıldıktan sonra dört dakika müddetle m tekaıtti (uluyan) ses tecrübesi yapılır ve periyotları tespit olunur. Periyotlar dört saniyeyi geçmemelidir.

17— Motorun devir adedi 3900 e kadar tezyit olunarak bu süratle ve beş dakika müddetle döndürülür. Ve sonra doldurularak pervanenin kutru ölçülür. Devir esnasında pervane zarfa temas etmeyeceği gibi baki tagayyür miktarı da 0.1 milimetreden fazla olmayacaktır.

18— Çift motorlu düdüklerde yüksek frekanslı taraf için bu şartname aynen caridir. Alçak frekans düdüğü için yapılış, muayene usulleri hakkında da yine bu şartname caridir. Yalnız alçak frekanslı kısmı frekansı 130-150 here arasında bulunacak ve motor takati üç kilovata kadar olabilecektir.

19— Sirenleri veren firma bunlarda bir sene zarfında ve işçilik, montaj ve malzeme hatasından husule gelecek hasar ve*zararları bilâbedel temin, tecdit veya islah edeceğini garanti edecektir.

20— İşbu şartname 937-938 seneleri için muteberdir.

Sayı: 258

1— Millî seferberlik işleri için vilâyetlerin mahallî bütçelere koydukları paralar ve bu paralarla, şimdye kadar yapılmış olan işler, umumî surette memnun olmaya değer mahiyettir. Bu paralara ve yapılan işlere ait bir bilanço, yakında Vekâletimizce neşir ve tamim edilecektir.

2— Millî seferberlik tahsisatının, birinci derecede sarf yeri olan havaya karşı korunma işleriyle, önümüzdeki malî seneden itibaren daha esaslı ve kat'î şekilde iştigal edilecektir. Bu hususa dair olan kanun ve nizamnameler de bu sene tatbik mevkiine geçeceklerdir.

3— 938 malî senesi için vilâyetlerin millî seferberlik işlerine ayıracakları paralar, Vekâletimizle Hava müdafaa genel komutanlığı arasında yapılacak ve ileride vilâyetlere tamim olunacak bir programa göre sarf olunacaktır.

Vilâyetlerin, bu önemli işleri hususî surette göz önünde tutarak konulacak paranın geçen seneki tahsisattan daha az olmamasına ehemmiyet vermelerini tamamen rica ederim.

24/3/1938

EMNİYET İŞLERİ U. Md.

Ş. 6. A.

ÖZÜ:

*Ulusal Savaşta zafer hatırası
olarak verilen silâhlar H.*

Sayı: 6650

Ka: 30/12/937 gün ve 493 sayılı yazıya:

Ulusal savaşta zafer hatırası olmak üzere birinci devre Türkiye Büyük millet Meclisi azalarına verilen ve bunların vefatı halinde istiklâl madalyası kanunu mucibince varislerine intikal etmiş olan silâhlarla büyükler ve komutanlar tarafından bazı zevata vesika ile verilen silâhların kanunen müsaderesi imkânsız ve kıymeti yalnız yüksek bir hatıradan ibaret olup bu kabil silâhların vârislerince serbest ve açık bir surette taşınması mahzurlu bulunduğu ve suçta kullanılan memnu ve gayri memnu silâhların kanunî hükümleri dairesinde müsaderesi neticesi bu kabil silâhların zamanla ortadan kaldırılacağı muhakkak ise de müsadere olunmasına imkân bulunmayan bu gibi zafer hatırası silâhların ileride suçta alet olarak kullanılmaması için fişek bulundurulmaması ve mekanizmaların işlemez bir hale ifrağı suretiyle de suçta kullanılmasına mâni tedbir alınması hususunun temini Başvekâlet Yüksek

Makamına yazılmıştı.

Alman cevabî yazıda; bu iş havale olunduğu İcra Vekilleri Heyetinin 19/1/1938 günlü toplantısında görüşülerek. Zafer hatırası olarak birinci devre mebuslarına verilen ve vârislerine intikal edecek olan silâhların üzerinde teklif veçhile tadelât icrasına lüzum olmayıp yalnız bu gibi silâhların vârislerinden gayri ellere geçtiği takdirde müsadere edilmesi hususunun karar altına alındığı bildirilmiştir. Binaenaleyh mümasili ahvalde bildiriş dairesinde muamele ifasını rica ederim.

Umumî Müfettişliklere ve valiliklere yazılmıştır.

10/2/1938

ÖZÜ:***Cürüm mahsulü ve kıymetli silâhların
müzeye konulması H.*****Sayı: 6262**

Yeni polis teşkilât kanunu mucibince Ankara'da bir Polis Enstitüsü açıldığı ve hali faaliyete geçtiği malûmdur.

Enstitüyü her bakımdan asri bir hali tekemmüle getirmek gayedir. Fennî ve meslekî muhtelif kısımları ihtiva eden bu müessesede bir de esliha müzesi vücuda getirilmiştir.

Bu müzede mazinin ihmal ve terahisi yüzünden maalesef çok mühmel bırakılan ve fakat umumun ve zabitanın amelî bir ders ve ibretini teşkil edecek olan suç alet ve vesaitinin cem ve teşhiri düşünülmüştür.

Vilâyetinizce ya arama ile yahut suç mahsulü olarak zapt ve müsadere edilen her nevi esliha ve alet arasından, gerek adliyece ilişkileri kesilenlerden ve gerek dolaptaki kanuna ve nizamnamelerine göre adliye ve ciheti askeriye verilecekler meyanından ancak müzeye konmağa değer mahiyet ve evsafa görülenlerin hini tesliminde müzeye konacak kaydı ile makbuz mukabilinde mezkûr makamlardan alınmasına ve nerede kullanıldığı ve ne suretle ele geçtiğini bildirir tahriratlar ile birlikte merkeze irsali hususiyle vali arkadaşlarımın yakından ilgili bulunmalarını ve teminini rica ederim.

9/11/1938

S. 4

**Tahsil için yabancı illere gidecek
talebeye verilecek vesikalar H.**

7265

1— Vatandaşlarımızdan hükümet hesabına yabancı memleketlere tahsile gönderileceklerin ad ve adresleri tespit edildikten sonra kendilerine Kültür Bakanlığınca resmî vesika verilebileceği, kendi hesaplarına tahsil ve spor bilgilerini arttırmak için yabancı memleketlere seyahat edecek olanlara da vesika verilmeyeceği sözü geçen Vekâletten bildirilmiştir.

Bu itibarla kendi nam ve hesaplarına tahsil ve spor bilgilerini arttırmak için yabancı illere gitmek isteyenlerin bundan böyle maksadı seyahatleri tevsik edilerek pasaportlarına yazılması ve gidecekleri yerlerdeki teşkilâtlarımıza vaktinde haber vermeleri maksadı temine muvafık görülmüştür.

Ona göre muamele yapılmasını ve keyfiyetin alâkadarlara anlatılmasını rica ederim.

2— Umumî Müfettişliklere ve bütün vilâyetlere yazılmıştır.

17/2/1938

*Alman konsoloslarının havza-i
memuriyetleri H.*

Sayı: 7267

1— Bağlı listede isimleri yazılı vilâyetlerin yurttaki Alman sefaret ve konsoloslukları havza-i memuriyetleri da

hilinde olduğu Hariciye Bakanlığının işarından anlaşılmıştır.

Ecnebi konsoloslarının memuriyeti hazırlarım gösterir 8/10/937 gün ve 12252 sayılı yazımızla gönderilen cetvelin bu suretle tashihini ve bundan böyle ona göre muamele yapılmasını rica ederim.

2— Umumî Müfettişliklere ve valiliklere yazılmıştır.

17/2/1938

SURET

Almanya sefareti Ankara

şubesi havzası

ankırı	Vilâyeti
orum	»
Kayseri	»
Kırşehir	»

2

Almanya İstanbul B.

Konsolosluğu havzası

Balıkesir	Vilâyeti
Bilecik	»
Bolu	»
Bursa	»
anakkale	»
Edirne	»
Eskişehir	»
İstanbul	»
Kastamonu	»
Kırklareli	»
Kocaeli	»
Sinop	»
Tekirdağ	»
Zonguldak	»

Almanya İzmir Konsolosluğu
havzası

Adana	Vilâ;
A. Karahisar	»
Aksaray	»
Antalya	»
Aydın	»
Burdur	»
Cebelibereket	»
Denizli	»
İçel	»
İzmir	»
Isparta	
Konya	»
Kütahya	»
Manisa	»
Mersin	»
Muğla	»

Niğde

Almanya Trabzon Konsolosluğu havzası

Amasya	Villa
Artvin	»
Beyazıt	»
Diyarbakır	»
Elâzığ	»
Erzincan	»
Erzurum	»
G. Antep	»
Giresun	»
Gümüşhane	»
Hakkâri	»
Kars	»

Malatya	Vilâyeti
Maraş	»
Mardin	»
Muş	»
Ordu	»
Rize	»
Samsun	»
Şebinkarahisar	»
Siirt	»
Sivas	»
Tokat	»
Trabzon	»
Urfa	»
Van	»

Ş. IV.

ÖZ:

***Avusturya tebaasından Kurt
Silbarin kaybolan pasaportu
H.***

Sayı: 7264

1 — Avusturya tebaasından 1922 Viyana doğumlu Kurt Silber İstanbul Avusturya Konsolosluğundan aldığı 6/6/935 tarih ve 533/453 sayılı pasaportunu kaybettiğini beyan ederek mezkûr Konsolosluğa müracaatla yeniden 3/12/937 gün ve 2351 K. 937 sayılı pasaport aldığı vilâyetten bildirilmiştir. Kaybolduğu anlaşılan yukarıda sayısı yazılı olan eski pasaportun Vilâyetiniz dâhilinde her ne suretle ele geçtiği takdirde gereği yapılmak üzere Bakanlığa gönderilmesini rica ederim.

2 — Umumî Müfettişliklere ve bütün Vilâyetlere yazılmıştır.

17 Şubat 1938

Ş. IV.

Sayı: 9914

Bazı vilâyetlerden Vekâlete karşılık olarak yazılan Tel, Şifre yazılarında hangi makam ve şube işarına karşılık olduğunun zikredilmediği görülmektedir.

Müteaddit tebliğlere rağmen riayet edilmeyen bu hususa alâkadarların bir kere daha dikkat nazarlarının çekilmesini rica ederim.

Vilâyetlere ve bilgi olarak Umumi Müfettişliklere yazılmıştır.

4/III/1938

Ş. III.

ÖZ:

***Emniyet kadrolarına ait tahkikat
evraklarının noksansız olarak
gönderilmesi H.***

Sayı: 11035

8/10/937 gün ve 13093 sayılı Tamime ektir.

1 — Bazı Vilâyet Emniyet kadrolarında açık bulunan polis stajyerliği münhallerinin kapatılması için Vekâlet ve Emniyet Umum Müdürlüğüne müracaat eden ve Emniyet Teşkilât Kanununun 23 ve 24 üncü maddelerinde yazılı şartları haiz bulunan kimselerin tayin işleri yapılmakta ve Vilâyetlere gönderilmekte ise de; merkeze müracaatların azlığı dolayısıyla münhal atın kapatılmasına imkân bulunmaması yüzünden vilâyetler ihtiyacının temin edilmemekte olduğu görülerek keyfiyet gazetelerle yeniden ilân edilmiştir.

Binaenaleyh Vilâyetiniz Emniyet kadrolarında münhal polis stajyerliği bulunsun bulunmasın bu hususta müracaat edeceklerin 11/8/937 gün ve 9703, 9806 sayılı Tamimlerdeki sarahat dairesinde tekemmül ettirilecek tahkikat evrakının noksansız olarak Vekâlete gönderilmesini rica ederim.

2 — Emniyet Umum Müdürlüğü Ş. /3/938 gün ve sayı ile bütün Vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

10/III/1938

Ş. III.

ÖZ:

***Tekaüde sevk edilecek
memurlar H.***

Sayı: 12402

19/2/1937 gün ve Emniyet 2256 sayılı Umumî tebligata ektir.

1 — 13 /Temmuz / 938 tarihinde: 2388 sayılı Kanuna göre; (304 doğumlu polis memurlar ile bu derecedeki memurlar, 301 doğumlu komiserlerle bu dereceye muadil memurlar, 299 doğumlu Emniyet âmirleri, 298 doğumlu üçüncü sınıf polis ve Emniyet Müfettişlerde bu dereceye muadil memurlar, 296 doğumlu ikinci sınıf Polis ve Emniyet Müfettişlerde bu dereceye muadil memurlar, 294 doğumlu birinci sınıf Polis ve Emniyet Müfettişlerde Emniyeti Umumiye şube müdürleri ve birinci sınıf Emniyet Müfettişleri fevkinde Emniyet Müdürleri ve muadil müdürlüklerle Baş Müfettişlerin) tahdidi sinne tâbi tutularak tekaüde şevkleri icap etmektedir.

2 — Bunlardan; sicilli, iktidarı, meslekî bilgisi ve ahvali sıhhiyesi (Tam teşekküllü Heyeti sıhhiye raporu ile>

itibariyle daha bir müddet çalıştırılmasına bihakkın faide umulanların hizmet müddetlerinin uzatılması için Heyeti Vekile kararı alınmak üzere isim ve rütbelerinin en geç (15 Nisan 938) tarihinde Vekâlette bulunmak üzere postaya verilmesini.

3 — Bu hususta müteaddit defalar yazıldığı halde tekaüde şevkleri icabından memurların evraklarına raptedilmesi lâzım gelen vesaikin bağlanması yüzünden bu memurların uzun zaman maaşsız kalmalarının ve bin netice mağduriyetlerini mucip olduğu görülmüştür. Binaenaleyh muhaberenin uzamaması için aşağıdaki fıkralarda yazılı vesaik ve kayıtların çıkarılıp raptedilmesine çok önem verilmesi icap etmektedir.

A) Her türlü şüpheden ari hizmetini gösterir muvazzafı (taltif ve tecziyelerine lüzum yoktur) mesleğe giriş tarihinden itibaren maaş, rütbe ve kadro tebeddülâtını gösterir künye pusulasının raptı,

B) Memurun meslekten başka devlet memurluklarında hizmeti varsa belgelerinin asıl veya tasdikli örneklerinin, yoksa kendi el yazısı ile yazdığı pusulasının raptı,

C) Nüfus Hüviyet cüzdanının tasdikli örneği,

D) Maaş alacağı yerle ikametgâh ittihaz ettiği yerin vazıh adresi,

E) Başka yerde ikamet edeceği takdirde harcırah tahakkuk pusulasının raptı,

3 — Bu suretle tamamlanacak evraklarının noksansız olarak gönderilmesinin teminini bilhassa rica ederim.

4 — Emniyet Umum Müdürlüğünün 938 gün ve Ş. 3. () sayılı yazısı ile Umumi Müfettişliklere ve bütün vilâyetlere yazılmıştır.

18/III/1938

Ş. I.

Sayı: 5201 - 6474

1 — Koyulhisar kazası dâhilinde yapılan telefon tesisatının Posta, Telgraf ve Telefon idaresinden ruhsat alınmaksızın ve matlup vasıfları haiz olmayan malzeme kullanmak suretiyle yapıldığı hakkında Sivas P. T. T. Müdürlüğünün bildirdiğine atfen bu malzemenin fennî vasıflara uygun malzeme ile değiştirilmesi ve bu gibi emri vakilerin men olunması Nafia Vekâletinin 7/12/937 gün ve P. T. T. U. Md. fen (158) sayılı yazısı ile bildirilmesi üzerine vilâyetlerdeki J. ve köy telefon şebekeleri esasının ekserisi zayıf bulunan mahallî bütçelerle temin edilmekte ve az para ile çok iş görmek maksadının da güdülmekte olduğu, bunların hazer ve seferde emniyetli birer muhabere vasıtası olacak, kudret ve vasıfta tesisleri Vekâletimizce de mültezem bulunduğu; ancak çok masraflı olan devlet ana hatlarına uygun muhabere şebekesi meydana getirilmesinin imkânsızlığı tesis edilecek hatalarda gözetilmesi gereken muhabere malzemesi nelerden ibaret bulunacağı hakkında bilgi verilmesi sözü geçen Vekâletten rica edilmişti.

Alman karşılık örneği aynen ilişiktir.

P. T. T. U. Md. lüğü Vekâletimiz emrinde iken 24/9/938 gün ve P. T. T. U. Md. fen şubesi 389 sayı ile vaki tamimin de birlikte mütalaası ile bu esaslara ve P. T. T. idaresinin mümkün olabilen yardımlarına dayanmak ve usule riayet edilmek suretiyle fena ve uzun hatlar yerine kısa bile olsa fennî ve dayanıklı hatlar tesisinin temini yoluna azamî gayret ve himmet gösterilmesini Vilâyetlerden ve en başta buna göre muamele yapılmasını Sivas Vilâyetinden rica ederim.

2 — Vilâyetlere ve bilgi için Umum Mf. liklere ve Vilâyetler idaresi Umum Md. lüğüne yazılmıştır.

26 Mart 938

ÖZ:***Koyulhisar jandarma telefonları H.***

Jandarma Umum Komutanlığı Ş. I. K. III. 30/11/929 sayılı T. K.

Dayanma ve konuşma şartlarını haiz olmayan malzeme ile çok hat yapmaktansa matlup evsafı haiz malzeme ile mümkün olabildiği kadar her sene birer miktar hat yapmak suretiyle köyler ve karakollar arasındaki telefon şebekelerinin inşa ve itmamı esasının şayanı tercih ve büyük Erkânı harbiye Reisliğinin bu baptaki düşüncelerine uygun olacağının yüksek Vekâletlerince de takdir ve tasvip buyurulacağı şüphesizdir. Binaenaleyh mevzuubahis telefon hatlarının iyi birer muhabere vasıtası olabilmeleri için 3 m/m galvanizli demir tel, direklerinin boyları 6 metre, dipten iki metre yukarıda 45, tepede 35 Cm. muhitinde olması ve 1,5 m/m lik demir bağ teli ve 3. numaralı deveboynu demirli porselen izolatörden yapılması hususunun alâkadarlara tebliğine emir ve müsaade buyurulmasını rica ederim.

Nafia Vekili

A. Çetinkaya

8/2/938

Ş. I

Sayı: 15127 - 5120

Jandarma teşkilât ve vazife nizamnamesinin 9. maddesinin sözü geçen (Jandarma takım komutanları) nın teşkil sureti, bağlılık, vazife ve salâhiyetleri aşağıda tafsil ve izah edilecek şekilde olacaktır.

1 — 1706 sayılı Jandarma kanununun 9. ve jandarma teşkilât ve vazife nizamnamesinin 13. maddesi mucibince

J. teşkilâtı mülkî teşkilâta tâbi olduğundan bir vilâyet mıntıkasında bulunan sabit J. 1ar o vilâyetin J. kıtası, bir kaza mıntıkasında bulunan sabit J. 1ar o kazanın J. birliğini teşkil ettiği bir nahiye mıntıkasında bulunan J. 1ar da o nahiye J. sını teşkil ederler.

2 — Bir nahiye mıntıkasında veya merkez nahiyesinde iki veya daha ziyade karakol bulunuyorsa o zaman bu karakollar bir takım teşkil ederler.

3 — Bir nahiye mıntıkasında bulunan ve takım teşkilâtını icap ettiren birden fazla karakoldan maksat nizamname mucibince mevcudu beşten aşağı olmayan ve bir mıntıkası olan ve bu mıntıkada mülkî, adlî, askerî ve meslekî vazife ifa etmekte olan karakollarla mühim geçit ve mevkilerde açılan daimî asayiş karakolları olup hapishane ve tevkifhane karakollar ile asayiş karakolları bunlara dâhil değildir.

4 — Yine J. nizamnamesinin 13. maddesinin son fıkrası mucibince takımlara asteğmen veya Başgedikliler komuta edecekler ise de halen birçok kazalarda subay bulunmadığından uzun bir zaman için takım komutanlıklarına subay verilmeyerek imkân hâsıl oldukça Başgedikli verilecek ve bunlar da tamamlanıncaya kadar takım komutanlığı hizmetini nahiye merkezinde bulunan karakolun komutanı vekâleten ifa edecek ve nahiyenin emniyet ve asayiş işlerine ait dosyaları da tutacaktır.

Nahiye mıntıkasında bulunan diğer karakol komutanı her türlü muamelâta takım komutan vekili¹¹ olan nahiye merkezindeki karakol komutanına bağlı ve onun emri altında olacağından bunun diğer karakol komutanından üstün rütbede veya daha kıdemli olmasına bilhassa itina olunacaktır.

5 — Takım komutanlarının âmir ve mercii nizamnamenin 91. maddesi mucibince emniyet ve asayiş korumağa, devletin kanun ve nizamlarının icrayı ahkâmını temine müteallik vazifelerinden dolayı nahiye müdürleridir.

Diğer hususlarda 74* ve 78. maddeleri mucibince kaza J. K. nın emir ve komutası altındadır. Merkez nahiyesinde

teşkil edilecek takım komutanı nahiye müdürü bulunmadığından her hususta kaza J. K. na bağlıdır. Vazife ve salâhiyetleri 78 ve 79. maddelerde yazılı olduğu gibidir.

6 — Nahiye mıntıkasında yalnız bir karakol varsa o karakol komutanı hangi işlerde nahiye müdürüne ve hangi hususlarda kaza J. K. na bağlı olduğunu veya karakol müteşekkil bir nahiye mıntıkasında ise karakol komutanının takım veya kaza J. K. lığına ve nahiye müdürlüğüne bağlılık hususu ve cihetleri nizamnamenin 81. maddesinde olduğu gibidir.

7 — Evvelce Jandarma teşkilâtında mevcut iken subay ve erbaş noksanından terkedilen ve bu defa tekrar ihdasına başlanılıp peyderpey taazzuvu mukarrer olan takım komutanlığı teşkilâtının vücuda getirilmesine mülkî âmirlerin yakından alâkadarını rica ederim.

8 — Umumî 'Müfettişliklere, Vilâyetlere, Vekâlet daire ve şubelerine yazılmıştır.

24/3/938

Ecnebi memleketlerden getirilecek ve Türkiye'den harice gönderilecek nebat, tohum, çeltik ve saire gibi üretme ve yetiştirme vasıtalarının mübadelesinde riayet olunacak hususat hakkında tamim

1 — Öteden beri ecnebi memleketler ile yapılmakta olan nebat, tohum, çeltik ve saire gibi her nevi üretme ve yetiştirme vasıtaları mübadelesi işleri bundan böyle Ankara Tohum Islahı istasyonunda temerküz ettirilecektir.

2 — Türkiye ile bu gibi üretme ve yetiştirme vasıtaları mübadelesi talebinde bulunan ecnebi müesseselere bu husus için Ankara tohum Islah istasyonu müdürlüğüne müracaat edilmesi lâzım geldiği bildirilecektir.

3 — Mübadele suretiyle ecnebi memleketlerden nebat, tohum ve saire getirmek isteyen müesseselerimiz bu işler için Ankara Tohum Islah istasyonu müdürlüğüne müracaat edeceklerdir.

4 — Hâlen bu gibi müracaat ve teşebbüsler mevcutsa bunlara ait muameleler durdurulacak ve keyfiyet adı geçen istasyon müdürlüğüne bildirilecektir.

5 — Mektep fidanlık, tohum ıslah istasyonu ve saire gibi Vekâlete bağlı bilumum müessesat hariçten getirmek istedikleri üretme ve yetiştirme vasıtaları için Vekâlete müracaat edeceklerdir.

ÖZ:

***Akhisar Tütüncüler Bankasının resmî
daiirelere hitaben vereceği teminat
mektupları H.***

Sayı: 5152 - 2290

Akhisar Tütüncüler Bankasının resmî daiirelere hitaben verebileceği teminat mektupları 7.2.1935 tarih ve 59/ 225 numaralı tebligatı umumiyyeye bağlı (şubesi olan bankalar) başlıklı cetvelde gösterilmiştir.

Mezkûr banka 2.11.1937 tarih ve 2/7566 numaralı kararnamenin verdiği salâhiyete müsteniden İzmir’de bir şube açmış olduğu cihetle, resmî daiirelere hitaben verebileceği 312.500 liralık miktardan şubelerinden her birine tefrik eylediği limitler aşağıda yazılı şekilde tespit edilmiştir.

Merkez şubesi (Akhisar)	137.500
İzmir şubesi	150.000
Kırkağaç şubesi	25.000

Şubelerin, kendilerine ayrılmış olan yeni hadler dâhilinde kalmak ve 2490 numaralı kanuna müsteniden teminat işleri hakkında Vekâletimizce vaz olunan kaidelere riayet etmek suretiyle verecekleri teminat mektuplarının kabulü lâzım gelir.

10/2/1938

ÖZ:

Kayıt yoklama işleri için seçilecek memurlarda aranılması lâzım gelen vasıflar H.

Sayı: 22194 - 20

Hayvanların kayıt ve yoklama zamanı yaklaşmak üzeredir. Kayıt ve yoklama işleri için seçilen memurlarda 2897 numaralı kanun mucibince lâzım gelen kanunî vasıflara dikkat edilmesi yüzünden ileride birçok muhaberelere, yol açılmakta ve bu yüzden bu memurların ikramiye istihkakları da zamanında tediye edilememektedir. Bu kabil lüzumsuz muhabere ve tebahhurlara meydan kalmamak üzere aşağıdaki hususlara şimdiden alâkadarların nazarı dikkatlerinin celbine lüzum görülmüştür.

1 — Kanunun 4 üncü ve 11 inci maddeleri mucibince okuryazarı olmayan köylere kayıt yapmak ve yoklama icra etmek üzere gönderileceklerin maaşlı veya ücretli memurlar arasından seçilmesi şarttır. Maaşlı veya ücretli memur olmayanlara bu hizmetlerinden dolayı ne harcırah, ne de ikramiye verilmesine kanunî imkân olmadığı için bunların kayıt ve yoklama işlerine memur edilerek ızzar edilmemeleri lâzımdır.

Maaşlı veya ücretli memurlar umumî, mülhak ve hususî bütçelerden maaş veya ücret alan ve memur vasfını haiz bulunan kimselerdir. Umumî bütçe Devlet bütçesidir. Mülhak bütçe sarfıyatı hususî varidat ile temin ve muvazene-i umumiye haricinde tedvir olunan bütçelerdir ki bunlar da hudut ve sahiller sıhhat, vakıflar, inhisarlar, posta, telgraf ve telefon, Devlet Demiryolları ve Limanları, Orman Umum Müdürlüklerde hava yolları Devlet işletme idaresi bütçelerinden ibarettir.

Hususî bütçeler ise hususî idare bütçelerinde belediye ve köy bütçelerinden ibarettir.

Seçilecek kimselerin bu bütçelerden maaş veya ücret almaları kâfi değildir. Aynı zamanda memur vasfını da ha

iz olmaları yani amme hizmeti ifa etmeleri lâzımdır. Bu bütçelerden ücret almakla beraber amme hizmeti ifa etmeyen odacı, makinist, tamirci, marangoz, korucu, bekçi, gece bekçisi, bahçıvan, hamal gibi müstahdemler memur sınıfını haiz olmadıkları için bu işlere memur edilemezler.

Her nevi banka, şirket, cemiyet (hava kurumu, Kızılay, çocuk esirgeme, halkevi, orman ittifakları ilâh...), meslekî teşekkül, siyasî fırka, ticaret ve sanayi odası gibi umumî, mülhak ve hususî bütçeler haricinde kalan muhtelif teşekküllerden ücret alan memur ve müstahdemler de amme hizmeti ifa etmedikleri için ücretli memur addedilemezler.

2 — 2897 numaralı kanunun 26 ncı maddesinde yazılı ikramiye, bilfiil yoklama muamelesini yapan ve bu maksatla, memur edildiği mıntıkada mevcut bütün köyleri meraları, ahır, ağıl ve mandıraları dolaşarak hayvanları yoklayan, sahipleri elinde mevcut kayıt ilmühaberlerini vize eden ve kaçak hayvanlar hakkındaki zabıt varakalarını tanzim ve imza eyleyen ve mıntıklarında yoklaması bitinceye kadar vazifesinde devam eden yoklama memurlarına aittir.

Binaenaleyh yoklamaya memur edildiği halde bizzat yoklamaya iştirak etmeyen veya mıntıkası bir kaç köyünde dolaşarak, yoklamanın nihayetine kadar bizzat vazife görmeye ve kayıt ilmühaberlerini vize ve zabıt varakalarını imza etmeyenlere ikramiye verilemeyeceğinden bunların ikramiye cetvellerine ithal edilmemesi ve haklarında vazifeyi ihmal suçundan kanunî takibat yapılması lâzım gelir.

Yoklama kollarının kontrolüne çıkacak olan mülhak veya merkez kazası memurlarının bu vazifelere behemehâl Valinin emriyle memur edilmesi icap eder. Valinin yazılı emri olmadan kontrole çıkanlar da her hangi sınıftan olursa olsun harcırah verilmeyecektir.

3 — Kanunun 11 inci maddesi mucibince toplanan yoklama heyetleri tarafından yoklama kolbaşı ve kol memuru olarak seçilecek maaşlı ve ücretli memurlardan kanunen kendilerine mevdu vazifeyi vakar ve ciddiyetle basara

rak en ufak bir hâdise ve sızıltıya meydan vermeyecek evsafa olmalarına bilhassa dikkat ve itina edilmesi rica olunur.

Ş. III.

ÖZ:

***Damga resim ve cezalarının icra kanununun
umumî hükümleri dairesinde icra dairelerince
tahsili lâzım geldiğine dair.***

Sayı: 24310/2

13/5/1937 tarihli ve 24302/26 - 12950 178 numaralı umumî yazıya ektir:

Damga resmi kanununa muhalif hareketten dolayı aranılan resim ve cezaları ödemekten imtina edenler hakkında mezkûr kanunun 61 inci maddesine tevfi kanun icra dairelerine tevdi olunan evrak, senet, ilân veya bunların yerine kaim olan zabıt varakaları üzerine istenilen resim ve cezaların icra dairelerince resen takip ve tahsili lâzım geleceği bildirilmiştir.

Damga resmi kanununda, bu suretle icra dairelerine tevdi olunan evrak veya zabıt varakaları üzerine resim ve cezanın ne şekilde takip ve tahsil edileceğine dair hususî bir hüküm yoktur.

765 numaralı Türk Ceza Kanununun (3038 numaralı kanun ile tadil edilen) 19 uncu maddesiyle Ceza kanununun meriyet mevkiine vazına müteallik 825 numaralı kanunun 6 ncı maddesi ahkâmına göre Devlete ait para cezalarının icra dairelerince resen takibi icap etmesine binaen damga resmi kanununa pul para cezalarının icra dairelerince resen takip edileceğine dair bir hüküm konulmuş ve yukarıda yazılı kanunlar ahkâmı dairesinde icra dairelerince

damga resmi ve para cezalarının resen takibi cihetine gidilmekte bulunmuş idi.

3038 numaralı kanun ile ceza ve meriyet kanunlarının zikredilen ahkâmı tadil edilmiş ve bu kanunun meriyet mevkiine vazından sonra ilâma müstenit bulunan para cezalarının tahsili dahi Mâliye'ye devredilerek para cezalarının resen tahsili işi idare dairelerinin vezaifi arasından çıkarılmıştır.

İcra ve İflâs Kanununun hükmü halen mer'i bulunan 47 inci maddesiyle para cezaları ve hukuku amme alacaklarının takibi hakkındaki kanun hükümleri mahfuz tutulmuş ise de ceza ve meriyet kanunlarının, bu maddenin matufu aleyhi bulunan, mevzuubahis maddeleri ilga edilmiştir.

Bu vaziyete göre, pul para cezalarının artık icra dairelerince resen takip ve tahsiline imkân kalmadığı gibi damga resmi kanununun 61 ve 62 inci maddelerindeki sarahat dolayısı ile tahsili emval kanununa tevfikân tahsiline de imkân bulunmadığından damga resmi kanununa muhalif hareketten dolayı aranılan resim ve cezanın ancak icra ve iflâs kanununun umumî hükümleri dairesinde icra daireleri nezdinde takip edilmek suretiyle tahsili lâzım gelmektedir.

Bundan böyle pul para cezalarını havi zabıt varakalarının icra dairelerine tevdi ile iktifa edilmeyerek mezkûr resim ve cezaların icra ve iflâs kanununun umumî hükümlerine tevfikân hazine avukatları ve bulunmayan yerlerde alâkadar varidat memurları tarafından takibat yapılarak tahsillerinin temini tamamen tebliğ olunur.

15/2/938

ÖZ:

Umumî tahrirde tahrir cetvellerine yazılmamış olan arazinin tahrir ilâve cetvellerine kaydı H.

Sayı: 29661/30

Hâlen yapılmakta olan arazi tahriri sırasında tahrir cetvellerine geçmeyerek tahririn ikmalinden ve tahrir komisyonlarının ilgasından sonra meydana çıkan arazinin tahrir kayıtlarına ne suretle intikal ettirileceği aşağıda izah olunmuştur.

Arazinin bu suretle tahrir kayıtlarına geçmemiş olması aşağıdaki sebeplerden münbais olabilir:

- 1 — Umumî tahrirde kayıt harici kalmış olması;
- 2 — Tahrirden sonra yeniden açılıp ihya edilmesi;
- 3 — Üzerindeki bina yanarak veya yıkılarak arsasının arazi vergisi mevzuuna girmesi;
- 4 — Evvelce binanın mütemmimi vaziyet ve mahiyetinde iken bu vaziyeti kaybederek binadan tefrik ile müstakil bir halde kullanılmağa başlanması.

Bu vaziyetler dolayısı ile tahrir sırasında tahrir edilmemiş olan arazinin kaydına mahsus ve tahrir cetvellerinin mütemmimi olmak üzere (Numune numarası 9) tahrir ilâve cetvelleri ihdas edilmiştir. Bu kabil arazi aşağıda izah edildiği şekilde tahrir ilâve cetvellerine geçirilecektir.

- 1 — Tahrir ilâve cetvelleri defter halinde ve karşılıklı sayfaları yekdiğerini itmam edecek şekilde, tahrir cetvellerinin aynı olarak tertip edilmiş olup her defter 25 çift sayıdan ibaret bulunmaktadır.

Her mahalle veya köye ait tahrir cetvellerinin mütemmimi olmak ve mahalle veya köye mahsus bulunmak üzere ayrı birer tahrir ilâve cetveli tutulacaktır. Yani tahrir ilâve cetvellerini ihtiva eden defterlerden her biri, bir mahalle veya köy muamelâtına tahsis olunacak ve yukarıda yazılı sebepler dolayısı ile umumî tahrir cetvellerinde kayıtlı olmayan arazi hangi mahalle veya köy hudutları için

de ise o mahalle veya köye mahsus tahrir ilâve cetvellerini muhtevi deftere yazılacaktır.

Bu itibarla tahrir ilâve cetvellerini havi defterlerden her birinin üzerinde, o defterin ait bulunduğu mahalle veya köyün ismiyle mezkûr mahalle veya köye ait tahrir cet veli numarasının büyük ve okunaklı yazı ile gösterilmesi lâzımdır.

2 — Tahrir ilâve cetvelleri, açılan sütunlar ve ihtiva edeceği malûmat itibariyle tahrir cetvelinin aynıdır. Yalnız tahrir cetveline tadilât komisyonu kararının tarih ve numarası ile bu deftere kayıt edilecek arazinin vukuat defterinde aldığı sıra numarasının kaydına mahsus olmak Çizere daha iki sütun açılmıştır. Defterin her sütununa ait malûmatın, birinci tahrir talimatnamesinin 29 uncu maddesindeki esaslar ve tarifler dairesinde yazılması lâzımdır.

3 — Arazi tahriri ikmal edilip tahrir komisyonları ilga olunduktan sonra bazı arazi parçalarının yukarıda yazılı sebeplerle arazi vergisi mevzuuna girdiği 3 üncü talimatnamenin 63 ve 65 inci maddeleri mucibince tespit edildiği zaman bu arazi hangi mahalle veya köy hudutları içinde ise hususî idare memurluğunca o mahalle veya köye ait tahrir ilâve cetvelinin 1 ilâ 5 inci sütunları ile 12 ilâ 14 üncü sütunlarına ait malûmat yazıldıktan sonra 3 üncü talimatnamenin 63 üncü maddesi tahrifatı dairesinde ait olduğu vukuat defteri üzerinde kaydı ifa ve bu defterde aldığı sıra numarası tahrir ilâve cetvelinin 17 inci sütununa derç edilerek evrakı, 7 numune numaralı sevk irsaliyesiyle tadilât komisyonuna tevdi olunacaktır.

Tadilât komisyonu araziye tetkik ve kararını ittihaz edip evrakı yine sevk irsaliyesiyle hususî idareye iade edince, varidat memuru ilk evvel bu karara müsteniden tahrir ilâve cetvelinin 6 ilâ 11 ve 15 inci sütunlarına ait malûmatı yazacak ve müteakiben 3 üncü talimatname hükümleri mucibince vukuat defterindeki kaydını da işleyip mukadder kıymet kanun yolları ile katileştikten sonra mükellefler hesap defterindeki kaydını tesis etmekle beraber kati-

leşen kıymet miktarını ve mükellef hesap defterinde aldığı hesap numarasını tahrir ilâve cetvelinin 18 ve 18 inci sütunlarına yazacaktır.

4 — Yukarıda izah edildiği veçhile tahrir ilâve cetvelleri, tahrir cetvellerinde münderiç olmayan arazinin kaydına mahsustur. Umumî tahrirde tahrir komisyonunca tespit edilmiş ve tahrir cetvellerine yazılmış olan araziden, hususî tadilât, ifraz, ferağ, tarla iken bağ, bahçe olmak veya bağ ve bahçe iken tarla haline girmek gibi sebeplerle kıymetleri, sahipleri veya hal ve heyetleri değişen arazi hakkında, 3 üncü talimatnamedeki hükümler mucibince muamele yapılmakla iktifa olunarak bu gibi değişiklikler tahrir ilâve cetvellerine kaydedilmeyecektir.

5 — Tahrir ilâve cetvellerinin tablo ve tecildi hitam bulunca her vilâyete, merkez ve mülhak kazaların ihtiyacına kifayet edecek miktarı gönderilecektir.

Mezkûr cetveller tab ve sevk edilinceye kadar muamelatın geciktirilmesi caiz olmayacağından bu gibi araziye ait kayıtların, 3 üncü talimatnamede yazılı olduğu veçhile vukuat ve mükellefler hesap defterleri üzerinde ifa ve ikmalî ve tahrir ilâve cetvelleri gelince bu cetvellere geçirilmesi lâzım gelen arazinin, vukuat defterlerindeki kayıtlara müsteniden ve vukuat sıra numarası itibariyle mezkûr cetvellere derç edilmesi icap eder.

(Bu umumî yazının kâfi nüshası kaza kaymakamlıklarına da gönderilmiştir.)

Ona göre muamele yapılması esbabının temini rica olunur.

21/1/938

Ş. III.

ÖZ:

*Damga resmi cezalarının af fi
hakkındaki arzuhallerin gönderilmesi
işinde İline mahsus olan formüllerin
kullanılması H.*

Sayı: 24309/37

2/8/933 tarihli ve 16394/62 numaralı yazıya ektir:

Kendilerinden damga resmi cezası aranılan mesuller tarafından verilen af arzuhallerinin Vekâlete ne suretle gönderileceği ve buna dair olan yazının neleri ihtiva etmesi lâzım geldiği bildirilmiştir.

Bazı mahallere bu bapta yazılara istenilen malûmatın tam olarak derç edilmemesi yüzünden muhaberele iş uzamaktadır.

Bu mahzuru bertaraf etmek ve fuzulî muhabereye mahal bırakmamak üzere bahse mevzu af yazısı bir formül halinde tespit edilerek tab ve tevzi edilmiştir.

Bundan sonra af işlerinde mezkûr formüllerin doldurularak arzuhallerle birlikte gönderilmesi ve bilhassa af fi istenilen cezanın tahakkukunu mucip olan zabıt varakası adediyle her zabıt varakasının muhtevi olduğu ceza miktarının mezkûr formüllerin ceza miktarı hanesiyle zabıt varakası adedi hanesinde gösterilmesine dikkat edilmesi.

Zabıt varakası adet itibariyle fazla olduğundan dolayı muhteviyatları bu hanelerde gösterilmediği takdirde bu cihetin formüle eklenecek bir liste ile bildirilmesi.

Tamimen tebliğ olunur.

17/1/938

Ş. III.

ÖZ:

*Damga resmi cezalarının af fi hakkındaki
arzu hallerin gönderilmesi işinde buna mahsus
olan formüllerin kullanılması H.*

Sayı: 24309/37

2/8/933 tarihli ve 16394/62 numaralı yazıya ektir:

Kendilerinden damga resmi cezası aranılan mesuller tarafından verilen af arzu hallerinin Vekâlete ne suretle gönderileceği ve buna dair olan yazının neleri ihtiva etmesi lâzım geldiği bildirilmişti.

Bazı mahallerce bu bapta yazılara istenilen malûmatın tam olarak derç edilmemesi yüzünden muhaberele iş uzamaktadır.

Bu mahzuru bertaraf etmek ve fuzulî muhabereye mahal bırakmamak üzere bahse mevzu af yazısı bir formül halinde tespit edilerek tab ve tevzi edilmiştir.

Bundan sonra af işlerinde mezkûr formüllerin doldurularak arzu hallerle birlikte gönderilmesi ve bilhassa af fi istenilen cezanın tahakkukunu mucip olan zabıt varakası adediyle her zabıt varakasının muhtevi olduğu ceza miktarının mezkûr formüllerin ceza miktarı hanesiyle zabıt varakası adedi hanesinde gösterilmesine dikkat edilmesi.

Zabıt varakası adet itibariyle fazla olduğundan dolayı muhteviyatları bu hanelerde gösterilmediği takdirde bu cihetin formüle eklenecek bir liste ile bildirilmesi.

Tamamen tebliğ olunur.

17/1/938

OZ:

***İstimalden kaldırılan Buğdayı koruma
vergisine mahsus dip kocan sız üç
parçalı makbuzlar H.***

Sayı: 26576/20

2466 numaralı ve 29/5/934 tarihli kanunun meriyete girdiği sıralarda ilk defa tab ve tevzi edilmiş olan üç parçalı ve lira kuruş hanesini ihtiva etmeyen buğdayı koruma vergisine mahsus dip koçansız makbuzlar bilâhare istimalden kaldırılarak yerine elyevin kullanılmakta olan dip koçanlı ve lira kuruş sütunlarını havi üç parçalı makbuzlar ikame edilmiş olduğu malûmdur;

Bazı mahallerden, istimalden kaldırılmış olan mezkûr dip koçansız makbuzlardan elde mevcut olanlarının ne yapılacağı sorulmaktadır.

Yeniden bastırılmış ve sureti istimali 19369/131 numaralı ve 1/9/934 tarihli yazı ile tebliğ edilmiş olan makbuzların sonra eskilerinin istimaline mahal kalmamış olduğundan, bunlardan elde mevcut olanlarının seri numarası itibariyle tanzim olunacak ikişer nüsha zabıt varakası mucibince ve bir heyet huzurunda yakılmak suretiyle imha edilmesi ve zabıt varakalarının birer suretinin de Vekâlete gönderilmesi muvafık görülmüştür.

2643 numaralı kanunun tatbikatına mütedair bulunan 12/2/935 tarihli ve 4430/32-68 numaralı izah namenin 3 üncü maddesi ve' 3/4/937 tarihli ve 26563/9 - 8933/159 numaralı umumî tebliğ mucibince, gerek bir şehirden diğer şehirlere veya aynı şehirde un taciri, bakkal ve fırınlara vergisi verilmiş unlardan ifrazken satılacak, unlar için aslî makbuza istinaden verilmesi icap eden ifraz tezkerelerinin, Vekâletçe tertip edilen numunesine göre matbulan mevcut olduğu halde bazı mahallerde, başka başka şekillerde ya tabettirilmek yahut da adı kâğıtlara el ile çizilmek suretiyle alâkadarlara ifraz tezkeresi namile birer ve-

sika verilmekte olduğu da cari muhabereleden anlaşılmaktadır.

Muamelenin her tarafta yeknasaklığını teminen Vekâletçe tabettirilmiş olan mezkûr ifraz tezkerelerinden ihtiyaç derecesinde Levazım müdürlüğü ifadesiyle Vekâletten istenilmesi tamamen tebliğ olunur.

18/1/938

Ş. III.

ÖZ:

Orman muamelâtının orman teşkilâtına devri H.

Sayı: 24347/19

1/11/931 tarih ve 8653/193 sayılı umumî tahrirata ektir:

Orman nizamnamesi hükmü cari bulunduğu sıralarda orman muamelâtı memuru olmayan yerlerde orman rûsum ve hasılatı tahakkuk muamelâtının Maliye Teşkilâtı varidat tahakkuk memurları tarafından ifası tebliğ olunmuştı.

1/6/937 tarihinden itibaren orman muamelâtı 3116 sayılı kanun hükümleri dairesinde tedvir edilmeğe başlanmış ve orman rûsum ve hasılatı mülhak bütçe ile idare olunan Orman Umum Müdürlüğü bütçesinin varidatı meyanına alınmış olduğundan orman teşkilâtı bulunmayan yerlerde Maliye memurları tarafından temin olunan orman idaresine ait işlere müteallik defter ve evrakın aşağıda yazılı esaslar dairesinde Orman Müdürlüğü vazifesini yapmakta olan en yakın orman Başmühendisliği. Başmühendis muavinliği ve birinci sınıf mühendisliklerine devir ve irsali Ziraat Vekâletiyle bil muhabere takarrür ettirilmiştir.

1 — Orman idaresinin mülhak bütçeli idare haline geldiği 1937 malî senesinden evvelki zamana ait orman rûsum ve hasılatı umumî bütçeye ait olduğundan o zamana ait henüz takip ve tahsili icabından orman rûsum ve hasılatı bulunduğu takdirde bunların o defterlere göre takip ve tahsili ile hasılatı müteferrikaya irat kaydedilecek ve bu zamanlar zarfında cari muamelâta müteallik defterler devredilmeyerek varidat dairesinde muhafaza olunacaktır.

2 — 1/6/937 tarihinden sonraki defter ve kayıtların devrine gelince:

A) Dosyalar, behemehâl birer müfredat pusulasına raptedilecek, yani içindeki kâğıtların tarih ve numaraları ile hûlâsa meallerini gösterir ikişer nüsha liste tanzim edilerek dosya bu listeye bağlanacaktır.

B) Defter ve dosyalar Maliye ve Orman memurları tarafından müştereken imzalanmak üzere ikişer nüsha devir mazbatasına müsteniden devredilecek ve mazbatanın bir nüshası dosyalara ait müfredat listesiyle birlikte Mâliyede alıkonulacaktır.

C) Devredilecek defterler; orman cinayet defteri, orman çap ve nakliye tezkereleri defteri; orman şehriye cetvelleri ana defteri; nakliye tezkereleri ve çap pusulaları dip koçanları, tahsilât tezkereleri dip koçanları ile diğer orman işlerine ait olan defterlerden ibaret olacağı tabiidir.

3 — Devrin ona göre ve bir an evvel ifası ve devri icap etmeyen defter ve dosyaların da keza güzelce tasnif edilerek muntazam bir şekilde ve icabında her hangi eski bir muamelenin tetkikine lüzum hâsıl olduğunda derhal bulunabilecek bir halde muhafaza edilmesi muktezidir.

Ona göre muamele olunması ve neticeden Vekâlete de malûmat verilmesi temenni olunur.

17/1/1938

S. II.

ÖZ:

Sanayi müesseselerinin elektrik istihlâk resminden yapılacak tenzilâtın tatbik şekli H.

Sayı: 23264/9

7/9/937 tarihli ve 23264/9 26193 sayılı umumî yazıya ektir:

Elektrik ve havagazı istihlâk resmi hakkındaki 2442 sayılı kanunun birinci maddesinin «C» fıkrasını değiştiren 14/6/937 tarih ve 3260 sayılı kanun mucibince kuvve-i muharrike olarak elektrik sarf eden müesseselerin elektrik istihlâk resminden yapılacak tenzilât nispeti hakkında, İcra Vekilleri Heyetince ittihaz buyurulan 19/8/937 tarih ve 2/7242 sayılı karara merbut listenin tatbikatında bazı hususatta tereddüt edildiği vaki muhabereleden anlaşılmış olduğundan aşağıda yazıldığı veçhile keyfiyetin tanzihine lüzum görülmüştür.

2442 sayılı kanunun 3260 sayılı kanunla değiştirilen «C» fıkrası mucibince sınaî müesseselerde kuvve-i muharrike olarak kullanılan elektriğin istihlâk resmi nispetini gösteren cetvelde yazılı sanayi müesseseleri, kanununun «bir sanat müzesi» diye işaret ettiği üzere, mensup oldukları gurupları temsil etmekte olduklarından meselâ «ipekli mensucat sanayii» mefhumuna, bu sanayi zümresine giren filâtür, büküm, dokuma ve apre gibi işleri ayrı ayrı veya birlikte yapan müesseselerin, «pamuklu mensucat» tabirine pamuk ipliği fabrikalarının da dâhil bulunduğ;

2 — «Değirmen» den maksat buğday, arpa, çavdar veya mısır gibi hububatı veya bunların mahlûtunu öğütürerek un yapan müesseseler olduğu ve (harç sanayii) ile de çimento ve benzeri sanayi kastedildiği cihetle bu müesseselerin kuvve-i muharrikede istihlâk ettikleri elektriğin listede yazılı guruplar için tayin olunan nispetler üzerinden resme tâbi tutulması icap eder.

3 — Aynı tezgâhta ve yahut fabrikaların muayyen kısımlarında bazen yünlü, bazen ipekli ve bazen de pamuklu ve yahut karışık imalâtta bulunan müesseselere tatbik olunacak resim nispetinin muafiyet ruhsatnamesinde en başta kayıtlı imalât nev'ine veya bu cins imalât pek az ise, en çok imalât yapılan nev'e, bunun da tayini güç veya imkânsız ise, en çok muafiyeti istilzam ettiren imalât nev'ine göre tayini lâzımdır.

Tatbikatta o dairede muamele olunmasının temini es babının istimali rica olunur.

27/1/938

ÖZ:

***Umumî ve hususî mezarlık mahallerinin
arazi vergisine tâbi olmadığı H.***

Sayı: 29661/32

Umumî mezarlıkların ve belediyelerce muayyen bir bedel mukabilinde şahıslara veya ailelere tahsis edilmekte olan mezar yerlerinin arazi vergisine tâbi tutulup tutulmayacağı tereddüdü mucip olduğu anlaşıldığından aşağıdaki tebligatın ifasına lüzum görülmüştür.

1 — 1833 sayılı arazi vergisi kanununun daimî muafiyetleri beyan eden 2 inci maddesinin (B) fıkrasında «Devlete ve mahallî idarelere veya belediyelere ait her nevi yollar, caddeler, sokaklar, meydan ve pazar yerleri ve umumun istifadesine terk ve tahsis edilip icar olunmayan mera harman yeri ve çayırılık gibi mahaller» in vergiden muaf bulunduğu yazılıdır.

Bu fıkra mezarlıklar tasrihan zikredilmemiştir. Ancak mezkûr fıkra «Umumun istifadesine terk ve tahsis edilip icar olunmayan» yerler arazi vergisinden istisna edilmiş ve fıkra yazılan harman yeri, mera ve çayırılık halindeki arazi de tahdidi mahiyette bulunmamış olduğun

dan bu şartları haiz bulunan, yani umumun serbestçe ve parasız olarak istifadesine terk ve tahsis edilmiş olan umumî mezarlıkların da mezkûr fıkraya müsteniden vergiden istisnası icap eder.

2 — Umumî mezarlıklardan belediyelerce tefrik edilip muayyen bir bedel mukabilinde şahıslara veya ailelere tahsis edilen mezar yerlerine gelince: bir ücret mukabilinde tahsis ve işgal olunan bu gibi mezar mahallerinin vergiden muaf tutulacağına dair 1833 numaralı kanun ile nizamnamesinde sarih bir hüküm mevcut değil ise de, arazi vergisi kanunu mahsul yetiştirilen, sanat ve ticarete kullanılan veya kiraya verilen ve yahut bu maksatlar altında kullanılmağa elverişli bir vaziyette bulundurulup sahibine irat ve menfaat temin eden veya bu vasıfları haiz bulunan araziye mükellefiyet mevzuuna ithal etmiştir. Nitekim ziraata elverişli olmadığı gibi sair suretle de taşından, kumundan, otundan, sazından ve fundasından dahi istifade edilemeyen arazinin vergiden istisna edilmekte olması da kanun vazının bu maksadını tebarüz ettirmektedir.

Belediyelerin para mukabilinde şahıslara ve ailelere tahsis ettikleri kabristan mahallerinden alman para kira bedelinden ziyade mezarlıklar tesis ve idamesi vazifesiyle mükellef bulunan belediyelerin bu idame ve muhafaza karşılığı olarak alınmış addedilmek lâzım gelir.

Bu itibarla belediyelerce umumî mezarlıklardan tefrik edilip muayyen bir bedel mukabilinde şahıslara ve ailelere tahsis edilen mezar mahallerinin de vergiden istisnası icap eder.

Ona göre muamele ifası ve bu gibi mezarlık mahalleri için bundan evvel vergi tahakkuk ettirilmiş ise alelusul tahakkukattan terkinin esbabının temini ve keyfiyetin kaza kaymakamlıklar ile diğer alâkadar memurlara tebliği rica olunur.

7/2/938

Tekaüt ve yetim aylıkları

İç Bakanlıkça 1/2/938 den 1/3/938 ze kadar işi biten

Emekli ve öksüzler maaşı tahsis listesi:

Memuriyeti ve ismi	Nev'i tahsis
Malkara tahrirat kâtibi Mazhar Gençay	Tekaüt
Karaisalı tahrirat kâtibi Ali Rıza Tanrıverdi	Yetim
Keşan nüfus memurluğundan vekâlet emrinde Tevfik Ürgen	Tekaüt
Eski Varto kaymakamı ve Diyarbakır barut deposu	
Eski memuru Seyfettin	»
Ilgın nüfus memurluğundan mütekait ölü Mehmet Rahmi Uğur	Yetim
Tarsus hususi muhasebe varidat memuru Süleyman Sancak	»
İzmir iskân memurluğundan vekâlet emrinde Cemil	Tekaüt
Maden kazası hususî muhasebe eski mukayyidi ölü Haşan	Yetim
İzmir iskân memurluğundan vekâlet emrinde Yusuf Ziya	Tekaüt
Tokat idare heyeti kâtipliğinden emekli ölü Mehmet Nuri	Yetim
Kandın kaymakamı Karahisarı Şarkî mebusluğundan	
mütekait ölü Mesut	Yetim
Ankara vilâyeti eski hükümet imamı Ahmet Başar	Tekaüt
İzmir tahrirat müdüriyeti başkâtipliğinden mütekait ölü Bekir Selârni	Yetim
Konfide kaymakamlığından mütekait İsmail Hakkı	»
Şuşehri kaymakamı Şakir Fındıklı	Tekaüt

Memuriyeti ve ismi	Nev'i tahsis
Berut valiliğinden mütekait ölü General Halil İbrahim	Yetim
Nizip nüfus kâtipliğinden vekâlet emrinde ölü Şakir Çelik	»
Beyşehir nüfus memurluğundan mütekait ölü Mustafa	»
Kızıl'ın nahiyesi eski müdürü ve inhisarlar Malatya satış ambar memuru Niyazi Oktay	Tekaüt
İstanbul belediyesi Hukuk İ. M. kâtibi İsmail Medeni Merter	»
İçel vilâyeti evrak memuru ölü Abdülkadir Karabulut	Yetim
Bor kazası eski iskân memuru ve inhisarlar Gemlik ziraat memuru Celâlettin Mengi	Tekaüt
Edremit iskân kâtibi ölü Hüseyin Hüsnü	Yetim
Tarsus tahrirat kâtibi Fethi Erol	Tekaüt
Erciş nüfus memurluğundan mütekait ölü Bilâl	Yetim
Üsküdar dairesi kavası Hüseyin	»
Şehir tiyatrosu müdürü Mehmet Memduh Kızıllağaç	Tekaüt
Çatalca nüfus memuru ölü Sezai Kuyaş	Yetim
İzmir hususî muhasebe müdürlüğünden mütekait Tahsin	»
Göksün eski tahrirat kâtibi ölü Ali Rıza	
Merve nahiyesi müdürü Abdürrezzak Oktay	Tekaüt
Aziye kaymakamlığından mütekait ölü Yusuf Ziya	Yetim
Sirkeci B. Tahakkuk ve tahsil Ş. tahakkuk memur ve kâtibi Ali Mithat Merey	Tekaüt
Boğazlıyan hususî muhasebe eski tahsildarı ölü Rahmi Türker	Yetim
İçel hususî muhasebe eski kâtibi ölü Naci Levent	»

Memuriyeti ve ismi	Nev'i tahsis
Süleymaniye mutasarrıflığından mütekait ölü General Mehmet	Yetim
Karaburun nüfus memurluğundan mütekait Mustafa	»
Ören nahiyesi müdürlüğünden vekâlet emrinde	
Arif Şinasi	Tekaüt
Konya vilâyeti daimî encümen başkâtibi İsmail Işık	»
Anadoluhisarı dairesi kavaslığından emekli Bekir Sıtkı Palancıoğlu	Yetim

Makaleler

BELÇİKADA İDARÎ İSLÂHAT

Brüksel'deki İdarî Islahat komitesinde Devlet komiseri

M. Kamil tarafından verilen konferans

«İdarî ilimler» Belçika Enstitüsünce tertip edilen ilk konferans 22 kânunuevvel 937 tarihinde «Akademiler Sarayı»nın büyük salonunda, İdarî Islahat komitesinde Devlet komiseri ve Başvekâlet Hususî Kalem Şefi M. Kamü tarafından verilmiştir. Bu konferansta 800 kişiden fazla adam bulunuyordu.

Hatip, Belçika'da «İdarî Islahat» meselesini bahse mevzu yapmıştır. Dinleyiciler arasında, Belçika Enstitüsünün ekser azasından başka, Türkiye Cumhuriyeti maslahatgüzarı Bay Emin Âli de bulunmakta idi.

Konferansa, Divanı Muhasebat Birinci Reisi olan Belçika Enstitüsü Reisi M. Maton riyaset etmiştir. Reis, M. Kamüye söz vermeden evvel, İdarî İlimler Belçika Enstitüsünün menşe ve gayesini muhtasaran hulâsa etmiş ve demiştir ki: «İptida İdarî İlimler Komitesi unvanı altında teşkil olunan bu Enstitü bilâhare Beynelmilel İdarî İlimler Enstitüsünün Belçika şubesi olmuştur.

«Heyetimiz yedi seneden beri İdare Hukukunun tarifine cevap veren ve mevzuları amme hizmetlerinin iyi tanzim edilmesi keyfiyetinden ibaret olan muhtelif meseleleri tetkik etmiştir.

«Enstitümüz Beynelmilel İdarî İlimler Enstitüsüne samimiyyen bağlıdır. Bu Enstitü tarafından tertip olunan beynelmilel altı kongreye Belçika da iştirak etlemiştir, Bir yandan millî komite, diğer yandan Belçika şubesi 933

yılıının İdarî günlerini ve 935 senesi Beynelmilel İdarî İlimler kongresini kendi lehlerine kaydetmektedirler.

«Belçika Enstitüsü bundan böyle bir sıra konferanslar ve iştirak etmek isteyenlerin hepsine açık olmak üzere bir Hukuku İdare günü tertip edecektir. Müzakere ruznamesinde (Daimî murahhas heyetlerin salâhiyeti) ve (Küçük komünlerin birleştirilmesi) meseleleri mevcut olan 937 - 938 mevsimine ait gün paskalyadan evvel tertip edilecektir.»

Tercümesi aynen aşağıya yazılı 22 kânunuevvel 937 tarihli konferans, İdarî İlimler Belçika Enstitüsünün faaliyetinin ilk alenî tezahürüdür.

Bayanlar, Baylar,

Bu kürsüde söz söylediğimden dolayı çok bahtıyarım. Aralarında tanıdığım pek çok memurların bulunduğunu gördüğüm dinleyicilerimin salâhiyeti, Divanı Muhasebat Birinci reisinin lütfen bana gösterdiği hüsnü kabul «İdarî Islahat» a müsait bir muhit mevcut olduğunu göstermektedir. Bu, benim için kıymetli bir teşviktir.

İdarî İlimler Belçika Enstitüsü, yaptığı etütlerle, memleketin idari meselelerini daha iyi tarif ve tayin hususunda mühim surette iştirak eylemiştir. Enstitünün mevcudiyeti bile, bu meselelerin metodik, ilmi ve müstemir bir tetkike tâbi tutulacaklarına, tebellür tehlikesine karşı onları himaye edeceğine kıymetli bir zaman teşkil etmektedir.

Bu konferansı vermeğe cüret edişimin sebebi, İdarî İlimler Belçika Enstitüsünün ve Reisinin kıymetli ve hayırhah nasihatlerde bana yardımdan geri kalmamış olmalarıdır.

* * *

Bayanlar, Baylar,

«İdarî Islahat» tabirinin husule getirdiği sedayı davetle işte burada toplanmış bulunuyorsunuz. Bununla be

raber bu tabir tehlikelidir. Haiz olduğu icaz şamil bulunduğu meselelerin ehemmiyet ve vüsatla tenakuz teşkil eder.

Evvelâ ehemmiyet:

İdare: (Administration), Devletin iskeletidir.

İdare etmek ile hükmetmek, biri mevcut olmaksızın diğeri anlaşılmayan iki tabirdir. İdare edicilerimiz, idare sayesinde ki, düşüncelerinin eserlerini gösterirler. İdare, memleketin hayatını karıştırabilen, bütün siyasî yahut İçtimai hâdiseler arasında devamlı ve müstemir bir surette icrayı faaliyet eder.

Bunu tarih de ispat etmektedir. Hükümet çoktan beri inhilâl etmiş olduğu halde Roma İmparatorluğu, idaresindeki kaidelerin metaneti sayesinde hâlâ ayakta duruyordu. Roma hukuku muharebelerden sonra da yaşıyordu. Roma postası dolaşüyor, İmparatorluğun inkırazından birçok asır sonra İktisadî münasebetleri temin ediyordu.

Daha sonraları, Fransız idaresi (Administration), on sekizinci asrın sonu ile on dokuzuncu asırdaki müteaddit tahavvülât arasında, ihtilâlin prensiplerini İçtimai hayatta itmam eylemiştir.

Mübalâğasız denilebilir ki, bu memleketin İçtimai iklimi «İdare» si ile meydana çıkar.

Bir memleketin vaziyetini, ilk nazarda, ne gibi kıstaslara göre muhakeme ederiz?

Yollarının haline, nakliyatının intizamına, şehirlerin deki hıfzıssıhha, İçtimai kanunlarının semahatına ve iyi işlemesine, mâliyesindeki muvazeneye göre ki bunlar amme hizmetlerinin intizamına, tesir ve kuvvetine birer delil, bir milletin asayişine ve dâhilî muvazeneline birer emaredirler.

Unutmamalıdır ki kanunlar ne kadar mükemmel olurlarsa olsunlar, bunların hüsnü icrası, muhik surette tatbiki münhasıran İdarenin faaliyetine bağlıdır.

Böyle olmakla beraber, demokrasi ile idare olunan bir

memlekette, bu faaliyet kanunların tatbik ve icrasını geniş mikyasta geçer.

Şunu da söyleyeyim ki İdare (Administration) bizzat kanun vazeder. Meseleleri takip ile iktifa etmez, onlara takaddüm eder. İçtimai hayatın doğurduğu meseleleri tetkik ve tettebbu eden, onların hallini ihzar eyleyen odur. Mebusan Meclisince kabul olunan kanunların ekseri hükümet tarafından teklif olunmuştur. Binaenaleyh, bunlar tamamı ile İdare (Administration) tarafından ihzar edilmiş bulunmaktadır.

Efkârı umumiye bunların fena tertip edilmiş olduğundan, bazı nizamnamelerin ifratından yahut âdemi tecanüsünden, uzun zamandan beri mevzuu bahis olan meselelerin tam ve kâmil bir hal suretine iktiran ettirilmediğinden şikâyet ettiği zaman, ekseriya haksız olarak, teşri kuvvetini itham eder. Bu hata hemen daima «İdare» nin noksan yahut zâfından tevellüt eder.

Bu suretle, «İdare Administiration», bir demokraside, başka herhangi bir rejimden ziyade ehemmiyetli bir rol oynar. Demokrasi ile idare olunan bir memlekette, fert hiç bir cebri tazyike maruz kalmadığı cihetle kanunun vazettiği kaidelerden daha kolay bir surette kaçabilir. Binaenaleyh, demokrasi, memurlarına gösterebildiği itimada, onların şahsî, ahlâkî ve fikrî kıymetlerine istinat eder.

Demokrasi ile idare olunan bir memlekette ahali Parlamentoya kendi ideolojisini, kendi keyif ve emellerini temsil eden kimseleri yollar. Hükümet, halkın derin ihtiyaçlarına cevap veren müşterek bir hayat sistemi kurar. Salahiyetli iş arkadaşları ve aldığı kararları tatbik edebilecek bir teşkilât bulmağa mecbur olur. Aksi takdirde, Montes ki önün dediği gibi: «Cumhuriyet, bir terekeden ve cumhuriyetin kuvveti bazı vatandaşların kudretinden ve umurun intizamsızlığından başka bir şey olamaz.»

Elhasıl, İdarî Islahat meselesi mühimdir; çünkü «İdare», rejimin kefil ve zâminidir.

Saniyen, meselenin vüsatı:

Mesele geniştir.

Asri Devlet, yurttaşlarının bütün safhalarına müdahale eder. Devlet hayat pahalılığını tehvin etmeğe, mesken işini ıslah eylemeğe, ihtiyarlık ve malûliyet gibi hallerde erbabını sigorta etmeğe, işsizlikle mücadele eylemeğe, maarifî genişletmeğe, boş vakitleri faydalı surette geçirmek usulünü teshil ve himaye eylemeğe çalışır. İşte hükümeti meşgul eden muhtelif birçok teknik işler, ihtisasa müteallik vazifeler.

Mesele, bu vazifeleri ifa eden fertlerin adedi bakımından, metotları ıslah etmek, randımanı arttırmak nokta nazarından da geniştir. Belçika'da Devlet idaresi daimî (120.000) memur işgal etmektedir. İnhisar idareleriyle Devlet idaresi haricindeki taazzuvların istihdam ettikleri memurları da bunlara ilâve edecek olursak memur adedi (300.000)ni bulur.

İş teşkilâtını tadil, memuriyetleri tekrar tasnif, vazifeleri tebdil etmek, bir nizamname (statü) yapmak birçok vatandaşların hayatının hukukî ve maddî şartlarına temas etmek demektir. Meselenin bu beşerî cihetini mütemadiyen hatırdan tutmak ve alman tedbirlerin, sadakati ve fedakârlığı ne yazık ekseriya meçhul kalan binlerce küçük memurların hayatına müessir olabileceklerini unutmamak lâzım gelir.

İşte «Slogan» denilen «İdarî Islahatı istiab eden, bunlardır. Bayanlar, Baylar, o kadar geniş bir maddeyi bugün ancak muhtasaran tekik edebileceğimi elbette kabul edersiniz. Bu maddenin ortaya çıkardığı ve dimağımıza arz eylediği bir sürü fikirler arasında, bu fikirlerden ziyade bunların sırasına dikkat edeceğim. Bazılarını sağdan, soldan bertaraf edip, ancak bazı umumî kazıyyeleri tetkik etmenliği lâzımdır.

Benim nazarımda, «İdarî Islahat» dört meseleye bağlıdır.

Birincisi, adam meselesidir.

Devlet işi günden güne daha mudil bir hal almakta bulunduğundan, iyi bir surette inkişaf etmesi, seciye ve malûmat sahibi kimselere ihtiyaç göstermektedir.

İkincisi, malzeme meselesidir.

Devlet memurları, kendilerine azamî surette randıman vermelerini temin edecek bir çerçeve içinde çalışmağa mecburdurlar.

Üçüncüsü, sâyin müşterek bir tarzda ifasından inbias eder ve uslu (rationnelle) bir teşkilâtı musırır ister.

Nihayet, dördüncü mesele, memurların ücretli olmaları ve ücretlerinin kâfi ve âdilâne olması iktiza eder.

İsterseniz bu dört meseleyi birbirini müteakiben tetkik edeceğiz.

Evvelâ birincisini ele alalım: Adamlar.

Bu hususta tamamı ile taayyün etmiş üç fikrim vardı: Birincisi, memurların intihap ve tayini keyfiyeti her türlü siyasî müdahalelerden azade bulundurulmak;

İkincisi, memurun mesleğini «İdare» nin her türlü keyfi muamelelerine karşı himaye etmek;

Üçüncüsü, kendilerini profesyonel teşekküllerde temsil ettiren, memurlarla Devlet arasında sıkı ve serbest bir iştiraki mesai temin etmeden ibarettir.

Bu fikirleri birer birer ele alalım.

Evvelâ: tayin ve terakki meselesi.

Devlet, vazifesini ifa için, (100.000) memur istihdam etmektedir. Bu memurları intihap eder. Bir kere intihap ittikten sonra, muntazam ve aledderecat yekdiğerine tâbi olup, idrak ve idare (direction) mesaisinden bir nam altında toplanmayan basit el işlerine varıncaya kadar tehalûf eden türlü türlü vazifeleri onlar arasında taksim eyler.

Bu tayin ve terakki muameleleri, benim fikrimce, iki prensibe göre tanzim edilmelidir.

Bu prensiplerden biri, memura taallûk eder, «hakkaniyet: equite» prensibidir. Devlet, her derecedeki memurlarını tek bir kıstasa, yani liyakat (mârîte) e göre tayin et-

387

melidir. Bu fikir 1791 senesi kanunu esasisinde mündericidir ve şu suretle ifade olunmuştur: «Bütün vatandaşlar, liyakatlerinden maada İliç bir tercih sebebi olmaksızın, amme hizmetlerine mütesaviyen kabul olunurlar».

İkinci prensip, Devlete taalluk eder. Devlet, memurlarından iktidar (capacite) ve fazlû hüner (qualite) istemelidir. İdare mesleği, ehemmiyetine ve müşkülâtına binaen, hiç bir kifayetsizlikle beraber yürüyemez. Amme hizmetinin mükemmel surette icra olunması lâzım gelir.

İntihap, salim bütün İdarî Islahatın mihveridir. İntihap usulü fena bir şekilde tesis veya tatbik olunursa, idari Islahata matuf bütün gayretler heba olur.

Çalışma usulünde yapılan tadilât, vazifelerin (attri butions) gruplaştırılması, çalışma yerlerinin düzeltilmesi ne kadar faydalı olursa olsun, bundan alınacak netice cüz'idir ve napayıdardır. Çünkü amme hizmetlerinin iyi yapılması, her şeyden evvel, vazifedarların ehliyetlerine bağlıdır. Terakki meselesinde de aynı hal vardır. İmdi, halen Belçika'da tayin ve terakki keyfiyetlerini tespit eden kaideler dağınık, muhtelif ve gayrı kâfidir. Bazı «İdare» ler müsabaka imtihanı ile memur tayini prensibini şiddetle tatbik ediyorlar. Diğerleri yazık münhasıran seçmek (au choix) suretiyle memur alırlar. İtiraf etmek lâzımdır ki bu seçim, umumiyetle siyasî tavsiyelerin tesiri altında vaki olmaktadır. Bu sistem aleyhine şiddetle yürümek taraftarıyım.

Mösyö Vidin (Wodon), idari Islahata dair 1915 de neşrettiği dikkate şayan bir eserinde diyordu ki: «Her şey güzelce nazara alınır, siyasî sahabet (patronage politique), ifsat edici, ahlâksızlığa sevk eyleyici bir sistemden başka bir şey değildir. Çünkü bir takım sınıf (coterie) ve zümrelerin hususî menfaattarını amme menfa atına takdim ve tercih etmek sebebi ile hakikatte Devlet mefhumunu tahrip etmektedir.»

Bu hususundaki beyanına hürmet etmeğe mecburum. Siyasî tavsiyeler usulü, ferdî ahlâksızlığa sevk ettiği gibi, Devlet için de tehlikelidir.

Ekseriya hem kendi için, hem ailesi için büyük malî fedakârlıklar teşkil eden masraflarla, yıllarca ilim tahsil eden ve hazırlanmış bulunduğu amme hizmetini istihsal etmek için, beklemeğe mecbur olan bir namzet için bir mebus arkadaşın, bir senatörün yahut bir komün müşavirinin veya senato azasından Dutron'un pek lâtif bir surette söylediği gibi: «Bir general yaverinin tavsiyesi» ne kadar zilletelerdir, hiç düşündünüz mü?

Bu tavsiye usulüne müracaat keyfiyeti, bana, insan haysiyetiyle gayri kabili telif görünüyor ve hürriyet ve hakkaniyet hislerimizi rencide ediyor.

Bu muamele, Devlet için de tehlikelidir. Unutmamak iktiza eder ki sırf bir siyasî himayeye müsteniden alman bir memur, bu külfetlerinden dolayı kendilerine borçlu bulunduğu kimselere esir olmaktan kurtulamaz. İmdi, «İdare», her şeyden evvel, kanun ve nizamları objektif bir surette şuur ve salâhiyet ile tatbik ve icra eden bitaraf bir uzuv olmalıdır.

İngilizler derler ki bir Devlet memurunun vazifesi, kendisine verilen emirleri icra eylemektir. Bu icra keyfiyetinde, hiç bir maksadı mahsus gözetilmeksizin, yalnız hizmetin iyi yapılmış olup olmadığı düşünülür. Memur alınmasında siyasetin karışması bu kaidenin tatbikini işkâl, memuru siyasî hamisine bağlamak suretiyle «İdare» yi ifsat eder.

Bu itiyada nihayet vermek iktiza eylediği kanaatindeyim.

Tayin kudreti ne müdahaleye medar bir akçedir, ne bir imtiyazdır, ne bir inhisar, ne de bir vasıta-i iştihardır. Tayin ve terakkileri icap eden sebep, namzedin kıymet (valeur) ve liyakati olmak lâzım gelir.

Bu neticeye nasıl varmalıdır? Tavsiyeleri meneden platonik bir tedbir, faydasız olmakla beraber, fikrimce, kâ-

fi derecede müessir olamaz: meğerki tavsiyeyi namzetlerin istidatların kifayetsizliğini itiraf mahiyetinde telâkki edeceklerini nizamnamelerine derç eden İngilizlerin buldukları hal sureti kabul edile.

Buna mukabil, memur almak hususunda müsabakamı tamim, terfi babında tezkiye (signalement) usulünü tamim bana daha ciddî teminat gibi görünmektedir. Tavsiyeleri yalnız menetmek değil, belki müstahsil kılmak icap eder. Bunu yapmak için hiç bir şey icat etmiş değilim. Anglosakson, Hollanda, İsviçre, İskandinavya büyük demokrasilerine teveccüh ve hükümete, yarım asırdan beri bu demokrasilerde eserlerini göstermiş olan, bu sistemi tavsiye ediyorum. Bütün bu memleketlerde memurlar yalnız ve yalnız müsabaka ile alınırlar. Bu müsabakalar, Anglosakson memleketlerinde, onları tertip, imtihan kıstas ve usullerini tayin, intihap (selektion) kaidelerini tespit eden bir komisyonda (Civil Service Commission) toplanır. İngiltere’de bu komisyonun iffet, istikamet ve salâhiyetinin şöhreti o derecede şayıdır ki hususî müesseselere alınacak memurlar için bile ona müracaat olunur. Bazı «İdareler» tarafından daha evvel tertip edilmiş olan müsabaka imtihanlarının his solunur mertebede tadilâta uğramaksızın devam edebilmeleri için, kâfi derecede mülâyemetle tatbik olunmak şartı ile bu sistemin Belçika’da da kabul olunmasını teklif ettim.

Memur almak meselesi bir kaç prensibe dayanır:

İlk veya yüksek tahsilleri ne olursa olsun, bütün memurların münhasıran müsabaka ile alınması; vazifenin icabı olarak, istidatlarına, fikrî ve meslekî bilgilerine göre sınıflara ayrılan memurlar için müsabakalar tertip edilmesi; alınmış olan memurların muhtaç bulundukları meslekî bilgiyi edinmeleri için staj yaptırılması; meslekî mahiyetteki staj yapan memurların kat’î olarak kabulü için imtihan icrası.

Yeni bir fikir yaratmak, memur almak hususunu tamamı ile gayri siyasi (apolitique) ve bitaraf bir hale koy-

mak için bu imtihanların merkezde «İntihap daimî kâtipliği: Secretariat Permanent de Recrutement» Unvanını haiz bir teşekkül huzurunda yapılmasını teklif ettim. Bazıları bu adamlara, yani daimî kâtip ile iki muavinine verilen salâhiyetin çok geniş olduğunu, Devlet memurlarının alınması meselesinde bunların çok nüfuz sahibi olup, o babta bir diktatörlük kuracaklarını zannetmişlerdir.

Bu telâkki tarzına şiddetle itiraz ederim.

Daimî kâtip, memur almak hususunda vaz ve kabul olunacak usul ve kaidelerin sert bir niğehbam olacaktır. Jüri heyetinin muntazam surette çalışmasına nezaret edecek ise de memurları asıl seçecek olanlar, bizzat jüri azaları olacaktır.

En iyi namzedin kim olduğunu tayin etmek gibi bir vazifeyi kemali itina ile seçilmiş salâhiyetli kimselerden mürekkep bir heyete tevdi etmekten daha demokratik hangi sistem vardır?

Bu heyeti, yegâne vazifeleri hakkaniyet, imtihan vasıflarına nezaret etmekten, memur intihabı teşkilâtından içindeki her şeyin namzetlerce de, ammece de görüleceği gibi cam köşk yapmaktan ibaret olan bir adam ile iki muavininin nezareti altına koymaktan daha demokratik hangi sistem vardır?

Bu sistem kuvveden fiile çıkarsa ki çıkacağı şüphesizdir zannediyorum ki İdarî Islahat meselesi kat'î bir merhale kat etmiş olacaktır. Bu vesile ile İngiltere'de 1870 tarihinde Parlâmentonun kabul ettiği «Sivil Servis Komisyon» kanunu lehine Con Start Mil tarafından vaki meşhur müdahaleyi hatırlatmak isterim: «Namzetleri bir müsabakaya tâbi tutmak teklifi, bana o büyük terakkilerden biri gibi görünüyor ki kabulü, tarihî tekâmülde bir hat ve teşkil edecektir. Bu kararın, umumî idare ve millet seviyesinin tashih ve tesviyesi üzerine yapacağı tesirler pek kıymetli olacaktır.»

Memur almak keyfiyeti sistematik bir surette tanzim edildiği cihetle, aynı hakkaniyet kaidelerini memur mesle-

ğinin heyeti umumiyesini teşmil etmek lâzım gelir. Devlet hizmetine girmek isteyen her sınıf namzetleri intihaba yarayan imtihanlar bir sınıfta ve derecede çalışan memurların daha yüksek bir sınıf ve dereceye kabul olunmalarına da yardım edeceklerdir. Kâtipleri (Commis) daire mümeyyizi (redacteur) olmak için bir tek imtihan geçirecekler; mümeyyizler müdür (directeur) olmak için keza bir imtihan geçireceklerdir. Bu imtihanlara girmek yalnız muayyen bir kaç sene hizmet şartı ile bütün memurlar için kabildir. Malûm olan kaideye göre, çok çalışkan olan umumî müdür olabilmesi lâzımdır. Yüksek idare, memurun heyeti, hangi iş şubesine mensup olursa olsun her nevi adamları, her çeşit tahsil ve seviye adamlarını ihtiva etmelidir. Lâkin idareciye terettüp eden vazifeyi tam ve kâmil olarak ifa için lâzım olan vasıfları haiz kimselerden,, seciye ve bilgi sahibi adamlardan gayrısını ihtiva etmeyecektir.

Namzetleri memur sınıfına başlıca gayesi namzedin kitaplardan neler öğrendiğini tayin etmek değil, belki onun fikrî istidadlarını, zekâsının teşekkülü derecesini takdir eylemekten ibaret olan bir olgunluk imtihanı (concours de maturite) vasıtası ile intihap etmek bence biraz evvel izah ettiğim iki prensibe, liyakat (merite) ve fazlû marifet (qualite) prensiplerine daha muvafık görünüyor.

Bir sınıf (categorie) içinde, terfi ve terakkiyi tezkiye (signalement) derecesine tâbi kılmak bu prensiplerin yeni bir tatbik şeklidir.

Tatbik mevkiine konulmasını teklif ettiğim tezkiye (Signalement) usulü yeni bir icat değildir. Bir hayli seneden beri en iyi idarelerimizde, münakalât ve maliye idarelerinde mevcududur. Memurun liyakatinin, istidatlarının ve verdiği randımanın ifadesidir ki doğrudan doğruya o memurun şefi tarafından yapılan, aledderecat mafevkler tarafından tasdik edilen ve nihayet şahsî mütalaalara müstenit temayülleri bertaraf etmek üzere bir encümen tarafından tasdik olunan bir takdirdir.

Bu da size beşerin diğer bir mesleğinden bahsetmeğe beni sevk ediyor: Memur, siyasî istidatlara karşı, terfi veya intihap (recutement) hususunda keyfî bir muamele yapılmasına karşı himaye ettikten sonra onu idari istibdada karşı himaye etmek lâzım gelir. İşte hükümete arz etmek şerefi ile bahtiyar olduğum tekliflerde ikinci endişemin mevzuu bu idi. Memurları idari istibdada karşı himaye etmek için hangi sistemi tatbik etmek lâzımdır?

Bu istibdada iki hail koyabileceğimi zannediyorum. Birincisi, zaten İdarîdir; o da bir memurun mesleğine müteallik kararları yahut karar tekliflerini bir tek şahıstan, o memurun derece itibarıyla mafevkinden alıp bir encümene vermektir. Bu encümene ben «İdare Meclisi: Conseil de Direction» adını verdim. Bu idare meclisi, hâlen yalnız bir şef tarafından ittihaz olunan kararlar veya teklifler yerine müşterek bir müzakere ve münakaşa usulünü ikame etmektedir. Bundan başka, vücudu, şefleri mesuliyetlerini kabule icbar etmektedir. İdare ettikleri servisteki sui teşekkülün mesuliyetini madunlarına tahmil eden yüksek rütbeli memurlara çok kere tesadüf ettim. Bu hal bir şefe yakışmaz ve ona tahsis olunan mesuliyet prensibine muhaliftir. Kendi iktidarsızlıklarını emirleri altında bulunanların kifayetsizliği perdesi arkasında saklayamamaları için, bu şefleri madunları hakkında bir fikir ve mütalaa derme yanma mecbur kılmak lâzım gelir. Mamafih şahsî amillerin tesir ve müdahalesine mahal bırakmamak için, bu fikir ve mütalaa, aynı mertebede bulunan mesai arkadaşlarından biri tarafından kontrol edilmelidir. Hiç şüphe yoktur ki bu mesai arkadaşının kararı istişare olur, kararı da nazır verir. Çünkü nazıra ait salâhiyet ve mesuliyet prensibini tamamı ile muhafaza edilmek iktiza eder.

Lâkin bazıları, hususiyle yüksek rütbeli memurlarımız için oldukça nahoş olan bir faraziyeden tehaşi etmişlerdir. Bu faraziyeğe göre yüksek rütbeli memurlarımız, hattat müştereken vaki takdir ve tahminlerinde bile, hizmetin yegâne menfaatinden gayrı herhangi bir garaza kapılabilirler.

Bu indî ve keyfî muameleye karşı memurlara başka

başka bir silâh vermek lâzımdır: «İstinaf Odaları: Chambres de recours» teşkil etmelidir. Her departmanda bir hâkimlik reisliği altında, nazır tarafından tayin edilmiş murahhaslarla Devlet memurlarının profesyonel teşkilâtlarınca gösterilen memur mümessillerinden mürekkep bir heyetin ihdasını teklif ettim. Bu istinaf Odaları tezkiye varakasına işaret edilmesine veya inzibatî cezalara müteallik tekliflere karşı vaki bütün itirazlar üzerine mütalaalarını beyan edeceklerdir. Tatbik edecekleri muhakeme usulü onları, her halükârda hakkaniyet ve adalete hürmet olunmasını temine medar bütün vasıtalarından istifade fiden hakikî bir mahkeme haline koyuyor. Bu teşkilâtın ihdası bir yenilik de değildir. Belçika'nın bazı nezaretlerinde yıllardan beri, İngiltere'de 20 seneden beri mevcududurlar.

Nihayet, ümit ediyorum ki teşri kuvveti, İdarenin keyfî muamelelerine karşı Devlet memurlarını yüksek bir istinaf teşkiliyle teçhiz edecektir: Şûrayı Devlete müteallik kanun lâyihasından bahsetmek istiyorum. Hükümet tarafından tertip edilen projenin burada münakaşası bana ait değildir. Mamafih Şûrayı Devletin, Devlet memurları için, iptal davalarına da bakmasını teklif edeceğim. Şûrayı Devlete iptal davalarına bakmak, kazayı kâmil yahut Şûrayı Devletçe verilen bir rey ve mütalaanın manevî kıymetinin daima tayin edici bir mahiyeti haiz olması gibi teminat (garanties) ile muhat bir istişare kuvvet vermek icap edip etmeyeceğini parlâmento kararlaştıracaktır.

Üçüncü mülâhazam, memurlar ile idare arasında daimî bir iş arkadaşlığı tesis etmekten ibaret olmuştur. Bu maksada binendir ki «memur komiteler: Comites du personnel» inin ihdasını teklif ettim.

Hali hazırda, profesyonel teşekküller halinde toplanmış olan memurlar müşküllerini yahut tekliflerini mesul şeflere tetkik ettirmek vasıtalarına malik değildir. Memurlar tarafından yapılan teşebbüslerin, telkinlerin veya iddiaların ve aynı meseleler hakkında Devletçe dermeyan olunan mütalaaların gelip çarpışacakları bir teşekkül ihdası lâzım geliyordu. Bu komiteler içinde, fikirleri tenvir

edecek ve nihayet nazırlara arz olunacak istişare mahiyetteki temenni ve tekliflerin dermeyanına müntehi olacak hır takım müzakereler vuku bulacaktır. Kat'iyken eminim ki bunlar işledikçe memurlarla hükümet (autorite) arasında halen cari münasebetler mühim nispette salâh bulacaktır. İdarî hizmetlerin hüsnü suretle ifasına memurların iştirak ve bundan intifa etmeleri temenniye şayandır. Dâhilî İslahat babında faal bir rol almalarına müsaade etmek süratiyle memurlar arasında iş birliği hissini ve topluluk ruhunu inkişaf ettirmek lâzım geliyor. Yaptığım tecrübeye binaen derim ki profesyonel teşekküller, bazı istisnalarla beraber, her şeyden önce amme hizmetini ve amme hizmetlerinin hüsnü ifasını düşünürler ve bu da tabiidir. Bu teşekküllerin azasından olan memurlar bile, seciyelerine ve işlerinin icabına mebni, Devlet makinesinin iyi işlemesinden, hanedeki adamlardan ziyade, endişe, yani onu arzu ederler.

İngiltere'de memur komiteleri yıllardan beri faaliyettedirler. Hollanda'da (Commissie van Georganiserd Overleg), İngiltere'de (Whitney Council), İsviçre'de (Commission paritaire) vardır. Hepsi de mükemmel neticeler vermişlerdir.

Tercüme eden: **Ali Kemali Aksüt**

Hüsnü Berker'in (26) sahifelik yazısı birlikte yollanmıştır.

Mukaveleler (LES CONTRATS 0) hususunda Devlet Şurasının Şaİ3hiyeti

Yazan : Haşiyeler ilâve ederek Fransızca'dan çeviren:

Jacques udae

Hüsni BERKER

Başlangıç

Hülâsa. — 1. inkılap eski rejimin merkeziyetçi temayüllerinin galebesine sebep oluyor.— 2. kuvvetlerin ayrılığı. — 3. Kuvvetlerin ayrılığı hakkında Fransız telâkkisi. —4. İdarenin imtiyazı, bu imtiyazın, amme hizmetlerinin tesmiyemi ameliyeleri bakımından neticeleri. — 5. Eserin gayesi ve plânı.

1 —Fransa'nın umumî hayatında, eski rejimin

(1) Eserin mevzuunu ve gayesini göz önüne getirerek burada (mukavele) diye tercüme ettiğimiz (Contrat) kelimesinin hukuk ıstılahına göre manaları aşağıda gösterilmiştir:

I — Mukavele, iki veya bir çok şahısların, aralarında vecibe münasebetleri kurmak maksadile istek ve iradelerinin birleşmesidir. Fransa medenî kanununun 1101 inci maddesinde mukavele şu suretle tarif edilmiştir:

Mukavele, bir uzlaşmadır ki bu uzlaşma ile bir şahıs veya birçok şahıslar, diğer bir şahsa yahut birçok şahıslara karşı bir şey vermeyi, yapmayı veya yapamamayı taahhüt ederler.

II —Mukavele geniş bir manada (Convention) kelimesinin müradıfıdır. Bu kelime, iki veya birçok şahısların, vecibeler kurmak, evvelden mevcut olan vecibeleri tadil veya yok etmek maksadile istek ve iradelerinin birleşmesidir. Tatbikatta bu uzlaşmayı ispata mahsus vesikaya (ecrit), (Convention) denilir.

III — Mukavele, cari lisanda bu uzlaşmayı ispata mahsus

sonlarında, iki temayül karşılaşıyordu: Kral hükümeti ıslahatçı ve bunun neticesi olarak merkeziyetçi idi; (corps constitues) (2) denilen teşekküller, esnaf cemi vesikadır. Bu istimal tarzına göre (Contrat) kelimesi (acte instrumentaire) tabirinin de şümülüne dâhildir. Bu tabir, hukukî neticeler has eden veya edebilen hukukî veya maddî bir muameleyi (un acte juridique ou un acte materiel) ısbat maksadile kaleme alınan vesikadır. Meselâ; Nüfus tezkeresi (acte de l'etat civil), resmî senet (acte authentique), resmî tasdiki havi olmayan hususî senet (acte sous seing prive), zabıtname (proces verbal), tahkik ve tespiti havi varaka (Constat), defter veya müfredat defteri (inventaire) bu kabildendir. Bahsedilen vesika, çok zaman bir ispata yaramak maksadile tanzim edilir. Bu takdirde senet (acte), yahut müsbıt vesika veya varaka (ecrit probatoire), senet veya hüccet (titre), yahut noter marifetiyle tanzim edilen senet (acte instrumentair) denilir, burada (Contrat) kelimesi hakkında umumî şekilde malûmat verilmiştir. Mukavelenin nevileri ve husnsile eserin mevzuu olan kısımları hakkında sırası geldikçe izahat verilecektir. (H. B.).

(2) Hukuk ıstılahına göre (corps constitues), devamlı mevcudiyeti haiz birleşik, müşterek ve mürekkep uzuv (organe collectif), intihap heyeti, birleşik bir teşekkül, bir idarenin memur ve müstahdemleri mecmuu gibi manalara gelir. Bundan başka, bu tabir birbirinden ayrı geniş manalarda kullanılır: Fransa matbuatına dair olan kanunun divanlar, mahkemeler ve amme idareleri olarak ayırdığı (corps constitues) 1er teşri meclislerini (Fes assemblees legislatives) havidirler. Her zaman kullanılan dilde bu tabir teşri meclislerinin mukabili olarak, mutat veçhile, idare ve mahkemeler uzuvlarını gösterir. Daha dar bir manada idare uzuvları demektir. Fransa'da 14 üncü asırda mutedil mutlakiyet altında asıl kral meclisi (Le Conseil proprement dit) yani bir (corps constitues) ve diğer tabirle kral idaresince tanınmış mahdud miktarda azalardan mürekkep bir uzuv (organe) teşekkül ediyordu ki bu azalan tamamen serbest olarak kral intihap eyliyor ve derebeylik meratip silsilesi tarafından bunlara hiç mükellefiyet tahmil edilmiyordu. Bu kitapta bahsedilen (corps constitues) lerden maksat bundan ve emsali teşekküllerden ibarettir. (H. B.),

yetleri (Les corporations) (3) kendi imtiyazlarını müdafaa ediyorlar ve bu mücadelede adlî kuvvete (Ponvoir jüdiciaire) dayanıyorlardı. Parlamenter, entendant (intendant) adım taşıyan idare reisleri ile fasılasız mücadele halinde idiler. inkılabın galebe ettirmesi icap eden temayül, birinci temayül idi. İmparatorluğun daha takviye edeceği bu zafer Fransız idaresine hakikî çehresini verdi. (4) Yalnız zâdegân ve ruhban sınıfları imtiyazlarının değil, cemiyetin tabîî kadrolarını teşkil eden teşekküllerin (Cops constitues), şehirlilerin ve esnaf cemiyetlerinin imtiyazlarının kaldırılmış olduğu gün memlekete sun'î kadrolar vermek ve merkezileştirilmiş bir idare kurmak lâzım geldi.

Eski rejimin tabîî otoritelerinin (les autorites naturelles) (5) âdete, ananeye ve idare ettikleri cemiyet-

(3) Esnaf cemiyeti diye tercüme ettiğimiz (Corporation), hukuk ıstılahınca bir fikir müşterekliğiyle birleşmiş olan veya aynı sanatı ve işi yapan şahıslar kümesidir ki bu şahıslar kendi istek ve iradelerde bazı kaidelere tâbi olurlar. (H. B.).

(4) Fransa inkılabı ile 1814 senesi arasında (Penode intermediaire) denilen zamana ait eserin, göze görünecek derecede sağlam olarak kendini göstermesi icap ediyordu. O eser, hakikaten Fransa'nın «İdarî esas teşkilâtı» (İdarî teşkilâtı esasiye si) denilebilen teşkilâtı meydana getiriyor. Hâlâ zamanımızda kendi ana hatları dâhilinde mevcut olan bu idari teşkilât memleketin sosyal ve siyasal yaşayışı üzerine teşkilât kanunlarından daha derin tesir yapıyor. Şüphesiz ki Fransa'nın idari demir çemberinin bu kuvveti, onun çok sarsılmaksızın bir sırada yedi rejim değiştirmeye dayanmasına, müsait bulunmuştur.

(5) (autorite) kelimesi (hâkimiyet) olarak tercüme edilmiş ve bununla beraber bu kelimenin bugün dilimizde aynen kullanılmakta olduğuna göre bu kitapta da aynen kullanılmasında bir mahzur görülmemiştir. Kelimenin hukuk ıstılahına göre manaları aşağıda, gösterilmiştir:

I— Emir ve hükmetmek hakkı. Meselâ: her hâkimiyet millettten doğar; hâkimiyet tasarrufu (acte d'autorite) ; autorite memuru

lerin yüzlercesinin rızasına ve muvafakatine dayanan kudretleri (pouvoir) (6) yerine mahallî ve mıbtakavî idarecileri bir hiyerarşiye tâbî memurlardan ibaret olan ve kaynağını Devletten alan tek bir kudret ikame olundu.

(fonctionnaire d'autorite) ; adalet (adliye) otoritesi (autorite de justice) ; Fransa medenî kanununa göre kocanın karısı üzerindeki autorite'si (autorite maritale).

II — Emir ve hükmetmek kuvvet ve salâhiyetinin meydana getirdiği organlar. Meselâ: Teşriî hâkimiyet, İdarî hâkimiyet, adli hâkimiyet, askerî hâkimiyet, belediye otoritesi. Geniş manada bu kuvvet tarafından meydana getirilen uzuvların mecmuu. Meselâ: Hâkimiyet mümessilleri (Les representants de l'autorite).

III — Hâkimiyet organından sadir olan bir tasarrufun mücbir kuvveti. Meselâ: Kanun otoritesi, bir nizamname otoritesi, kaziye-i muhakeme otoritesi yani katileşerek muhkem kaziye halini almış olan bir hüküm ve kararın hasıl ettiği otorite.

IV — Otorite rejimi, o rejimdir ki onda sevk ve idare edenlerin istek ve iradeleri (Volonte), ahalisinin istek ve iradelerine tefevvuk eder. (Autoritaire) müştak kelimesi (L'empire liberal) in mukabili olarak (L'empire autoritaire) tarzında kullanılır.

V — Adalet ve diğer tabirle adliye otoritesi (autorite de justice) : Hâkimlerin, adalet (adliye) huzuruna giden veya gidebilen şahıs ve malları alâkadar eden tedbirleri emir veya idare etmek hak ve salâhiyetleri. Meselâ: Bir küçük çocuğun, adalet otoritesi tarafından, bir ferdin veya fakirlere bakan bir cemiyetin muhafazasına tevdi edilmiş olması; adalet otoritesi tarafından bir satış yapılması (Fransa medenî kanunu madde: 1649) (H. B.).

(6) (pouvoir) kelimesinin hukuk ıstılahına göre manaları kısmen aşağıda gösterilmiştir:

(Husûsî hukukta) A —kanun veya bir mukavele icabınca bir şahsın diğer bir şahsın haklarını tamamen veya kısmen istimal ve onun hesabına hareket etmesi ehliyeti. Bu suretle vasi veya vekilin çocuk hesabına, vekilin müvekkil hesabına, kocanın malda ortaklık rejimi altında karı hesabına hareket etmek salâhiyeti vardır.

B—Bir şahsın diğer bir şahsa kendisini temsil etmek salâhiyetini havi olarak verdiği yazılı vesika.

5

Her şeye kadir olan Devletle fert arasına artık hiç bir şey, hattat adlı otorite bile girmemeli idi. Mutlakîyet hükümetinin parlamenter aleyhine olan mücadelesini görmüş olan inkılap adamları eski rejimin son senelerinin tecrübelerinden ders aldıklarından kuvvetlerin ayrılığı esasını kurmak suretiyle eserlerini tamamladılar.

_(Pouvoir disciplinaire = inzibatî kuvvet ve salâhiyet) ; Yüksek meratip silsilesinin, siyasi, adlî, İdarî ve meslekî heyet ve teşekkülleri temsil eden organların, kendi hâkimiyet ve kontrolleri altında olup ta meslekî vazifelerini ifa etmemiş veya mensup oldukları heyetlerin şeref ve itibarına halel getirecek mahiyette vaziyet almış olanları cezalandırmak hususundaki salâhiyetleri.

(Pouvoir discretionnaire ss kâmil kuvvet ve salâhiyet yahut dilediği gibi hareket etmek kuvvet ve salâhiyeti) :

A — (amme hukukunda): Bağlı olan salâhiyetin mukabili olarak bir otoritenin serbestçe yani kendi iradesi ile hareket etmek kuvvet ve salâhiyeti. Zira tutacağı hattıhareket önceden bir hukuk kaidesi ile tayin edilmemiştir. Bu salâhiyetten doğan (acte discretionnaire) hakkında aşağıda ayrıca malûmat verilecektir.

B — (Ceza hukukunda) bir cinayet mahkemesi reisinin tahkikatı ikmale ve hakikatin meydana çıkarılmasını kolaylaştırmağa mahsus bütün tedbirleri emretmek hususundaki kuvvet ve salâhiyeti.

C — Fransa'daki mahkemeler teşkilâtına göre bidayet ve istinaf kaza heyetlerinin, takdiri kendilerine münhasır harç ve masrafları takdir etmek salâhiyeti; bu salâhiyet, hukuk cihetinden tehdit edilmiş olan temyiz kazası salâhiyeti mukabilidir.

(Pouvoir executif — icra kuvvet yahut icra kuvveti) (hukuku esasiye de).

A — Devlet içinde hükümetin ve idarenin taşıdığı salâhiyet.

B — Hükümetin kendisi.

(Pouvoir hierarchique) (idare hukukunda).

A — Geniş manada: Yüksek meratip silsilesinin, madun memurlarını murakabe etmek hakkı.

2. — Bundan başka inkılapçılar bu kimselerle birbirinden oldukça farklı iki şey anlıyorlardı: Bir taraftan hukuku beşer beyannamesinde (La Declaration des droits de l'homme) : «Kendisinde kuvvetlerin ayrılığı temin edilmemiş olan her cemiyetin asla esas teşkilâtı (teşkilâtı esasiye si) yoktur.» (7) tarzında formüllenen ve 18 inci asrın filozoflarından ve bilhassa M o n t e s q u i e u'den gelen esas teşkilât prensibi; diğer taraftan idareyi adlî otoritenin tehattıyklarına karşı mahfuz bulundurmak kaygısı, eski rejimin sonunda

B — Dar manada: Yüksek meratip silsilesinin, madun memurlarının hukukî tasarruflarını, tehir ve talik, iptal, ıslah salahiyetiyle murakabe etmek hakkı.

Pouvoir legislatif « teşriî kuvvet).

A — Kanun hazırlamayı deruhte etmiş olan kuvvet ve salâhiyet.

B — Parlâmento.

(Pouvoir judiciaire « adlî kuvvet).

A —Muhakeme ve hükümet vazifesiyle mükellef kuvvet ve salâhiyet.

B — Temyiz divanında madun kaza memurlarının mecmu heyeti.

(Pouvoir public amme kuvveti).

Ahaliyi nizam ve kaidelerle teklif altına almak veya kendilerine emirler vermek kuvvet ve salâhiyetini haiz otoritelerin ve teşekküllerin mecmu heyeti.

(Pouvoir reglementaire).

Bir hükümet veya idare otoritesinin ve mutlak surette icra kuvvetinin umumî kararlar ittihaz ve nizamnameler tanzim ve neşir ve ilân etmek salâhiyeti. Meselâ: Fransa komünlerinde belediye reisleri zabıta nizamnamesini yapmak salâhiyetini haizdirler. (H. B.).

(7) Comp. 4 ikinci teşrin 1848 teşkilâtı esasiye si, madde 19: «Kuvvetlerin ayrılığı müstakil bir hükümetin birinci şartıdır.»

(Chambre des comptes), (Cour des aides) (8) denilen yüksek kaza heyetlerinin vücuda getirilmesi ve (Grand

(8) Fransa’da krallık devrine ve hususiyle 13 üncü asrın nihayetinden itibaren on dördüncü asırla müteakip bir kaç asra taalluk eden bu teşekküller hakkında buraya biraz tarihî malûmat derç etmeyi faydalı gördük: Bu devirde krallara ait bir takım kaza müesseseleri var idi. Bu kazalardan bir kısmı adi hukuk kazaları olup kanun tarafından tetkik vazifesi kendilerinden alınmamış olan bütün dava ve nizalara bu kazalar tarafından hükmedilirdi. Bu kazalar bu manada tam salâhiyete malik edilir. Fakat bu kazaların yanında birçok ve ehemmiyetli müstesna kazalar da (jurisdiction d’exception) var idi. Bu kazalarda devamlı ve muntazam kazalar olup yalnız bir sınıf davalara hükmetmek için kurulmuş olmalarından dolayı o zamana göre bunlara müstesna mahkemeler denebilir. Bunların salâhiyetleri kendi kuruluşlarına göre tehdit edilmiş idi. Bunlar ancak tetkik vazifesi resmen ve katiyen kendilerine verilmiş olan işleri tetkik ile vazifeli idiler. Bunlara ekseriyetle vazife ve salâhiyet kazaları denilirdi.

Bu kazaların en mühimleri idari meşeleri tetkik ile vazifeli olmak için kurulmuşlardı. Bunlar arasında gerek münferit olan gerek altlarında, istinaflarını kabul ettikleri bir madun mahkemeler meratip silsilesi bulunan yüksek mahkemeler, divanlar var idi. Bunların aynı zamanda muhafız ve bekçisi oldukları idari nizamları tecavüz etmek suretiyle irtikâp edilen suçları cezalandırmak için fer’î bir ceza salâhiyetleri de var idi. Bu mahkemelerin birinci aşırında (Les Cours des comptes) ve (Les Cours des aides) bulunuyordu.

Paris Divanımuhasabatı (La Chambre Des comptes de Paris) eski idi. Bazılarına göre Paris parlamentosundan daha eski ve aynı asıl ve menşei haiz idi. Kape sülâlesinden gelen Fransız kralları mülklerini çoğalttıkları zaman mahsus delegeler vasıtası ile kendi mal memurlarının hesaplarını zaman zaman tetkik ettirmeyi adet edinmişlerdi. Bu tetkik işi tabîî olarak tabt zabitlerinin, yasalların, ruhanî reislerin huzur ve yardımları ile kral tarafından bizzat adalet icra edilmek üzere toplanıldığı günlerde yapıldı ki bu toplanmalara (Curia regis,) denilirdi. Kralın bu suretle adalet icra etmesi aynı zamanda (Charlemgne) lere ait ananelerin devamı

Conseil in (9) ve (**intendant**) ların (10) **dava ve ihtilâfları halletmek hususundaki salâhiyetlerinin geniş** ve derebeylik prensibinin mantıkî bir neticesidir. Hesabat delegeleri bu (Curia) nın memur ve müstahdemleri içerisine alınmışlardı. Bunlar yalnız hesapları tetkik ile değil kralın otoritesi altında bu tetkikin doğurduğu bütün hâdiseleri, buna bağlı bütün ihtilâf ve nizaları hal ve fasletmekle mükellef bulunuyorlardı. Bu delegeler yani hesap adamları çağırıldıkları zaman eskiden mabette toplanıyorlardı ki orada kralın hazinesi emanet halinde bulunuyordu. Fakat bunlar asla hususî ve devamlı memurlar değillerdi. 13 üncü asrın nihayetinde ve 14 üncü asrın başlangıcında sistem aynıdır. Bunların hesapları anlamak ve hükmetmek için murahhas vekil olan bir takım divanın erkânındandırlar. Elde edilebilen. 14 üncü asrın başlangıcına ait listelere göre bir kısım azalar parlâmentoda müteşekkil (La Grand, Chambre) ve (Les Enquetes) denilen daireler için tayin edilmiş oldukları gibi bir takım azalar da hesaplar için intihap olunmuşlardı. Fakat P h i l i p p e l e n g' un 1319 emirnamesinde Divanı muhasebat (La Chambre des comptes) Aza sıfat ve unvanını haiz zatlardan kurulmuş devamlı bir heyet halinde görünüyordu.

(Cour des aides) vergi ve resim tarhı hususundaki davalar hakkında hükmetmek için kurulmuş yüksek bir mahkeme idi, bunun altında, istinaflarını kabul ettiği muhtelif mahkemeler serisi varidi: (elections), (grenier â sel), (rmaître des ports) ve (bureaux des traites) gibi. Paris parlâmentosu gibi Paris (Cour des comptes) u ile (Cour des aides)i bir idiler, fakat parlâmento gibi, mümasil sebeplerden dolayı çoğaldılar. înkilâbın arifesinde on iki (Chambre des comptes) var idi. Müteakiben dahi oldukça büyük miktarda (Cour des aides)) tesis olundu; fakat bu mikdar azar azayı daraltıldı. 1770 te artık ondan yalnız beş dane var idi. 1789 da yalnız Paris ve Montpellier'dekiler kalıyordu. Pek çok zaman (Cour des aides) Divanımuhasebat (Cour des comptes), yahut parlâmento ile birleşmiş idi.

(9) (Legiste) denilen ve derebeylik usulünü yıkarak Fransa krallarının Roma hukukuna istinatlarını artırmağa çalışan o zamanın kanunisine ve hukukçu müşavirlerinin hazırlamış oldukları nazariyeye göre krallık her adaletin menbâi idi; adlî kuv-

letilmesile kendisini göstermiş bulunuyordu. İnkılap kanun vazı, mahkemelerin, idarenin tasarruflarını ve tamamen kralda kalıyordu. Fakat kral şahsan adalet icra etmeyi terk etmiş idi. Kral bu hususta kendi hakkını, kendi kuvvet ve salâhiyetini vekâlet suretiyle hâkimlere vermiş idi. Hatta bunun içindir ki M o n t e s q u i e u Fransız mutlakıyet hükümetini mutedil bir mutlakıyet hükümeti diye tesmiye ediyordu. Fakat bu vekâlet veya havale tam olmaktan uzak idi. Ne adlî teşkilâtı, ne de esaslî kaideleri bir kanunla değiştirmeksizin kral çok zaman şahsî muamele ve tasarrufları ile adliye idaresine müdahale ediyordu. Bununla beraber bu tatbikler, kendilerine has şekil ve kaideleri olan bazı muamele ve tasarruf zümrelerine munteli oluyordu ve bu suretle keyfî muamele bir mikyas dâhilinde tehdit ediliyordu. Bundan başka bu nazariyeler doğru ve haklı gösteriliyordu. Deniliyordu ki kral adalet icrası için vekâlet ve ruhsat vermekle tasarruf hakkını satmış değil idi. Bilâkis onu mevkuf ve mahfuz tutmuş idi, istediği zaman adi delegelerini ekarte ederek adaleti bizzat icra edebiliyordu, işte mevkuf adalet (La justice retenue) denilen şey budur.

Mevkuf adalette en basit şey, kral meclisi (Le Conseil du roi) huzuruna dava nakli idi. Kral bir ihtilâfî salâhiyetli bir kaza tarafından hail ve fasletmeğe terk edeceği yerde kendi meclisi vasıtası ile hail ve fasletmek için onu kendi huzuruna celp ediyordu. Dava nakli hattat salâhiyetli yüksek adliye mahkemesine davanın tevdi edilmiş olduğu ve mahkemenin davaya el koymuş bulunduğu zamanda da vaki olabiliyordu. Bu tatbikat, parlâmentoların protestolarına rağmen 14 üncü asırdan itibaren görülmektedir. Eski rejimin sonuna kadar da muhafaza edilmiştir. Yüksek mahkemeler tarafından nihaî olarak verilen kararlar, o vakit bütün kaza dereceleri bitmiş olduğundan, kendi tabiat ve mahiyetleri itibariyle kabili itiraz değil idiler; fakat bununla beraber bütün adalet kendisinde mevcut olan kral o kararları bozabiliyordu. O, bizzat hâkimleri ekarte edebildiği gibi onların eserlerini de ortadan kaldırılabiliyordu. Kral meclisi o devirde (Grand Conseil), (Conseil étroit) ve (Conseil prive) gibi muhtelif adlar taşıyordu. Bu meclise, büyüklüğüne ve ehemmiyetine göre (Grand Conseil) denilmiş idi. Kral meclisine müracaat usullerine ve müracaattan sonra

(Les actes de l'administration) (11) tetkike salahiyetli olmalarına karşı yapılmış olan hu memnuiyete büyük bir ehemmiyet verdiği için bunu bu zamanda siyasî bilgilerin son sözü olarak görünen kuvvetlerin ayrılığı esas prensibine bağlamaya gayet tabîi olarak savaştı.

Birçok metinler bu prensibi ifade ve tasdik için birbirini takip etmişlerdir. Daha çok tanınmış olan ve mahkemelerce de nazarı itibara alınan iki metin vardır ki bunlar da 16 - 24 ağustos 1790 kanununun ikinci faslı yapılan muamelelere dair A. E s m e i n' in Cours Elementaire d'Histoire du Droit Français adlı hukuk tarihinde tafsîlât vardır. (H. B.).

(10) Intendant kelimesi, aslında idare memuru, müdür, kâhya, emin gibi manaları haiz olup eski Fransa'da on yedinci ve on sekizinci asırlarda bir vilâyette muhtelif amme hizmetlerini kral namına teftişe memur olan zata intendant denilirdi. (H. B.).

(11) 1 — (Acte) kelimesi kullanılmakta olduğu manaya göre: İnsanın her fiili, işi, ameli, vakası, hali, macerası. Meselâ: Kanunla cezalandırılan fiil, zarar ve ziyânı mucip fiil, husumet fiili, sahip, malik, mutasarrıf ve zilyedin fiili ve tasarrufu, mirasçı fiili. Hukukta ihtiraz, içtinap ve imtina hazan bir (acte) e muadil sayılmıştır. Meselâ: Bir kanun, bir nizamname ile verilen bir emri, tutmamak, ona riayet etmemek cezalandırılabilen bir fiildir. Kezalik kendi ihmalde başkasının zarar ve ziyânına sebep olmak fiili, memnu bir fiildir. Bu kitapta (acte) kelimesi tasarruf diye tercüme edilmiştir.

11 — (Acte juridique — hususî tasarruf), bir hukuk neticesi hasıl etmek maksadını haiz bir, yahut bir çok irade ve arzuların tam olarak izharı. Memelâ: Kanun mukavele, nizamname, idari karar, vasiyet, veraset kabulü, ibra ve iskat (La renonciation â un droit) ve sair bunlara benzeyen tasarruflar. (Acte) kelimesi hususiyle aşağıdaki tâbirlerde bu manayı haizdir: (Acte legislatif teşriî tasarruf), (acte administratif = İdarî tasarruf), (acte juridictionnel kazâî tasarruf), (acte coönsensuel = tarafların rızası ile yani icap ve kabul ile olan tasarruf) ve sair bu kabil tasarruflar... Bu tasarruflar hakkında sırası geldikçe izahat verilecektir.

nın 13 üncü maddesi: «Adlî vazifeler İdarî vazifelerden ayırdırlar ve daima da ayrı kalacaklardır; hâkimler, memuriyet vazifesini sui istimal cezası tehdidi altında olarak İdarî uzuvların işlerine her hangi bir suretle müdahale ve idarecileri memuriyetlerinden dolayı kendi huzurlarına celp edemeyeceklerdir» Ve (16 fructidor sene III) (12) kanunu: «Hangi neviden olurlarsa olsunlar idarenin tasarruflarını tetkik vazifesinden mahkemeler mükerrer surette menedilmişlerdir.» (13).

Tatbikat, bu metinlerde kanun vazının fikri olduğu muhakkak olmamakla beraber adlî mahkemelerin, idari tasarrufları (Les actes administratifs) (14) yalnız

(12) Fransız ihtilâl takviminin on ikinci ayı yani Cumhuriyet senesinin on ikinci ayı (18 ağustos — 16 Eylül).

(13) Bakınız: 13 - 14 Eylül 1791 teşkilâtı esasiye si (kısım 2, fasıl 5 madde 3) ; teşri vazifesini gören uzuvlar tarafından yapılan talimat, 8 ikinci kânun 1790 — 14 birinci teşrin 1790 kanunu ve ceza kanununun 127 inci maddesi ve bunların aksi olarak idareyi adlî memur ve hâkimlerin salâhiyetlerine karıştırmaktan meneden metinler, 13 — 14 Eylül 1791 teşkilâtı esasiye si (kısım 3, bap 4. fasıl 2, madde 3), 16 — 24 ağustos 1790 kanunu (fasıl 2, madde 17) ve ceza kanununun 130 ve 131 inci maddeleri.

(14) (Acte administratif), idari vazifeleri icra eden bir idari hizmet memurunun hukukî tasarrufu. Meselâ: Fransa'da belediye zabıtası (ammenin emniyet, asayiş, sıhhat, huzur ve rahatı) vazifesini yapan belediye reisinin tasarrufu gibi, bilâkis adlî zabıta veya nüfus sicil memuru sıfatı ile hareket eden belediye reisinin tasarrufları idari tasarruf değildir.

(Les actes discretionnaires = ihtiyarî ve diğer tabirle serbest tasarruflar) ve (Les actes de gouvernement = hükümet tasarrufları) denilen tasarruflar hakkında burada biraz izahat vermek lüzumlu görülmüştür.

Fransa'da uzun zaman kabul edilmiş olan ve (Les actes discretionnaires = serbest tasarruflar) denilen bazı idare tasarrufları vardır ki bu tasarruflar, icrası lâzım kararın bütün şartlarını yerine getirdikleri halde salâhiyeti tecavüz müracaatının dışında kalıyorlardı, yani. Bu neferi tasarruflara karşı açılan salâhiyeti tecavüz davları kabul edilmiyordu. Çünkü bu tasarruflarda

iptal veya ıslah ile rüyet etmekten değil fakat bir idarenin dilediği gibi hareket etmek kuvvet ve salahiyeti görünüyordu. Bu suretle bir (les actes discretionnaires= ihtiyarî ve serbest tasarruflar) zümresi (categorie) var idi. Misal olarak Fransa'da deniz sahillerinin tahdidi kararnameleri zikredilebilir ki bu kararnameler aleyhine salâhiyeti tecavüz müracaatının kabule şayan olduğunun beyan edildiği tarih olan 1860 tarihine kadar bu kararnamelere bu vasıf verilmiştir. Bu ihtiyarî tasarruflar kategorisi, müracaat ve itirazın kabul edilmemesi için artık bir illet olmayacağı manasında bugün büsbütün ortadan kaybolmuştur. Bu da aşağıdaki sebeplerden ileri gelmiştir:

1° hakikatte bütün idare tasarrufları (pouvoir discretonnaire) i yani dilediği gibi hareket kuvvet ve salâhiyetini ihtiva eder, fakat bu hal idarenin bu tasarruflarına karşı açacak davaların reddini icap ettirmez.

2° 17 Temmuz 1900 kanunu, idarenin her hangi bir dilek ve iddia hakkında sükûti muhafaza ettiği bütün faraziyelerde, hattat sükût, (pouvoir discretionnaire) in bir izharî telâkki edilebilen faraziyelerde ve hususiyle idarenin filân veya falan tasarrufu yapmayı reddetmesi yolundaki bütün hallerde, dava ikamesine müsaade ederek, ihtiyarî tasarruflar nazariyesini (La theorie des actes discretionnaires) reddetmiştir. Buna binaen, salâhiyeti tecavüzden dolayı bu tasarruflar aleyhine tevcih edilen ve kanuna muhalif bir zarar ve ziyana dayanan bütün müracaat ve itirazlar kabule şayandır.

Buna karşı, aleyhlerine salâhiyeti tecavüz müracaat ve davaları kabul olunmayan ve (Les actes de gouvernement = hükümet taraftarları) denilen bir tasarruflar zümresi daha vardır. Bu bapta Maurice Haurio u'nun *Precis de droit adminislratif et de droit public* adlı eserinin on ikinci bab'ında yazılı mütalaalar ve nazariyeler kısmen iktibas edilerek aşağıya derç edilmiştir. (sayfa 416 ve alt tarafı): «Bu tasarruflardan birisi aleyhine olan bir dava kendisine arz edilmiş olan Devlet Şûrası, bunu tetkik vazifesi kendisine ait olmadığını beyan etmiştir.

İyice nazarı dikkate almak lâzımdır ki dava kabul edilmemesi tasarrufun mahiyetine göredir. Davacının dava etmek sıfatı bulunduğu zamanda bile, yani, davacının tasarrufun fesh ve iptalin-

tilâfı hail ve fasıl maksadile İdarî tasarrufları tefsir

de doğrudan doğruya şahsî bir menfaate ve daha doğrusu müktesep bir hakka istinat ettiği zamanda dahi tasarrufun hükümet tasarrufu oluşu devamın kabul edilmemesine sebep teşkil eder.

Hükümet taraftarları nazariyesi (La theorie des astes de gouvernemet) çok karıştırılmıştır. Onda kâfi derecede sıkı bir usul tatbik edilmiş değildir; üç mesele vardır: Hükümet tasarrufunun miyarı meselesi, bu tasarrufu davaların (Contentieux) dışına koymakta fayda olduğu meselesi, davaların dışına konulmasının hasıl ettiği neticeler meselesi:

A — Hükümet tasarrufunun miyarı. — Hükümet tasarrufunu ayırmak kolay değildir. Miyar bulmakta güçlük vardır; o, gerek tasarrufun şekli cihetinden, gerek mahiyeti veya mevzuu cihetinden aranabilir:

a —Hükümet tasarrufunu, adi idari tasarruftan ayıramaya müsait bir şekil elemanı çok aranmış, bu cihetten hiç bir şey bulunamamıştır gayretler, uğraşmalar nihayete eremiyordu, zira eğer esas itibarıyla hükümet vazifesi idare vazifesinden ayrı olursa, buna karşı, Fransa teşkilâtı esasiyesinin basit tetkikiyle aynı uzuvların (organe) farksız iki vazife ile mahmul oldukları, ne mahsus olarak hükümet organı, ne de yalnız hükümet tasarrufları hakkında tatbik edilecek mahsus bir usul olmadığı görünür. Bilhassa bundan dolı ayıdır ki nazırlar meclisinde kararlaştırılan bütün tasarruflar veya kuvveti icraiyenin, meclislerin (Chambres) günlük bir kararı ile kabul ve tasvip olunan bütün tasarrufları, (Hükümet tasarrufları) diye tavsif olunamayacaklardı. Bunun aksi olarak, ancak Devlet reisinin ve nazırların tasarrufları arasında hükümet tasarrufu aramak lâzım olduğu iddia edilecekti. Hakikatte, Devlet reisi ve nazırlar hükümeti teşkil ederler, fakat valiler (Les prefets) ve müstemleke mutasarrıfları (Les gouverneurs des colonies) kendi otoriteleri altında hareket ederler. (Senegal umumî meclisi, 18 Mart 1898 tarihli karar ile müstemleke mutasarrıfının bir kararı için hükümet tasarrufu sıfatını tanımıştır.).

6 — Tasarrufun şekli yönünden muvaffakiyet hâsıl olmadığından mevzu üzerine avdet olunmuştur. Hükümet tasarrufu için hususî bir mevzu yok mudur? Ve bu mevzu hiç hükümet vazifesi tasarrufu değil midir? Ve bu vazife idareninkinden ayrı değil-

veya onların kanuna uygunluklarını takdir ile bile tetmidir? Bu cihetten artık neticeye ermek ihtimali yoktur. Fakat bu ihtimal son derece bir ihtiyatla hareket ve muamelede bulunmak şartı ile vardır, zira aynı yoldan kanuna uygunluk mülâhaza sile tasarrufları davaların dışına atmak ağır şeydir.

Evvelâ, hükümet vazifesi neden ibarettir? Ve idari vazifeden neye ayrılır? Biliyoruz ki başlıca iki fikir vardır: Bazı müelliflere göre hükümet, idarenin aslı, temeli, kuvveti ve muvaffakiyet amilidir. Hâlbuki idare, nakil, devir ve icra memurundan (L'agent de transmission et devecution) başka bir şey değildir; diğer müelliflere göre: Fevkalâde işleri halletmek ve millî büyük menfaatlara dikkat etmek hükümetin vazifesidir, hâlbuki ahalinin cari işlerini yaptırmak ta idarenin vazifesidir. Bize gelince (H a u r i o u nun mütalaası) biz bu son formüle bağlanıyoruz, biz onu (formülü) çok doğru zannediyoruz: Fevkalâde işler ve millî büyük menfaatler, işte siyasete uygun olan da budur. Fakat bir taraftan kabul ediyoruz ki diğer formül gayri sahih değildir, o, yalnız eşyanın hakikatine daha az uyar; diğer taraftan, bütün bu formüllerde aynı mahzur vardır ki bu mahzur da muayyen ve kat'î bir miyar vermemektir, zira icra kudretinin montörü nerede durur? Ve nakil ve isal organı (Lorgane de transmission) nereden başlar? Hangi tasarruflarda halkın cari işlerine dikkat edilir? Ve hangilerinde siyasî olan bu fevkalâde işler yapılır? Üzerinde durduğumuz formülü kendi huzursuzluğu içerisinde bıraksa idik bu formül hepsinin en tehlikelisi olurdu, zira bu formül mahkemeler içtihadıyla, hakikatte, uzun müddet tatbik edilmiş olan meşhur mobil nazariyesine (La theorie du mobile) münker olurdu. Hükümet tasarrufu, siyasî işlere tekabül ve tetabuk eden tasarruf olursa yahut diğer tabirle Devletin menfaatini (hikmeti hükümet = Raison d'état) tazammun eden tasarruf olursa, «İcra kuvvetinin her tasarrufu, zamanın ahvalı sebebiyle fiilen siyasî bir ehemmiyet alınca bir hükümet tasarrufudur» demeğe kadar gitmek lâzım gelmez mi? İmdi pek çok tehlikeli olan bu netice bugün umumiyetle ret olunmuştur.

Hükümet vazifesini tarif ve tayin eden formüller kâfi değil iseler, mânii atlamak için yalnız bir vasıta vardır ki o da saymak (biri birer zikretmek) suretiyle muamele yapmaktan ibarettir.

kik ve rüyetten menedildiklerini görmek istemiştir. Liste ile bilinecek bazı tasarruflar vardır ki bu tasarruflar, hükümet tasarrufları mahiyetindedirler ve bütün ahvalde de hükümet tasarrufları mahiyetinde kalacaklardır. Bu liste tahdididir. Bu listenin teşkili, üzerinde durulmuş olan bir çaredir; denilebilir ki doktrin bunda (Liste teşkil ve tertibinde) mahkemeler içtihadıyla (jurisprudence) birlikte çalışmıştır, fakat işin künhüne gidilirse 24 Mayıs 1872 tarihli kanunun 26 inci maddesine göre «Dava dairesine götürülen işlerin idari kazaya ait olmadıklarını hükümet, merci ihtilâfi mahkemesinde iddia edebileceğinden» listeyi tertip etmekle mükellef addedilmesi icap eden otorite merci ihtilâfi mahkemesidir.

Nihayet hükümet tasarrufu, denilen siyasî tasarrufların (les actes. politiques), merci ihtilâfi mahkemesinin otoritesi altında İdarî içtihatla (La jurisprudence administrative) bir listesi meydana getirilmiştir.

Umumî olarak kabul edilmiş olan liste şudur:

I — Dâhilî hukuka (droit interne) ait tasarruflar:

1° Hükümetin meclislerle (Mebusan ve ayan meclisleri) olan münasebetlerine ait tasarruflar, iki meclisin toplanmaya daveti, tehir ve taliki kararnameleri, mebusan meclisinin feshi kararnameleri, kanunların neşir ve ilânı kararnameleri, nazırın malûm bir işe dair olan bir kanun projesini hükümet namına takdimi reddeylediği kararlar, teşriî intihaplar için müntehiplerin celp ve daveti kararnameleri;

2° Devletin dâhilî bazı emniyet tedbirleri, örfi idare tesis eden kararnameleri, sıhhî zabıta hususunda tanzim edilen kararnameler;

3° Af kararnameleri.

II — Hukuku düvele ait tasarruflar:

1° Diplomatik tasarrufların tefsiri;

2° Devletin haricî emniyetine ve umumî bir tarzda diplomatik münasebetlere taalluk eden tasarruflar;

3° Mücadelenin doğrudan doğruya olan zaruret ve icaplarının mecbur etmiş olması şartı ile harp fiil ve hâdiseleri;

4° Müstemleke mutasarrıflarının, müstemleke topraklarının (Les territoires coloniaux) kanunî vaziyetini tadil eden, me-

Bu tefsir şiddetli tenkitler uyandırdı (15). Bu tefsir mantıken metinlerden çıkmıyorsa da bunun hiç değilse selâ, bir müstemleke parçasını himaye toprağı şekline çeviren kararnameleri veya hükümeti mahiyenin hâkimiyet kudret ve salâhiyetini icra eden fevkalâde mümessil (Umumî vali) kararnameleri (Les arretes du resident superieur de protectorat) ;

5° Toprak zam ve ilhakları ve onun neticelerini tayin eden tasarruflar.

Bütün bu tasarruflardan, en kuvvetli olarak hükümet tasarrufları sıfatını haiz olanlar diplomatik tasarrufların heyeti mecmuasıdır, hu kolaylıkla anlaşılır, her ne kadar bazı itidaller ileri sürülmüş olsa da, jüriçpriidans dahi bu noktada henüz çok sert ve ciddîdir. Onun kararı diplomatik mukavelelerin tefsiri hâkime değil, hükümete ait olduğu merkezindedir.

Jürisprüdans, umumî ve hususî tasarruflar veya icra tedbirleri arasında tefrik yapmaz, icra tasarrufları diplomatik karaktere malik değil iseler o halde dava ve müracaat kabul edilir. Jürisprüdans, kezalik uzun müddet esnasında, beynelmilel ihtilâflara sebep olabilen mahiyeten diplomatik tasarruflarla çok zaman beynelmilel ihtilâf vücuda getiremeyen şeklen diplomatik tasarruflar arasında da tefrik yapmamıştır. (Ancak Merci ihtilâfı mahkemenin fikrini tebdil ettiğini gösteren bir kararı vardır), filhakika şimdi Devlet Şûrası konsolosların tasarrufları aleyhine olan müracaatları tetkik etmektedir.

Bilâkis Devletin dâhili emniyeti bahse mevzu olduğu zaman Jürisprüdans daha az sert görünür. Burada, o prensip tedbirlerde icra tedbirleri arasında tefrik yapar.

B —Hükümet tasarruflarını davaların dışına koymaktaki menfaat. — Hükümet tasarrufları nazariyesi haklı bir fikre cevap verir, yani: Devletin meşru müdafaası için mecburî olan bir takım zaruret ve icaplar vardır ki bunlara dair izahat vermeye bir mecburiyet olmaması lâzım gelir. Bundan başka, bu nazariye, İdarî davaların serbest inkişafı bakımından büyük istifadeler arz eder.

Hükümet tasarrufları nazariyesini yaratan şey İdarî kazanın bir adaleti murahhasa (La justice deleguee) olduğundan beri onun önüne bir set dikmek ihtiyacıdır. Bu set hükümet olan şey ile idare olunan şey arasına, diğer tabirle hükümetle idare arasına

müesseselerin (institutions) mantığında bulunduğu, kendisini ilham eden tarihî sebepler çoktan beri orta konmuştur. Bu çok mütevazı istiklâl garantisi mukabilinde, hükümet, müracaat ve itirazlara ve onlarla birlikte bütün idarede nizam ve intizama nüfuz ettirmek için tam serbestiyi Devlet Şûrasına terk etmiştir; hükümet, hattat en serbest tasarrufların tetkikini bile, Devlet Şûrasına bırakmıştır, şu şartla ki bu tasarruflar idari olsunlar, hükümet tasarrufları olmasınlar. Bu, onun şartıdır. Kabul ve tasdik edilebilir ki hükümet, bir tasarruf kategorisi için tam emniyete malik olmasa idi, o bütün serbest idare tasarruflarında idari kaza ile münakaşa ve mücadele edecekti. Hükümet müdafaaya girişecekti. Hükümet tasarrufları nazariyesi, idari davalara ve bu yoldan amme hukukuna geniş bir inkişaf sahası veren faydalı bir uyuşmanın neticesidir.

C — Hükümet tasarruflarının, davaların dışına konulmasının meydana getirdiği neticeler. — Biraz kısa bir surette ve umumî olarak mütalaa olunur ki hükümet tasarrufları nazariyesi, bu tasarrufları, davalar ve kanunun dışına koyar, bu nazariyenin neticelerini biraz daha yakından tetkik etmek muvafık olur:

a — Şüphesizdir ki hükümet tasarrufları, iptal davalarının, hususiyle salâhiyeti tecavüz davalarının dışında kalmışlardır ve bu cihetten vaki olacak itiraz ve davanın reddi için tasarrufun hükümet tasarrufu oluşu mutlak surette sebep teşkil eder.

b — Adi dava müracaatlarında, hususiyle tazminat müracaatlarında dahi tasarrufun hükümet tasarrufu oluşu redde sebep olur mu? Tazminat meselesi, harp vakaları dolayısı ile kezalik diplomatik tedbirler dolayısı ile iddia olunmuştur, bu mesele de daima hükümet tasarrufunun redde sebep olduğu manasında halledilmiştir (İlerideki harp vakayı dolayısı ile).

c — Nihayet, bir hükümet tasarrufu ile hususî bir mülkiyete zarar ve nakısı edilmiş olursa, muamele ve tasarrufun mahiyeti, mala tasarruftan katiyen mahrum bırakmaktan dolayı adlî mahkemeler huzurunda bir tazminat verilmesine mani olur mu? Ben tazminata mani göremiyorum (Hauriou'nun mütalaası), zira bir taraftan male tasarruftan mahrum bırakılma hâdisesi, yapılan muamele ve tasarrufun mahiyetinden ayırdır; diğer taraftan,

dan kalkmış olduğu halde bizim idare hukukumuzda (Droit administratif) (16) idari ve adli otoritelerin ayrılığı prensibinin hüküm olması ve bir müstakil idari kazanın(jurisdiction administrative independant) bu prensip üzerine kuruluşu ile sabittir.

Hakikatte 1 kuvvetlerin ayrılığından Fransız'ın anladığı mana, Fransa amme hukuku (droit public) (17) umumî fikrine hayret ve takdire şayan bir surette intibak ettirilmiştir ki bu da fertle Devletin arasında kuvvetlerin müsavi olmadıkları temeli üzerine dayanan bir hukuk olup Mösyö Hauriou buna idarenin imtiyazı (La prerogative de l'administration» adını verir (18). Kuvvetlerin ayrılığı ve idarenin imtiyazı, aynı vakıanın (fait) iki ' görünüşüdür. ki bu vakıa da idari rejim Mösyö Jaq u e l i n' in tespit eden hukuk (droit determi hükümet tasarrufları nazariyesi, münhasıran idari kaza ile hükümet fiil ve hareketi münasebetlerine aittir». (H. B.).

(15) Jacquelin, idari kazanın hâkim olan prensipleri, (Les principes dominants du Contentieux administratif), 1899, sayfa 82 ve ait tarafı.

(16) (Droit administratif ass idare hukuku), amme idareleri veya amme menfaati teşkilâtının ve işleminin ve amme idarelerinin fertlerle olan münasebetlerinin tetkikine ve mütalaasına dair olan dâhilî amme hukuku kısmı demektir (H. B.).

(17) (Droit public TM amme hukuku), «Devletin teşkilâtını ve giriştiği münasebetleri tanzim ve tayin eden hukuk» diye tadil edildiği gibi «Devletin teşkilâtını ve devletin veya memurlarının fertlerle olan münasebetlerini idare eden kaidelerin heyeti mecmuası» tarzında da tarif edilebilir. Bu hukuk, fertlerin kendi aralarındaki münasebetleri tanzim eden (Hususî hukuk hukuku hususiye » droit prive) mukabilidir.

(Droit public interne = dâhilî amme hukuku) dahi (kendi toprağı üzerinde yerleşmiş olan milletleriyle, fertler, heyetler ve cemiyetlerle münasebetlere girişen Devletin teşkilâtını ve faaliyetini idare eden amme hukuku kısmıdır) (H. B.).

(18) Bakınız; Hauriou, Precis de droit administratif tabı, 12, 1933 sayfa 10, 316 ve alt tarafları.

nateur) adını verdiği görüş zaviyesinden tetkik edilirse idarenin imtiyazı olarak görünür; teyit eden hukuk, (droit sancionnateur) bakımından

tetkik olunursa kuvvetlerin ayrılığıdır. Kuvvetlerin ayrılığı prensibini doğru göstermek için adlî otorite hakkındaki itimatsızlık sebepleri artık mevcut değilse de yine muhtar bir İdarî kazanın mevcudiyetini doğru göstermek Çin ortada hiç olmazsa daima teknik bir sebep bulunmaktadır. İdare, hattat hususî hukuktan (droit prive) (19) farklı bir hukuka tâbidir. Aynı bir tasarrufun tefsiri, bu tasarrufun idare veyahut fert tarafından yapılmış olduğuna göre değişir. Elverir ki İdarî tasarrufu takdir etmekle mükellef olan hâkim o tasarrufun hususî hukuk kaidelerine göre tefsirine dayanmış olmasın.

4 — İdarenin imtiyazı iki katlıdır: Bir taraftan doğrudan doğruya icra imtiyazıdır ki bu imtiyaz idare reye adlî olmayan bir usul, (une procedure extrajudiciaire) ile fert haklarına karşı icrası lâzım kararlar almağa müsaade eder; diğer taraftan adi hukuk (hukuku adie (Droit commun) (20) sahasını aşan âm

(19) (Proit prive ^ hususî hukuk), fertler arasındaki münasebetleri ve amme camiaları fertlerin tâbi oldukları şartların aynı olan şartlar dâhilinde hareket ettikleri zaman onların fertlerle aralarındaki münasebetleri idare eden hükümlerin heyeti mecmuasıdır, (meselâ: Tarafların rızası ile emval alım ve satımı).

Hususî hukuk: Medenî hukuku, ticaret hukukunu, hukuk muhakeme usulünü, hususî düvel hukukunu havidir. Hukuk fakültelerinin programında ceza hukuku dahi bulunur; fakat suç mağdurlarının tamir ve tazmine ait hakları bundan hariçtir, kanun ve nizama muhalefetin men ve zecri Devletin vazifelerinden biri olduğundan o, hakikatte amme hukuku kısmını teşkil eder.

(20) (Droit commun = adi hukuk), muayyen vaziyette herkesin tâbi olduğu (hukuk) tur.

«Teşri kuvvetinin veya tarafların hususî istisnalar vücuda getirmiş olmaksızın muayyen bir hukukî münasebetler kategorisine kalbi tatbik olmak üzere koymuş oldukları umumî kaideler.» diye de tarif olunabilir. (H. B.).

me kudretine (droits de puissance publique), müstenit haklara nailiyet, emir ve kumanda etmek (droits de Commandement), amme hizmeti ihtiyaçları için eşhas veya mu talebesinde (requisition) (21) bulunmak hakları.

(21) Hukuk ıslahına göre (requisition) aşağıda izah edilen manaları havidir:

İdare hukukunda (requisition), amme kudretinin bir taraflı bir ameliyesidir ki idare, bu ameliye ile bazı amme hizmetlerinin işlemlerini temin maksadile bir şaşırtan onun faaliyetini, yani şahsan çalışmasını, menkul emval ve eşyasını vermesini, ve bazen da gayri menkullerinin tasarrufu ve istimali suretiyle onlardan intifa ve istifadeyi kendisine, yani idareye, terk etmesini ister. (Requisition) aşağıdaki kısımlara ayrılır: 1° buhran veya umumî afet, demiryollarının işletilmesinin inkıta uğraması gibi istisnâ hallerde sivil memurlar tarafından yapılan sivil (requisition) ki o memurlar bunu yapmağa hususî kanunlarla mezundurlar; 2° askerin seferber haline vazı yani, orduların cem ve tahdidi halinde, ordunun menfaatine olarak, bazı askerî memurlar tarafından yapılan ve fertleri, bazı hizmetleri temine, menkul bazı eşyayı terk ve teslim veya bazı gayrimenkullerinin tasarruf ve istimalini muahhara kendilerine ödenen tazminat mukabilinde muvakkaten terke icbara dair olan askerî (requisition).

Amme hukukunda asker kuvveti rekizasyonu (Requisition de la force armee), o ameliyedir ki kanundan kuvvet ve salâhiyet alan bazı sivil otoriteler (Fransa'ya göre âyan ve mebusan meclis reisleri, valiler, kaymakamlar, belediye reisleri, intihap şube veya daireleri reisleri), o ameliye ile intizamın muhafazasını veya bir amme hizmetinin işlemlerini temin için, vesaitin intihabı askerî otoriteye bırakılmak suretiyle, askerî kumandanlara, varılacak maksadı gösteren, yazılı bir (requisition) göndererek askerî kuvveti harekete getiriler.

İdare hukukunda (Requisition d'emprise totale ou d'acquisition totale), tamamını istihlâk yahut tamamını ıstira ve iktisap rekizasyonu: Amme menfaati sebebiyle istihlâk hâdisesi ki bunda gayrimenkulünün bir kısmını tasarruftan men edilmiş

İdare haiz olduğu bu amme kudreti (Puissance publique) (22) salâhiyetleri sayesinde hizmetlerin işlemesi için fertlerle birlikte çalışmak ihtiyacında bulunduğu zaman onlar tarafından daima bir uzlaşma beklemek mecburiyetinde değildir. Eşhas ve eşya mutalebesi (Requisition) idarenin birçok ahvalde, muhtaç olabildiği insan, eşya ve levazım hususunda menbalar elde etmek için tabîî vasıtaadır.

Mukavele, mahiyet itibariyle, amme hizmeti ihtiyaçlarına iyi uymaz. Amme hizmetinin icrasında icap eden sürat, onun işlemesinde lâzım olan devam, çok defa istek ve irade ile olan uzlaşmanın icap ettiği kaçamaklı vaziyetlerle itilâf etmez.

Bundan başka, bir mukavelename iki tarafın taahhütlerine müstenit bir tasarruftur ve amme hizmeti bazen fertlerden öyle fedakârlıklar ister ki onların ivazı mutasavver değildir. Hatta uzlaşmayı mucip olmağa müsait münasip bir ücret nazarı itibara alınabildiği zamanda bile Devlet mâliyesinin kifayet edip etmeyeceği kaygısı bunu yapmağa manidir.

Mukavele, fazla olarak, âkitler arasında hiç olmazsa takribi bir müşavirliği tazammun eder ki bu da ancak Devletin istisnâî imtiyazlarının hepsini yahut bir kısmını terke muvafakat ettiği zaman tahakkuk eder.

olan bir mülk sahibi o gayri menkulün bakiyesi artık faydalı surette kullanmaya kabiliyetli olmadığı zaman mülkünün tamamının istimlâkını idareden ister.

İdare hukukunda (Requisition d'occupation temporaire sss muvakkat işgal rekizasyonu).

Bir nafia işinin icrasını kolaylaştırmak maksadile hususî bir mülkün muvakkat bir işgaline dair olan sivil rekizasyon (H. B.).

(22) (Puissance), hukuk ıstılahında kuvvet ve salâhiyetlerin heyeti mecmuası demektir.

Amme kudreti diye tercüme ettiğimiz (Puissance publique), Devlet veya diğer amme şahısları kuvvet ve salâhiyetlerinin heyeti mecmuası demektir. (H. B.).

Bununla beraber mukavelenin rolü amme hizmetlerinin faaliyetinde mühimdir: Daireleri yerleştirmek için akdedilen kira mukaveleleri; Nafia işleri mukaveleleri (marches de travaux publics) (23); her nevi levazım tedariki mukaveleleri (marches de fournitures) (24) ; nakliyat mukaveleleri; hususî emlâkin idaresi için (gestion) (25) kiralama mukaveleleri; amme idarelerinde mühim miktardaki hizmet ve memuriyetler için hizmet akitleri, istikrazlar. İdare ile fertler arasında mün'akit birçok mukaveleler.

5. — Bu mukavelelerin icrasından ihtilâflar doğar. Bu niza ve ihtilâfları rüyet için salahiyyetli hâkim hangisidir?

23) (marche) hukuk ıstılahına göre:

A — (Convention) yani: Hizmetlerin işlemesi için lâzım olan ticaret eşya ve emtiası veya erzak ve levazım teslimi maksadını haiz hususî mukavele; (Ticarette satış müradifi olarak ta kullanılır).

B —Zahirelerin veya ticaret eşya ve emtiasının satışlarının yapıldığı umumî yer (pazar).

C — Bir yerde yapılan ticaret muamelelerinin veya muayyen bir ticaret mal ve metâına müteallik olarak yapıları ticarî muamelelerin heyeti mecmuası, meselâ: Paris pazarındaki fiyat yüksekliği, şeker piyasasının yüksek bir fiyat muhafaza etmesi.

(24) (marche de fournitures), taraflarca önceden tanzim edilmiş olan şartlar dâhilinde birbirini müteakip ticaret eşya ve emtiası teslimine dair mukavele.

İdarede (marche de fournitures). Bir amme idaresi ile esasen bir münakaşa neticesinde taayyün etmiş bulunan bir müteahhit arasında, malûm bir müddet esnasında, bir şartname hükümlerine uygun olarak idareye menkul eşya, zahire ve sair mevat satışına dair mukaveledir ki bu kitapta (Levazım tedariki mukavelesi) diye tercüme edilmiştir.

(25) (gestion) kelimesi: idare, temsiye ve daha Türkçe olmak üzere yürütme, yürütülme ve iş çevirme manasınadır. Bu kitap

Kuvvetlerin tefriki, amme hizmetlerini icra için yapılan mukavelelere ait davaların İdarî otoriteye havale ve tevdi edilmesini icap ettirdiği mülâhaza olunacak mıdır?

Yahut bilâkis, bu mukavelelerde ancak fertlerin yaptıkları tasarruflara yaklaşan ve buna binaen hususî hukuk tekniğinden (La technique du droit prive) alınmış olan tasarrufları görerek İdarî mahkemeler (Les tribunaux administratifs) (26) salâhiyetinin doğru olmadığı fikrinde bulunmayacak mıdır? Ta temşiyet ve bazen da idare diye tercüme edilen bu kelimenin hukuk istılafına göre olan manaları kısmen aşağıda gösterilmiştir:

I —Hakikî veya manevî bir şahsın bütün mallarının veya bazı mallarının kendi kanunî veya mukaveleli vekil ve mümessili tarafından idare edilmesi. (Fransa medenî kanunu, madde: 396, 469, 1992, 2000, 2135, 1°, 2195; bir şirketin idaresi).

II —Fransa askerî mevzuatına göre: (gestionnaire =ı idareci) denilen bir idare zabıtine mevdu bir askerî müessesenin doğrudan doğruya emaneten idaresi. Meselâ: Giydirmenin ve ordugâhın idaresi.

111 — (Malî mevzuat), umumî muhasebede bir muhasibin gerek bir malî sene zarfında, gerek vazifelerinin devamı esnasında yaptığı ameliyelerin heyeti mecmuası.

(gestion d'affaires ana iş idaresi), bir şahıs tarafından, her kanunî veya mukaveleli küvet ve salâhiyetin haricinde, başkasının işlerine, iş sahiplerinin menfaati dahilinde, ve onun kanunî itirazı ve muhalefeti olmaksızın yapılan müdahale tasarrufudur. Tasarruf faydalı olduğu zaman bu şahıs, idare müdürü (mesul müdür = gerant) tarafından alınmış olan taahhütleri ifaya ve yapmış olduğu masrafları tazmine iş sahibini mecbur eder, (gestion d'affaires), iş sahibinin tasdiki halinde vekâlete tahavvül eder.

(H. B.).

(26) (Tribunal administratif = İdarî mahkeme). İdarî kazaya bağlı olan her mahkeme İdarî mahkemedir: İdarî davalara hük-

Nihayet, bu temayüllerin ne birisinin ne de diğerinin galebe çalmış olmadığını, fakat bu mukavelelerin sıkı bir tahlili, uzlaşmaya rağmen onlardan çoğunun amme kudreti ile büsbütün meşbu (dolu) bulunduğunu göstermekte olduğundan bunlar için idari salâhiyetin kabul olunduğunu göstereceğiz. Diğer mukaveleler, her noktada fertlerin kendi aralarında akdettikleri mukavelelere benzediklerinden adlî salâhiyete bırakılmışlardır.

Bu neticeye ancak birçok araştırmalardan ve içtihat (Jurisprudence) (27) vadisinde uzun bir çalışmadan sonra erişilmiştir ki bunların ana hatlarını bu eserin birinci kısmında göstereceğiz.

İkinci kısımda, idari salâhiyet prensibinin ancak amme hukukuna has ameliyelerle haklı ve doğru olduğu kabul edildiğinden itibaren mukaveleler hususunda idari salâhiyet sahasının tayin ve tahdidine nasıl çalışılabildiğini mütalaa edeceğiz ve nihayet üçüncü bir kısımda da idare tarafından akdedilen başlıca maden Devlet Şûrası ile hangi teşekkül olursa olsun istinaf veya temyiz yolu ile Devlet Şûrasına tâbi olan bütün kazalar idari malı kemelerdir.

(27) (jurisprudence) kelimesinin hukuk ıstılahına göre manaları aşağıdadır:

I — Bugün hemen kaybolmuş bulunan eski bir manada hukuk ilmi.

II — Mahkemeler tarafından kanunun tefsiri.

III — Mahkemelerin bir madde (Mevzu) hakkındaki kararları. Meselâ: Otomobil kazaları hususunda mahkemeler itilâdır. Bu kitapta da mahkemeler içtihadı ve bazen mahkemeler içtihadını kastetmek suretiyle kısaca içtihat tabiri ve bazen da dilimizde alışılmış olmak itibarıyla (jurisprudence) kelimesi jrisprüdans olarak aynen kullanılmıştır. (H. B.) .

mukavelelere, bu vechile istihsal edilen neticelerin tatbikini yapacağız. (28).

(28) Bu tetkik ve mütalaaya başlamazdan evvel iki mütalaayı arz etmemiz lâzımdır:

1° —İdare tarafından aktedilen her mukavelede, istek ve irade ile uyuşma keyfiyetinden, mukavele akdi suretiyle yapılan İdarî tasarrufu ayırmak lâzımdır. Beriki, idari bir tasarruftur ki mukavelenin nevi ve mahiyeti ne olursa olsun salâhiyeti tecavüz (exes de pouvoir) müracaatı yolu ile daima itiraz olunabilir. Bakınız: Devlet Şûrası, 8 Nisan 1911, ousse Sussan komünü, 8, 13, 3, 49, mösyö Haurio unun notu ve mösyö P i c h a t n ı n mütalaaları ile 27 ikinci teşrin 1925, P e r r i n, Recueil, sayfa 947; mukavele akdinde, onu diğer nevi tasarruflardan evleviyetle ayıran şu ihzari formaliteler vardır: Umumî heyet kararları, ehliyetli ve salâhiyetli otoritelerin müsaadeleri (autorisation), müzayede veya münakaşa ile ihale. Bakınız: A l i b e r t, idarenin kazaî murakabesi. 1926, sayfa 159 ve alt tarafı.

2° Mahkemeler içtihadının tetkik ve mütalaasında hemen yalnız Devlet Şûrası ve merci ihtilâfî mahkemesi kararı ile iktifa edeceğiz. Hakikattir ki temyiz mahkemesi, mevzuumuzda Devlet Şûrasını, kendine mahsus salâhiyeti tayinde serbest bırakmak hususunda en büyük kaygıyı her zaman izhar etmiştir.

(Exces de pouvoir). I — Bir Devlet idare memurunun yahut bir hâkimin kendi salâhiyetini öteye geçmesidir.

II — Bir hâkimin, hiç bir kaza otoritenin yapmak yahut ittihas etmek hakkını haiz olmadığı tasarrufu icra ederek yahut bir kararı alarak salâhiyetini sureti mahsusa da öteye geçmesidir. Meselâ: Umumî yoldan yani umuma şamil olarak veya nizamname yapar gibi hükmetmek bir hâkim için bir salâhiyet tecavüzüdür.

(Autorisation) kelimesinin hukuk ıstılahına göre manaları kısmen aşağıda gösterilmiştir:

(Autorisation d'accomplir un acte juridique —hukukî bir tasarrufun icrasına müsaade). Ehliyetli ve salâhiyetli bir otorite tarafından bir amme hukukunun, hukukî bir şahsına veya bir amme menfaati müessesesine kendi salâhiyetini geçen bir tasarrufun icrası için edilen müsaade. Meselâ: Cumhuriyet Reisinin, Devletin

topraklarının (Ülke) tadiline ve malî taahhütlere matuf ve müncer olan sulh ve ticaret muahedelerinin tasdiki için bir kanunla mezun kılmış olması icap eder. Umumî müesseselerle amme menfaati müesseselerinin bazı hibe ve ianeleri ve vasiyetle yapılan teberruları kabul edebilmeleri için idare tarafından mezun kılınmış olmaları lâzım gelir.

(Autorisation d'accopmlir un acte materiel maddî bir tasarrufun icrasına müsaade) : İdarenin bir müsaadesidir ki o müsaade olmaksızın az çok devamlı bir surette amme emlâkine tecavüz veya hıfzıssıhha, emniyet, asayiş, huzur ve bediiyat (esthetique) noktalarından ve sair cihetlerden bazı amme menfaattarını ihlâl edebilecek yahut tehlikeye uğratabilecek tabiat ve mahiyette bulunan bazı tasarruflar fertler tarafından yapılamaz. Meselâ: (Fransa'ya göre) azamî kudreti 500 kilovat olan su sukutlarının işletilmesine ancak vilâyetin müsaadesi ile girişilebilir. Her komünde belediye reisi inşa ruhsatlarını verir. (H. B.).